

**Programma voor
Plattelandsontwikkeling Vlaanderen
2007-2013
Jaarverslag 2011**

**Departement Landbouw en Visserij
afdeling Monitoring en Studie**

**Linn Dumez
Michael Van Zeebroeck**

Vlaamse overheid

Programma voor Plattelandsontwikkeling Vlaanderen 2007-2013, Jaarverslag 2011

Linn Dumez, Michael Van Zeebroeck

juni 2012

Depotnummer: D/2012/3241/151

Departement Landbouw en Visserij
Afdeling Monitoring en Studie
Ellipsgebouw (6de verdieping)
Koning Albert II - laan 35, bus 40
1030 Brussel
Tel. 02 552 78 24 - Fax 02 552 78 21
✉ e-mail: ams@vlaanderen.be

Vermenigvuldiging of overname van gegevens zijn toegestaan mits de bron expliciet vermeld wordt:

Dumez L., Van Zeebroeck M. (2012) *Programma voor Plattelandsontwikkeling Vlaanderen 2007-2013, Jaarverslag 2011*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Wij doen ons best om alle informatie, webpagina's en downloadbare documenten voor iedereen maximaal toegankelijk te maken. Indien u echter problemen ondervindt om bepaalde gegevens te raadplegen, willen wij u graag helpen. U kan steeds contact met ons opnemen.

Wilt u op de hoogte gehouden worden van onze nieuwste publicaties, schrijf u dan in op de AMS-nieuwsflash via de onderstaande link:

<http://www.vlaanderen.be/landbouw/studies>

**Programma voor
Plattelandsontwikkeling Vlaanderen
2007-2013
Jaarverslag 2011**

Conform artikel 78 d) van Verordening (EG) nr. 1698/2005 werd dit jaarverslag 2011 door het Toezichtcomité onderzocht en goedgekeurd, alvorens het aan de Europese Commissie werd overgemaakt.

Inhoud

1	VOORWOORD	2
2	LEESWIJZER	3
3	ALGEMEEN KADER	4
4	PROGRAMMAMANAGEMENT	7
4.1	TOEZICHT EN EVALUATIE	8
4.2	BEHEER VAN HET PROGRAMMA	9
4.3	TECHNISCHE BIJSTAND	10
4.3.1	<i>Algemeen</i>	10
4.3.2	<i>Vlaams Ruraal Netwerk</i>	11
4.4	VOORLICHTING EN PUBLICITEIT	15
5	ONGOING EVALUATIE	16
5.5	INLEIDING.....	16
5.6	SYSTEEM VOOR EVALUATIE TIJDENS DE UITVOERING	16
5.7	ONDERNOMEN EVALUATIEACTIVITEITEN	16
5.7.1	<i>Opvolging aanbevelingen midterevaluatie</i>	16
5.7.2	<i>Uitbestede studies</i>	18
5.7.3	<i>Studies uitgevoerd binnen de administratie</i>	18
5.8	NETWERKACTIVITEITEN VAN PERSONEN BETROKKEN BIJ EVALUATIE	19
6	PDPO INDICATOREN 2011	21
6.9	ALGEMEEN	21
6.10	INTERPRETATIE.....	21
6.11	FINANCIËLE INDICATOREN.....	21
6.11.1	<i>Overzicht uitgaven</i>	21
6.11.2	<i>Overzicht terugvorderingen</i>	34
6.12	INDICATOREN PER AS: TOTAAL INCLUSIEF HEALTH CHECK EN ECONOMISCH HERSTELPLAN	35
6.12.1	<i>As 1 – Verbetering van het concurrentievermogen van de land- en bosbouwsector</i>	35
6.12.2	<i>As 2 – Verbetering van het milieu en het platteland</i>	59
6.12.3	<i>As 3 – De leefkwaliteit op het platteland en diversificatie van de plattelandseconomie</i>	87
6.12.4	<i>As 4 – Leader</i>	99
6.13	INDICATOREN PER AS: SPECIFIEKE MONITORING HEALTH CHECK EN ECONOMISCH HERSTELPLAN ..	105
6.13.1	<i>Inleiding</i>	105
6.13.2	<i>As 1</i>	105
6.13.3	<i>As 2</i>	108
6.13.4	<i>As 3</i>	111
7	SAMENVATTING	112
8	BRONNEN	116
9	LIJST AFKORTINGEN	117
10	LIJST CONTACTPERSONEN	119
11	BIJLAGE 1: LIJST ARTIKEL 82	I
12	BIJLAGE 2: LIJST AANGEPASTE TARGETS	II
13	BIJLAGE 3: TIJDREEKS VAN AANTAL CONTRACTEN, AREAAL EN UITGAVEN VAN DE AGROMILIEUMAATREGELEN	VI
14	BIJLAGE 4: INDICATORENTABELLEN (EXCEL)	IX

1 Voorwoord

Het Jaarverslag 2011 van het Programma voor Plattelandsontwikkeling Vlaanderen 2007-2013 (PDPO II) bevat heel wat cijfermateriaal, onder de vorm van op Europees niveau gedefinieerde indicatoren, voor u verduidelijkt aan de hand van figuren en tabellen. Dit en de vorige jaarverslagen geven samen met de midtermevaluatie een goed overzicht van waar we staan in de huidige programmaperiode.

In dit rapport wordt, in een aantal kaderstukken, dieper ingegaan op enkele maatregelen van het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds. Er wordt bovendien gekeken naar agromilieumaatregelen met een effect op water en een winnend project van de wedstrijd Prima Plattelandsproject wordt voorgesteld. Dit jaar wordt ook verder gerapporteerd over de Health Check en het Economisch Herstelplan.

Aan de totstandkoming van dit jaarverslag ging heel wat voorbereidend werk vooraf. De beheersdiensten van de Vlaamse beleidsdomeinen Leefmilieu, Natuur en Energie en Landbouw en Visserij verzamelden en leverden het nodige cijfermateriaal. De coördinatie voor de opmaak van dit jaarverslag werd toevertrouwd aan de afdeling Monitoring en Studie van het Departement Landbouw en Visserij. Ook de Coördinerende Cel Europees Plattelandsbeleid, afdeling Organisatie en Strategisch Beleid van hetzelfde departement, leverde bijdragen.

Mijn dank gaat dan ook uit naar de betrokken medewerkers van de verschillende beheersdiensten en het Vlaams Betaalorgaan (Agentschap voor Landbouw en Visserij).

Ik wens u veel leesplezier.

Jules Van Liefferinge
Secretaris-generaal Departement Landbouw en Visserij
Voorzitter Uitvoeringscomité PDPO

2 Leeswijzer

Voorliggend rapport geeft een beeld van het vijfde jaar van uitvoering van het Programmadocument voor Plattelandsontwikkeling Vlaanderen 2007-2013 (PDPO II) dat bij beschikking C(2007)5555 van 13 november 2007 door de Europese Commissie werd goedgekeurd.

Hoe een jaarverslag er moet uitzien en wat er allemaal in hoort, staat te lezen in verordening (EG) nr. 1698/2005 (plattelandsverordening), artikel 82 punt 2 a) tot g) en werd in detail uitgewerkt in de EU-Richtsnoeren (Europese Commissie, 2006).

In feite komen de bepalingen van de EU-plattelandsverordening voor het jaarverslag neer op een kwantitatieve rapportering aan de hand van door de Europese Commissie vastgelegde indicatoren (artikel 82, punt 2 b) en een beschrijving van de uitvoeringsomstandigheden, de werkzaamheden op vlak van monitoring en evaluatie en de maatregelen genomen door de beheersautoriteit en het Toezichtcomité om tot een goede programma-uitvoering te komen (alle andere onderdelen van artikel 82 punt 2).

Waar van toepassing wordt in een kaderstukje verwezen naar de betreffende bepaling van artikel 82 (overzicht met paginering in bijlage 1). De door de Europese Commissie gevraagde indicorentabellen (European Commission, 2009) vormen een bijlage (bijlage 4) bij dit rapport. De belangrijkste kengetallen worden in het rapport nader toegelicht aan de hand van figuren en tabellen.

3 Algemeen kader

Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82, 2 a)

elke verandering van de algemene omstandigheden die een rechtstreekse invloed heeft op de voorwaarden voor de uitvoering van het programma, en elke wijziging van het communautaire en nationale beleid dat gevolgen heeft voor de coherentie tussen de bijstand van het ELFPO en die van de andere financieringsinstrumenten

Twee gebeurtenissen hadden in 2011 een belangrijke invloed op de uitvoering van en wijzigingen aan het PDPO II:

- In maart 2011 voerde de Europese Commissie een audit uit bij het Vlaamse Betaalorgaan over de uitvoering van agromilieumaatregelen. Een van de bevindingen van de auditoren ging over het feit dat de begunstigde bij een aantal agromilieumaatregelen zijn percelen jaarlijks kan variëren en dat hierdoor ook een grotere oppervlakte dan de contractoppervlakte kon worden uitbetaald. De auditor had twijfels over de rechtsgeldigheid van deze praktijk. In 2011 werd hierover nog geen definitieve beslissing door de Europese Commissie genomen. Evenwel verzocht de Europese Commissie Vlaanderen om in afwachting van de beslissing een beperking op de variabele oppervlakte te voorzien. Dit had een grote impact op de goedkeuringsprocedure van de PDPO II-wijzigingen in 2011.
- In 2011 werd het Mestdecreet (Vlaamse wetgeving die uitvoering geeft aan de Nitraatrichtlijn) gewijzigd. De bemestingsnormen uit het Mestdecreet vormen de basis voor de beheerovereenkomst water. Door de aanpassing van het Mestdecreet moesten ook de voorwaarden voor beheerovereenkomst water bijgesteld worden.

In 2011 werd twee maal een wijziging aan het PDPO II ingediend bij de Europese Commissie. Het ging telkens om notificatiewijzigingen in het kader van art. 6(1)(c) van de verordening 1974/2006.

1. Wijziging aan agromilieumaatregelen

Op 4 mei 2011 diende de beheersautoriteit een PDPO II-wijziging in. Het betrof een aantal kleine aanpassingen aan de agromilieumaatregelen:

- Beheerovereenkomst soortenbescherming (214-H) – hamsters: in plaats van graan- of luzernestroken worden graanopvangpercelen voorzien voor de bescherming van de hamster. Het steunbedrag wordt verhoogd.
- Beheerovereenkomst erosiebestrijding (214-I): een aantal cijfers wordt aangepast voor de dam met erosiepoel. Het betreft geen inhoudelijke wijzigingen, enkel een gewijzigde omrekening naar de eenheid euro/m² en een rechtzetting van de bijdragen van de Vlaamse cofinanciering.
- Er werd ook een wijziging aan de beheerovereenkomst perceelsrandenbeheer (214-G) ingediend, maar deze wijziging werd tijdens de goedkeuringsprocedure terug ingetrokken.

Op 18 juli verstuurde de Europese Commissie een brief met bijkomende vragen. Op 29 juli werd op deze brief geantwoord.

Op 6 september zond de Europese Commissie nog een tweede brief met het verzoek om het probleem van de variabiliteit (zoals vastgesteld tijdens een auditbezoek in maart – *cf. supra*) op te lossen bij een volgende PDPO II-wijziging. Op 28 september heeft de beheersautoriteit hier positief op geantwoord. De wijzigingen aan maatregelen 214-H en 214-I werden vervolgens goedgekeurd op 3 oktober 2011.

2. Wijziging aan agromilieumaatregelen, agroforestry, voedselkwaliteitsregelingen en indicatoren

Op 31 augustus werden volgende wijzigingen aan het PDPO II officieel ingediend:

- Beheerovereenkomst water (214-J): een inhoudelijke wijziging ten gevolge van een wijziging aan het Mestdecreet dat de *baseline* vormt (onder andere wijziging van de wettelijke bemestingsnormen en van de wettelijke nitraatresidu-drempelwaarden) (*cf. supra*). De voorwaarden voor de beheerovereenkomst water werden overeenkomstig aangepast, zodat deze maatregel verder gaat dan de geldende wetgeving.
- Agroforestry (222): de wijziging omvatte een paar verduidelijkingen en inhoudelijke aanpassingen met het oog op een goede uitvoerbaarheid van de maatregel (verlaging van de minimale plantdichtheid en van de minimale subsidiabele oppervlakte).
- Voedselkwaliteitsregelingen (132): de wijziging bestond uit enkele verduidelijkingen en tekstuele aanpassingen.
- Daarnaast werden ook een aantal indicatoren aangepast en de staatssteunfiches geactualiseerd.

Op 30 september 2011 stuurde de Europese Commissie een brief met het verzoek om het probleem van de variabiliteit (zoals vastgesteld tijdens het auditbezoek in maart 2011) aan te pakken.

Op 3 oktober en op 4 oktober (correctie) heeft de beheersautoriteit hier gevolg aan gegeven. Een tweede correctie werd per mail op 11 oktober doorgestuurd en eind oktober in SFC ingediend, nadat de vorige versie in SFC werd afgesloten. Er werd voorgesteld om voor variabele agromilieumaatregelen een maximale verhoging van 30% uit te betalen (ten opzichte van de contractoppervlakte). De voorgestelde 30% werd uiteindelijk teruggebracht tot 20%.

Op 19 december 2011 verstuurde de Europese Commissie een brief met aanvullende vragen, waarop de beheersautoriteit antwoordde op 2 januari 2012. De definitieve goedkeuring volgde op 6 februari 2012.

In 2011 werden bovendien nog volgende twee PDPO II-wijzigingen goedgekeurd die reeds in 2010 via de notificatieprocedure bij de Europese Commissie waren ingediend.

1. Wijziging aan VLIF-steun en aan agromilieumaatregel “genetische diversiteit”

Op 12 oktober 2010 werd een aantal wijzigingen ingediend voor:

- modernisering van landbouwbedrijven (maatregel 121)
- diversificatie van landbouwbedrijven (maatregel 311)
- behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen en variëteiten van hoogstamboomgaarden (agromilieumaatregel 214 C)

Bovenstaande wijzigingen, veelal met het oog op het onder controle houden van het budget (zie Jaarverslag 2010), werden door de Europese Commissie goedgekeurd op 24 januari 2011.

2. Wijziging aan agromilieumaatregel “genetische diversiteit”

De agromilieumaatregel 214 C (behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen en variëteiten van hoogstamboomgaarden) werd verder aangepast voor de hoogstamfruitbomen (voor details zie Jaarverslag 2010).

De wijziging werd op 22 december 2010 officieel ingediend en door de Europese Commissie aanvaard op 20 april 2011.

4 Programmamanagement

Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82, 2f)

een verklaring over de inachtneming van het communautaire beleid in het kader van de bijstand, inclusief informatie over de ondervonden problemen en over de maatregelen die zijn genomen om deze aan te pakken

Alle communautaire voorschriften op het gebied van mededinging, de plaatsing van overheidsopdrachten, milieubescherming en -verbetering, de bevordering van de gelijkheid van mannen en vrouwen en non-discriminatie werden in acht genomen.

In 2011 werden twee PDPO II-wijzigingen ingediend bij de Europese Commissie (zie hoger). Niettegenstaande het in beide gevallen ging om een notificatieprocedure (art. 6(1)(c) van de verordening 1974/2006), botste de beheersautoriteit op grote obstakels bij deze goedkeuringsprocedures. De ondervonden moeilijkheden zijn van tweeërlei aard:

- Voor bepaalde maatregelen (in het bijzonder agromilieumaatregelen) had de Europese Commissie nood aan zeer gedetailleerde gegevens over de uitvoeringsmodaliteiten, berekening van het premiebedrag, enzovoort. De Europese Commissie stelde bijgevolg veel bijkomende vragen, zelfs over kleine wijzigingen. De beheersautoriteit is vragende partij om de onduidelijkheden en misverstanden uit te klaren op een bilateraal overleg tussen deskundigen van beide zijden.
- De Vlaamse diensten waren verbaasd dat de Europese Commissie een aanpassing van het programma bedwong ten gevolge van bevindingen in een auditrapport dat nog niet volledig was afgerond. Ook hier ontstond de indruk dat er misverstanden waren die beter in een bilateraal overleg konden opgelost worden.

De beheersautoriteit stelt zich dan ook de vraag of de huidige goedkeuringsprocedure niet te log is (zowel voor de lidstaat als voor de Commissie) om een soepel en flexibel beleid te kunnen voeren, dat kan inspelen op de werkelijke noden van de landbouw en het platteland en op de wijzigende nationale of regionale regelgeving.

Een bijkomend praktisch probleem bij de goedkeuringsprocedure is de onmogelijkheid om in SFC tegelijkertijd twee actieve versies te hebben. Hierdoor kan de lidstaat geen nieuwe wijziging indienen als nieuwe versie, vooraleer de vorige wijziging definitief is goedgekeurd en is afgesloten, alhoewel het juridische kader dat wel toelaat. (Het is wél mogelijk om twee wijzigingen gelijktijdig in analyse te hebben.)

Een andere terugkerende moeilijkheid is de invulling van het streefdoel voor een aantal indicatoren. Zo bleek in 2011 voor een aantal As 3-maatregelen de doelstelling van enkele outputindicatoren niet realistisch ingeschat. De inschatting was gebeurd op basis van preliminaire gegevens van de in 2007 voorlopig goedgekeurde projecten. Het probleem met dergelijke indicatoren is dat ze sterk afhankelijk zijn van de aard (de projectinhoud) van de individuele projecten die ingediend en goedgekeurd worden. Enkele illustraties hiervan zijn te vinden in dit en vorig jaarverslag bij de beschrijving van de voortgang van de As 3-maatregelen.

Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82, 2e)

de maatregelen die de beheersautoriteit en het toezichtcomité hebben genomen om de kwaliteit en de doeltreffendheid van de uitvoering van het programma te waarborgen, en met name:

- de activiteiten op het gebied van toezicht en evaluatie;
- een samenvatting van de grote problemen die bij het beheer van het programma zijn ondervonden, en de maatregelen die eventueel, al dan niet naar aanleiding van overeenkomstig artikel 83 gemaakte opmerkingen, zijn genomen;
- het gebruik van technische bijstand;
- de maatregelen die zijn genomen om overeenkomstig artikel 76 bekendheid aan het programma te geven.

4.1 Toezicht en evaluatie

In maart 2011 werd het Toezichtcomité via schriftelijke procedure geraadpleegd over wijzigingen aan volgende maatregelen:

- maatregel 214 B – verwarringstechniek in de pitfruitteelt
- maatregel 214 I – beheerovereenkomst erosiebestrijding
- maatregel 214 G – beheerovereenkomst perceelsrandenbeheer
- maatregel 214 H – beheerovereenkomst hamsterbescherming.

Het Toezichtcomité vergaderde op 10 juni 2011 in het bezoekerscentrum Rufferdinge in Landen. De renovatie van een deel van dit bezoekerscentrum werd gefinancierd vanuit PDPO II. Na een rondleiding en een toelichting bij het project werden volgende agendapunten behandeld tijdens de vergadering:

- goedkeuring verslag vorige vergadering en schriftelijke procedure
- financiële voortgang PDPO II
- stand van zaken wijzigingen PDPO II
- voorstelling PDPO II Jaarverslag 2010
- varia

In 2009 is een nieuwe Vlaamse Regering aangetreden. Daarop moest ook het Toezichtcomité opnieuw samengesteld worden. Dit kon pas gebeuren in december 2010. Een nieuw ministerieel besluit tot benoeming van de leden van het Toezichtcomité ter implementatie van het Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling voor de periode 2007-2013 werd opgemaakt en goedgekeurd op 16 maart 2011.

De afdeling Monitoring en Studie (AMS) van het Departement Landbouw en Visserij coördineert de opmaak van het jaarverslag van het PDPO II, waarin toezicht en evaluatie van het programma worden besproken. AMS baseert zich in eerste instantie op de gegevens die de verschillende beheersdiensten aanleveren. Deze taak wordt gefinancierd door Technische Bijstand.

4.2 Beheer van het programma

Het Uitvoeringscomité PDPO II vergadert op zeswekelijkse basis. In het Uitvoeringscomité zijn de beheersautoriteit (CCEP) en alle beheersdiensten vertegenwoordigd, alsook het Vlaams Betaalorgaan, de interne audit, de Inspectie van Financiën, het Vlaams Ruraal Netwerk en de afdeling Monitoring en Studie. De vergaderingen van 2011 vonden plaats op 20 januari, 24 februari, 9 mei, 22 juni, 14 september, 28 oktober en 19 december.

Vaste onderwerpen op de agenda zijn:

- verslaggeving Rural Development Committee
- briefing door en afspraken met het Betaalorgaan
- mededelingen vanuit CCEP
- Vlaams Ruraal Netwerk
- monitoring en evaluatie.

Deze agenda wordt ad hoc aangevuld met onderwerpen die op dat moment actueel zijn en/of bijzondere aandacht vragen, zoals de controlestatistieken, de borgingsverklaring, etc. Het uitvoeringscomité heeft via een gedeeld elektronisch platform toegang tot alle relevante documenten.

Grote problemen met betrekking tot de uitvoering van PDPO II hebben zich in 2011 niet voorgedaan. Er werden wel moeilijkheden ondervonden bij de wijzigingsprocedure van PDPO II (*cfr. supra*).

Het jaarlijkse overleg tussen de Europese Commissie en de beheersautoriteit, zoals voorgeschreven door verordening 1698/2005 vond plaats op 4 november 2011. De vergadering ging door op het diversifiërend biologisch landbouwbedrijf De Kollebloem in Sint-Lievens-Esse. In de namiddag werd een bezoek gebracht aan een melkveebedrijf met hoefwinkel in Brakel.

De agendapunten van dit overleg waren:

- financiële voortgang van het programma
- PDPO II Jaarverslag 2010
- beheer van het programma (toezichtcomité, demarcatie andere fondsen, audits...)
- wijzigingen aan het programma
- Vlaams Ruraal Netwerk
- opvolging van de mid term evaluatie
- strategisch monitoringsrapport
- GLB na 2013.

Verslaggeving hierover gebeurt door de Europese Commissie. Enkele punten die besproken werden zijn de volgende. Bij de bespreking van de (financiële) voortgang van het programma werd de mogelijkheid van het invoeren van selectiecriteria besproken (voornamelijk voor investeringssteun). Bij het overlopen van de wijzigingen wees de Europese Commissie op het relatief grote aantal wijzigingen die Vlaanderen doorvoert aan haar programma. Het Vlaams Ruraal Netwerk kondigde de stakeholder consultatiedag aan (februari 2012) waarop de verschillende stakeholders worden geconsulteerd over het toekomstige PDPO (PDPO III). Tijdens de lunch werd tenslotte gediscussieerd over de voorstellen van de Europese Commissie over de hervorming van het GLB na 2013.

4.3 Technische bijstand

4.3.1 Algemeen

In het PDPO II zijn binnen het onderdeel technische bijstand twee maatregelen voorzien:

- algemene technische bijstand
- ruraal netwerk.

Tabel 1 geeft een overzicht van de betalingen in 2011 in het kader van technische bijstand.

Tabel 1 Overzicht betalingen technische bijstand in 2011

Betalingen 2011 (euro)			
	ELFPO	Vlaams Gewest	Totale overheidssteun
Algemene technische bijstand			
1.1 voorbereiding	0,00	0,00	0,00
1.2 beheer	0,00	0,00	0,00
1.3 toezicht	170,34	170,34	340,68
1.4 evaluatie	65.563,74	65.563,73	131.127,47
1.5 voorlichting	0,00	0,00	0,00
1.6 controle mbt verleende bijstand	0,00	0,00	0,00
1.7 provincies	47.336,87	47.336,84	94.673,71
Totaal algemene technische bijstand	113.070,95	113.070,91	226.141,86
Ruraal netwerk			
2.1 beheer	912,54	912,53	1.825,07
2.2 uitvoering actieplan	39.981,61	39.981,41	79.963,02
Totaal ruraal netwerk	40.894,15	40.893,94	81.788,09
Algemeen totaal	153.965,10	153.964,85	307.929,95

Algemene technische bijstand

Binnen deze maatregel kaderen centrale uitgaven op het gebied van voorbereiding, beheer, toezicht, evaluatie en voorlichting door de beheersautoriteit.

Toezicht

Het vermelde bedrag heeft betrekking op de kosten voor de organisatie van de vergadering van het Toezichtcomité (juni 2011) en de kosten voor de organisatie van het bilateraal overleg met de Commissie (november 2011). Beide vergaderingen werden op een externe locatie georganiseerd.

Evaluatie

De uitgaven hebben betrekking op:

- de laatste betalingen voor de mid term evaluatie van het PDPO II, die in 2010 werd uitgevoerd
- de loonkosten voor de beleidsondersteuner plattelandsontwikkeling die instaat voor de monitoring en evaluatie van PDPO II

Provincies

De provincies staan in voor de uitvoering en begeleiding van de gebiedsgerichte werking en ontvangen hiervoor een financiële bijdrage.

Vlaams Ruraal Netwerk

Deze maatregel bestaat uit enerzijds het beheer van het netwerk en anderzijds de uitvoering van het actieplan.

Beheer Vlaams Ruraal Netwerk

Het vermelde bedrag is een deel van de loonkost van de coördinator van het Vlaams Ruraal Netwerk.

Actieplan Vlaams Ruraal Netwerk

De betalingen in 2011 hadden voornamelijk betrekking op:

- personeelskosten (deel loonkost van coördinator en volledige loonkost van ondersteuner)
- onderhoud van de website www.ruraalnetwerk.be
- kosten verbonden aan studiedagen en excursies
- publicaties: nieuwsbrief, brochure
- communicatie- en promotiemateriaal
- netwerking (onder meer meetings buitenland)

4.3.2 Vlaams Ruraal Netwerk

Op basis van de interne evaluatie van het werkjaar 2010 schoof het Vlaams Ruraal Netwerk begin 2011 volgend speerpunt naar voren:

“Het Vlaams Ruraal Netwerk werkt in 2011 verder op de asoverschrijdende benadering van het Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling. We behouden daarbij de drie grote pijlers (organisatie, communicatie en transnationale ondersteuning) en we laten die steeds meer in elkaar doorlopen. In de loop van 2011 wordt ook gezocht naar versterking voor het Vlaams Ruraal Netwerk.”

Deze doelstellingen werden in en met behulp van drie grote pijlers uitgewerkt: organisatie, communicatie en ondersteuning. De belangrijkste krachtlijnen, gebaseerd op de evaluatie van het werkjaar 2011, zijn hieronder beschreven. Voor verslagen en foto-impresies kan de website (www.ruraalnetwerk.be) geraadpleegd worden.

4.3.2.1 Organisatie

4.3.2.1.1 Studiedagen en infomomenten

In 2011 werden vijf studie- en informatiedagen voor het grote publiek georganiseerd. Hierbij werd de asoverschrijdende benadering van PDPO II-problematieken zo ver mogelijk doorgetrokken.

Een eerste activiteit vond plaats tijdens Agriflanders: op 14 januari organiseerde het Vlaams Ruraal Netwerk de prijsuitreiking van de wedstrijd “Prima Plattelandsproject 2010” (zie ook <http://ruraalnetwerk.be/activiteitenverslagen/activiteiten-vlaams-ruraal-netwerk/prijsuitreiking-prima-plattelandsproject>). Hierop werden alle laureaten en juryleden alsook de pers uitgenodigd.

Een tweede studiedag draaide rond het thema “Vrouwen innoveren en inspireren op het platteland”. Deze studiedag werd samen met KVLV en Cera georganiseerd op 18 oktober in

het Vlaams Parlement. De dag kaderde in de wedstrijd “Vrouwelijk talent op het platteland”, waarvan de prijsuitreiking in het voorjaar van 2012 plaatsvindt.

Voor een derde activiteit trokken we op 27 oktober richting Antwerpen waar de studiedag/excursie “Samen sterk rond landschapswerk - Agrobeheergroepen en Agrarische Natuurverenigingen in de praktijk” werd georganiseerd. Na een bezoek aan twee projecten van agrobeheergroepen in Vlaanderen, bezochten we ook een project van een agrarische natuurvereniging in het Nederlandse Rucphen.

Op 7 november vond een studievoormiddag plaats voor de As 3- en As 4-coördinatoren. Tijdens een bezoek aan het Europees Parlement kregen de aanwezigen een uiteenzetting over de verschillende Europese instellingen en de Europese besluitvorming. Tijdens de lunch voegden twee leden van de Europese Commissie zich bij het gezelschap om de plannen van de Europese Commissie met betrekking tot PDPO III toe te lichten.

De laatste studiedag werd samen met het Réseau Rural Wallon georganiseerd op 9 december tijdens Agribex. Het thema van het debat was “Jonge landbouwers – Realiteit en uitdagingen”.

De studiedag rond procesbegeleiding voor Leadercoördinatoren, die gepland was in april, werd bij gebrek aan interesse geannuleerd.

4.3.2.1.2 Studiebezoeken/uitwisseling

Er werden twee excursies georganiseerd. Op 24 mei werden tijdens een plattelandstoer, in co-organisatie met de Plaatselijke Groep (PG) Tielts Plateau, verschillende West-Vlaamse plattelandsprojecten bezocht.

Samen met de Leadercoördinatoren en een aantal leden van de PG's trok het Vlaams Ruraal Netwerk op 28, 29 en 30 september naar Hertford, Engeland. Tijdens deze driedaagse excursie toonden medewerkers van de Lokale Actie Groep (LAG) Eastern Plateau verschillende Leaderprojecten. Op 29 september stond eveneens een LAG-meeting op het programma, waar zowel de Engelse als de Vlaamse context werd geschetst.

4.3.2.1.3 Kennismarkten/ervaringsplatforms

Ook in 2011 organiseerde het Vlaams Ruraal Netwerk drie “Ervaringsplatforms”. Eén behandelde het “actieplan biologische landbouw” (9 mei), één “de verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten (focus op agrovoedingssector)” (14 september) en een laatste het concept “Loket Onderhoud Buitengebied (LOB)” op 19 december.

4.3.2.1.4 Extra intern evenement: brainstormdag

Eind 2011 werd door het Vlaams Ruraal Netwerk een “brainstormdag” georganiseerd in Gent voor zowel de leden van het Vlaams Ruraal Netwerk als de leden van de Coördinerende Cel Europees Plattelandsbeleid (CCEP). In het Geuzenhuis werd de werking in 2011 onder de loep genomen en werd “out of the box” gedacht aan mogelijkheden voor het nieuwe werkjaar. Deze elementen werden enerzijds in de evaluatie van 2011 meegenomen en gaven anderzijds inspiratie voor de planning van het werkjaar 2012.

4.3.2.2 Communicatie

4.3.2.2.1 Website: <http://www.ruraalnetwerk.be>

In 2010 stond het al in de planning, maar door omstandigheden was er toen geen ruimte om een nieuwe website te ontwikkelen. In 2011 is de oude website in een nieuw kleedje gestoken. Deze is sinds eind 2011 online op het gekende adres www.ruraalnetwerk.be.

Minstens wekelijks werd de website inhoudelijk aangepast en aangevuld, dit aan de hand van verslagen van bezoeken en deelnames, verslagen van vergaderingen en informatie over de voorbereiding van het GLB na 2013. Ook werden de aankondigingen geactualiseerd, oproepen (voor bijvoorbeeld het indienen van plattelandsprojecten) vermeld, etc.

De agenda werd actueel gehouden. Ook de projectendatabank is in 2011 aangevuld. In 2012 zal deze echter een grondige opfrisbeurt genieten en maandelijks worden aangevuld.

De 100.565 individuele bezoekers (kleine 4.000 bezoekers meer ten opzichte van 2010) tonen aan dat de bekendheid van de website steeds groeit.

Ook in 2012 zal de nadruk nog meer gelegd worden op de nauwe verbondenheid tussen de nieuwsbrief(thema's) en de website.

4.3.2.2.2 Publicaties

Nieuwsbrief

De vier nieuwsbrieven van 2011 behandelden het thema “Ondernemerschap”, wat kadert in het aandachtsthema “Landbouwer = ondernemer?” dat in 2011 door het Beleidsdomein Landbouw & Visserij werd gelanceerd. Waar mogelijk werd dit thema gekoppeld aan een studiedag of overlegmoment en telkens werden de komende activiteiten van het VRN aangekondigd.

Thema maart: Ruraal ondernemerschap;

Thema juni: Ontluikend ondernemerschap;

Thema september: Meer en sterker ondernemerschap;

Thema december: Bedrijven in overgang of crisis.

Het aantal abonneementen op deze nieuwsbrieven kende in 2011 een lichte stijging (met een voorkeur voor de digitale versie van de nieuwsbrief).

Andere publicaties

Gelinkt aan de wedstrijd “Prima Plattelandsproject 2010” heeft het Vlaams Ruraal Netwerk in 2010 een Nederlandstalige brochure gepubliceerd. In 2011 werd deze “best practices”-brochure vertaald naar het Engels en verspreid in Europa.

In 2011 werd gestart met de procedure voor het uitgeven van een fotoboek waarin de maatregelen van PDPO II in beeld worden gebracht. Hiervoor werd verschillende keren contact opgenomen met de beheersdiensten om gepaste onderwerpen, locaties en periodes voor de foto's te vinden.

Communicatie- en promotiemateriaal

Het Vlaams Ruraal Netwerk kocht in 2011 250 paraplu's aan en 250 muismatten, gepersonaliseerd met de huisstijl en het logo van het Vlaams Ruraal Netwerk.

Andere communicatie

Het Vlaams Ruraal Netwerk verspreidde een persbericht bij elk extern evenement. Dit werd meestal opgenomen door de vakpers. Bij enkele studiedagen, zoals de studiedag “Vrouwen innoveren en inspireren op het platteland” of de studiedag “Samen sterk rond landschapswerk – Agrobeheergroepen en Agrarische Natuurverenigingen in de praktijk” werden ook door externen artikelen en verslagen gepubliceerd op externe websites.

Daarnaast was het Vlaams Ruraal Netwerk ook aanwezig op diverse studiedagen georganiseerd door derden. Hiervan werd in de mate van het mogelijke verslag uitgebracht op de website.

In 2011 deed het Waals Ruraal Netwerk een oproep aan de andere Nationale Rurale Netwerken om één of meerdere filmpjes te maken over jonge landbouwers. Het Vlaams

Ruraal Netwerk is op deze oproep ingegaan en heeft zelf een filmpje gemaakt over drie jonge landbouwers, waarbij de nadruk ligt op de opstart/overname en de opleidingen. Dit filmpje is te bekijken via de volgende link: <http://youngandfarmer.blogspot.com/2011/12/flanders-to-start-farming-activity.html>.

4.3.2.3 Transnationale ondersteuning

Het Vlaams Ruraal Netwerk ondersteunt de transnationale werking van de maatregelen van het PDPO II op verschillende manieren en niveaus: als actief lid, als co-organisator, als deelnemer en door het beantwoorden van ad hoc-vragen. In het verlengde hiervan werden de Vlaamse en Europese actoren met elkaar in contact gebracht (zie hoger: Bezoek Europees Parlement en Excursie Hertford (UK)).

De geplande uitwisseling voor leden van het Uitvoeringscomité ging niet door. CCEP heeft op eigen initiatief wel bilaterale contacten met andere lidstaten gehad, maar hiervoor was geen organisatie door het Vlaams Ruraal Netwerk nodig.

Eerst en vooral nam het Vlaams Ruraal Netwerk deel aan de bijeenkomsten van zowel het Coordination Committee (9 juni, 8 december) als het Leader Subcommittee (17 mei, 23 november) van het European Network for Rural Development.

In het verlengde hiervan werkte het Vlaams Ruraal Netwerk actief mee aan de Focus Group “Local Development Strategy” die in de schoot van het Leader Subcommittee werd opgericht. Hiervoor werd deelgenomen aan de virtuele vergaderingen en aan de voorbereidingen via mail. De bijeenkomst in Portugal kon niet worden bijgewoond.

Daarnaast werkte het Vlaams Ruraal Netwerk actief mee aan de bijeenkomsten van de Nationale Rurale Netwerken. In 2011 werd drie maal op verplaatsing vergaderd (april (Duitsland), juni (Brussel), november (Nederland)) en enkele malen virtueel via videoconferentie. Door deze actieve aanwezigheid kon het Vlaams Ruraal Netwerk in 2011 aandacht blijven hebben voor de Vlaamse representatie op internationaal niveau. Hierbij werd enerzijds gefocust op het korte keten-verhaal (waarbij zowel buitenlandse expertise naar Vlaanderen werd gehaald als de Vlaamse kennis in Europa werd verspreid) en werd anderzijds proactief meegewerkt aan de “monitoring toolkit” van het European Network for Rural Development.

Bovendien pleegde het Vlaams Ruraal Netwerk in 2011 diverse malen overleg met de Waalse collega's. Naast het afstemmen van de activiteiten werd ook een gezamenlijk evenement georganiseerd (zie hoger).

Tenslotte was het Vlaams Ruraal Netwerk aanwezig op diverse binnen- en buitenlandse overlegmomenten en conferenties, onder andere het “Leader event for new LAGS” (Europese Commissie – januari), de conferentie “CAP post 2013” (Europese Commissie – september) en het nieuw opgerichte overleg tussen de communicatie-actoren rond GLB (initiatief van de Europese Commissie, opgericht in het kader van 50 jaar GLB – eerste overleg september). Vanaf oktober 2011 nam het Vlaams Ruraal Netwerk ook deel aan alle overlegmomenten (zowel op Europees, federaal als Vlaams niveau) rond het toekomstig GLB.

Daarnaast gaf het Vlaams Ruraal Netwerk input voor nationale en internationale bezoeken die door derden werden georganiseerd (in juni een Poolse delegatie, in oktober een Litouwse delegatie) en werkte het op vraag mee aan publicaties van het European Network for Rural Development.

4.4 Voorlichting en publiciteit

De algemene communicatie over het programma gebeurt door CCEP in samenwerking met het Vlaams Ruraal Netwerk. De specifieke communicatie over de voorwaarden en toepassing van de verschillende maatregelen naar de potentiële begunstigen toe gebeurt door de beheersdienst die voor de betrokken maatregel bevoegd is.

CCEP heeft het communicatieplan geactualiseerd.

De webpagina PDPO II binnen de website van het Beleidsdomein Landbouw en Visserij (www.vlaanderen.be/pdpo), werd verder onderhouden. Via deze webpagina kunnen het volledige programmadocument, het nationaal strategieplan en de jaarverslagen geraadpleegd worden. Bovendien kan men doorklikken naar de webpagina's van de afzonderlijke maatregelen. Er zijn ook links naar de website van de Europese Commissie, naar het Vlaams Ruraal Netwerk, etc.

CCEP heeft in 2011 twee presentaties gegeven met betrekking tot het PDPO II:

- tijdens het auditbezoek van de Europese Commissie voor As 2 (14 maart 2011) werd aan de auditoren de uitvoering van PDPO II en de werking van alle betrokken diensten voorgesteld
- voorstelling van PDPO II aan tabaks- en hoptelers (13 oktober 2011).

De brochure over het PDPO II (of RDP II (Rural Development Programme) in het Engels) en de folder over de communicatieverplichtingen van begunstigen werden verder verspreid.

Naar aanleiding van het tienjarig bestaan van de beheerovereenkomsten organiseerde VLM in 2011 in elke Vlaamse provincie een persmoment waarop de resultaten van het instrument werden gepresenteerd. Alle stakeholders werden uitgenodigd. Per provincie werden andere accenten gelegd. Zo focuste men in de provincie Limburg bijvoorbeeld vooral op het succes van de akkervogelmaatregelen. Sommige van deze acties werden opgepikt door de nationale en regionale pers.

Bovendien werd, ook in 2011, de mascotte SAM in het leven geroepen, met de bedoeling de aandacht vestigen op de inspanningen die landbouwers leveren voor landschap, natuur en milieu. Aan de hand van SAM wil VLM Sensibiliseren, Adviseren en Mobiliseren. Bij verschillende landbouwers in de vijf provincies werden SAM-borden geplaatst om zo het ruimere publiek te informeren over de inspanningen die de plaatselijke landbouwers leveren. De landbouwers zelf bleken sterk vragende partij om via dergelijke borden hun acties in de kijker te zetten.

5 Ongoing evaluatie

Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82, 2d)

een beknopt overzicht van de werkzaamheden op het gebied van de evaluatie tijdens de uitvoering overeenkomstig artikel 86, lid 3

5.1 Inleiding

De evaluatie tijdens de uitvoering van een programma of “ongoing evaluation” omvat alle evaluatiewerkzaamheden gedurende de volledige programmaperiode. Daarbij gaat het zowel om een ex ante, midterm- en ex post evaluatie als om alle andere evaluatieactiviteiten die nuttig zijn voor het verbeteren van het programmabeheer. Hieronder vallen eveneens de interactie tussen evaluatieactiviteiten, het ontwikkelen en verfijnen van indicatoren en het verzamelen van gegevens. Voor een uitgebreidere inleiding wordt verwezen naar het jaarverslag 2007 en naar de richtsnoeren van de Europese Commissie (Europese Commissie, 2006).

5.2 Systeem voor evaluatie tijdens de uitvoering

De coördinatie van de monitoring- en evaluatieactiviteiten gebeurt door de afdeling Monitoring en Studie en wordt gedeeltelijk gefinancierd door Technische Bijstand. Deze opdracht wordt beschreven in het hoofdstuk “Monitoring van het PDPO” van het programmadocument “Programma voor Plattelandsontwikkeling Vlaanderen 2007-2013”.

Vanaf het begin van de programmaperiode werd een systeem opgezet voor de permanente evaluatie (“ongoing evaluation”) van het PDPO II.

Op basis van onder andere informatie uit het European Evaluation Network for Rural Development, aanbevelingen uit de ex post evaluatie van het PDPO I en de ex ante evaluatie van het PDPO II werd een evaluatieplanning opgemaakt. De afdeling Monitoring en Studie organiseerde op regelmatige basis intern overleg met alle betrokkenen bij het PDPO II om de planning op te volgen en zo nodig bij te sturen. Over de stand van zaken van de evaluatie tijdens de uitvoering werd gerapporteerd tijdens de vergaderingen van het Uitvoeringscomité.

5.3 Ondernomen evaluatieactiviteiten

5.3.1 Opvolging aanbevelingen midtermevaluatie

In de midtermevaluatie van het PDPO II werd een aantal aanbevelingen gedaan in verband met monitoring en evaluatie.

- Het aantal deelnemers aan korte vormingen (maatregel 111) wordt voor de gehele programmaperiode grofweg ingeschat op de helft van het totale aantal landbouwers in Vlaanderen. Dat totale aantal deelnemers wordt al van in het begin van de programmaperiode weergegeven als aantal deelnemers, zodat de output van deze indicator elk jaar hetzelfde bedraagt. De evaluator stelde voor het aantal deelnemers per jaar weer te geven, zodat het aantal deelnemers elk jaar 1/7 is van het totale aantal

deelnemers over de gehele programmaperiode. In het huidige jaarverslag wordt deze berekeningswijze mee opgenomen.

- Voor de maatregel bedrijfsadviessystemen (114) werd aanbevolen bij de volgende evaluatieronde het effect van bedrijfsadvies op de naleving van de randvoorwaarden na te gaan, aan de hand van gegevens over inbreuken tegen de randvoorwaarden. De voor- en nadelen, kosten en baten van dit extra onderzoek zullen onderzocht worden in het kader van de ex post evaluatie van het PDPO II.
- Voor de VLIF-maatregelen (112, 121, 311) werd aanbevolen via een elektronisch systeem de meest actuele bedrijfsinformatie bij te houden, gekoppeld aan de verschillende dossiers van het bedrijf in kwestie. Dit wordt momenteel opgenomen in de re-engineering van het VLIF.
- Voor de maatregel vestigingssteun (112) werd gesuggereerd het startjaar van de onderneming te registreren in FADN. In het Landbouwmonitoringsnetwerk (LMN) worden nu reeds de opstartdatum van het bedrijf en het jaar van overname bijgehouden. Deze gegevens kunnen dus ter beschikking gesteld worden van de evaluator.
- Voor de agrovoedingsmaatregel (123) stelde men voor de informatie over de budgetverdeling per type investering digitaal bij te houden. Een nieuwe IT-toepassing voor het beheer van de agrovoedingsdossiers werd midden 2011 opgeleverd. Waarschijnlijk zal het in de loop van 2012 ook mogelijk zijn bepaalde rapporteringen te maken, zoals de budgetverdeling per type investering.
- Nog voor de agrovoedingsmaatregel (123) werd aanbevolen de aanvraagdossiers te digitaliseren. Dat gebeurt vanaf 2011, zodat dossiers vanaf midden 2011 voortaan digitaal beschikbaar zijn.
- Voor de resultaatindicator van de bebossingsmaatregelen 221 en 227 werd gevraagd om de beslissingsregels die worden gehanteerd om dossiers toe te kennen aan een bepaald milieudoel (biodiversiteit, waterkwaliteit, etc) te expliciteren. Deze regels werden aan het begin van de programmaperiode op een pragmatische manier bepaald en beschreven in het Jaarverslag 2007. Nadien werd telkens naar de passage uit het Jaarverslag 2007 verwezen. In deze passage wordt toegelicht dat de ex ante evaluator heeft bepaald of de maatregel in sterke mate, matig of helemaal niet bijdraagt tot de verschillende milieudoeleinden (IDEA Consult, 2006). Enkel de oppervlakte waarop de maatregel correct werd uitgevoerd, telt mee (de controlegegevens worden dus in rekening gebracht). Bij een zogenaamd sterke bijdrage tot het milieudoel wordt de volledige oppervlakte van de maatregel meegerekend, bij een matige bijdrage is dat de helft van de oppervlakte. Op die manier geeft de resultaatindicator een eerste inschatting van de bijdrage van de maatregelen tot de verschillende milieudoelen.
- Wat betreft maatregel 121 werd voorgesteld de milieufiches, die belangrijke informatie leveren over de milieu-impact van VLIF-investeringen, te optimaliseren. Hieraan wordt gewerkt binnen het Departement Landbouw en Visserij en het Agentschap voor Landbouw en Visserij.
- Voor As 3 werd voorgesteld het aantal gecreëerde banen bij te houden voor alle projecten, en niet alleen voor de toerismeprojecten. Bovendien pleitte men voor een eenvormige monitoring van het aantal gecreëerde banen door alle promotoren. Overleg met de beheersdienst VLM leert dat het aantal gecreëerde banen inderdaad reeds voor alle As 3- en As 4-projecten wordt bijgehouden. Bovendien worden de opgeleverde cijfers telkens nagekeken door de plattelandscoördinatoren en PG-coördinatoren.
- Om de resultaatsindicator R12 (aantal inwoners op het platteland die voordeel halen uit de verbeterde dienstverlening) van maatregel 321 (basisvoorzieningen) zo getrouw

mogelijk te kunnen inschatten, werd voorgesteld de cijfers van de promotoren te laten nakijken door de LEADER- of plattelandscoördinator. Dit blijkt reeds te gebeuren.

- Wat betreft de maatregel 331 (intermediaire dienstverlening) wil de evaluator meer monitoringcategorieën om zo een meer gedetailleerde evaluatie te kunnen maken. Na overleg met VLM zal bekeken worden wat daartoe kan ondernomen worden.
- Algemeen vond de evaluator dat er nood is aan meer eenvormigheid bij het opstellen van de doelstellingen voor de verschillende indicatoren. In de toekomst moeten betere afspraken gemaakt worden, bijvoorbeeld over of een doelstelling enkel geldt voor het nieuwe PDPO of ook voor lasten uit het verleden. Deze aanbeveling wordt meegenomen naar de voorbereidingen van het volgende programma (PDPO III).

5.3.2 Uitbestede studies

In 2010 werd een studie uitbesteed waarin de impact van het PDPO II op biodiversiteit moest worden onderzocht. De opdracht werd gegund aan het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO). Het rapport kan via volgende link geraadpleegd worden: <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=1965>. In 2011 werd beslist de ontwikkelde meetmethode in deze programmaperiode verder toe te passen en zo de monitoringgegevens uit te breiden. Begin 2012 werd de opdracht gegund aan het INBO.

5.3.3 Studies uitgevoerd binnen de administratie

In juni 2011 werd de studie “Cohesiebeleid in relatie tot plattelandsbeleid” van de afdeling Monitoring en Studie gepubliceerd. De studie geeft eerst een overzicht van het cohesiebeleid 2007-2013 en de invulling die Vlaanderen eraan gegeven heeft. Daarna wordt nagegaan in welke mate de land- en tuinbouwsector en plattelandsactoren aan bod komen binnen de Vlaamse invulling van het Europese cohesiebeleid. Vervolgens komen de beleidsmatige verschillen tussen cohesie- en plattelandsbeleid aan bod, met een vooruitblik op het cohesiebeleid na 2013 en de mogelijke impact ervan op het plattelandsbeleid. Het rapport besluit met enkele beleidsaanbevelingen. Raadplegen kan via volgende link: <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=2286>.

Zoals elk jaar analyseerde de afdeling Monitoring en Studie de steun aan de landbouwer. Nieuw is dat in het rapport “Analyse van de steun aan de landbouwer: 2009” naast de resultaten van de analyse van de rechtstreekse steun aan de landbouwer uit Pijler I voor de campagne 2009, nu ook de Pijler II-steun uitgekeerd aan de landbouwer tijdens kalenderjaar 2009 wordt besproken. Het rapport kan geraadpleegd worden via <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=2235>.

De land- en tuinbouwproducenten werden de voorbije jaren geconfronteerd met voortdurende veranderingen, zowel in de voedselketen als in de bredere maatschappij. Daardoor is een hernieuwde aandacht ontstaan voor samenwerking en de meerwaarde daarvan voor de land- en tuinbouwer. Met een tweeledig rapport scheidt de afdeling Monitoring en Studie een beeld van de mogelijkheden die samenwerking kan bieden en de knelpunten die ermee gepaard kunnen gaan. De beleidsmaatregelen die kunnen ingezet worden om samenwerking te stimuleren, worden in een afzonderlijk rapport besproken. Hierbij ligt de focus op de mogelijkheden binnen het plattelandsontwikkelingsbeleid. Beide deelrapporten zijn te vinden via <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=2189>.

Na 10 jaar beheerovereenkomsten maakte de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) een stand van zaken van het instrument op. Daartoe werden interviews afgenomen van een aantal landbouwers. De resultaten daarvan werden verwerkt in een rapport dat aangeeft hoe de landbouwers over beheerovereenkomsten denken. Het rapport kan hier geraadpleegd worden: <http://www.vlm.be/SiteCollectionDocuments/Beheerovereenkomsten/rapport.pdf>.

In 2011 werd door de afdeling Monitoring en Studie een studie aangevat over drie investeringsmaatregelen uit het plattelandsontwikkelingsprogramma. Het gaat met name om de maatregelen “vestiging van jonge landbouwers”, “modernisering van landbouwbedrijven” en “diversificatie naar niet-agrarische activiteiten”. In de studie wordt de uitvoering van deze drie maatregelen in verschillende landen en regio’s vergeleken. Daarnaast werd ook de staatssteun voor investeringen in de landbouw en het fiscale regime in de verschillende landen/regio’s onder de loep genomen. Het rapport is via deze link te raadplegen: <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=2778>.

Er werd tevens gewerkt aan een actualisatie van het concept “less favoured areas (LFA)” met natuurlijke handicaps in Vlaanderen. In juli 2011 voerde de Europese Commissie immers enkele wijzigingen door aan de criteria. De nieuwe en gewijzigde criteria werden toegepast op de Vlaamse situatie.

VLM evalueerde eind 2011 de gebiedsgerichte werking van As 3 en LEADER in PDPO II. De evaluatie gebeurde op basis van de analyse van de Provinciale Plattelandsbeleidsplannen en Lokale Ontwikkelingsstrategieën, enquêtes bij leden van de plaatselijke groepen van de verschillende LEADER-gebieden, en interviews met een aantal stakeholders. Ook de goedgekeurde en afgelopen projecten werden onderzocht. Bovendien werd een vergelijking gemaakt met het plattelandsontwikkelingsbeleid in enkele buurlanden en –regio’s en werd de verhouding tussen PDPO II en andere EU-fondsen, en de verhouding tussen het Vlaamse plattelandsbeleid en het lokale beleid besproken. Het rapport kan hier geraadpleegd worden: http://www.vlm.be/SiteCollectionDocuments/Publicaties/Platteland/evaluatie_ggw_PDPOII.pdf.

5.4 Netwerkactiviteiten van personen betrokken bij evaluatie

Op 28 april kwam het Nederlandse Regiebureau naar Scherpenheuvel voor een werkbezoek waarop ervaringen omtrent de midtermevaluatie werden uitgewisseld. Vooraleer het PDPO II-project De Vlaspit te bezoeken, stelden beide regio’s elkaar hun midtermevaluatie voor en werden ervaringen uitgewisseld.

Er werd deelgenomen aan de zevende (16 juni 2011) en achtste (27 oktober 2011) bijeenkomst van het “Expert Committee on Evaluation of Rural development Programmes” in Brussel.

Op 14 maart en 17 juni organiseerde Duitsland telkens een informele bijeenkomst over het huidige en toekomstige gemeenschappelijke monitoring- en evaluatiekader, waaraan werd deelgenomen.

Op 21 juni werd de trefdag rond “Maatwerk voor akkervogels” in Landen bijgewoond.

Ook in juni werd deelgenomen aan een tweedaags OESO-congres in Duitsland over de evaluatie van agromilieupolitiek. Vlaanderen gaf een voorstelling van de Vlaamse evaluatie van de milieu-impact van VLIF-investeringen en van de aanpak van het meten van biodiversiteitseffecten van agromilieumaatregelen.

Op 20 en 21 september werd deelgenomen aan de stakeholder conferentie over monitoring en evaluatie in het GLB na 2013, georganiseerd door de Europese Commissie.

Op 11 oktober organiseerde de helpdesk van het “European Evaluation Network for Rural Development” (EENRD) een focusgroep voor de Benelux, waaraan ook Vlaanderen deelnam. Tijdens de vergadering werden conclusies en aanbevelingen uit de midtermevaluatie besproken aangaande monitoring en evaluatie vandaag en in de toekomst.

Er werd deelgenomen aan een seminarie omtrent de resultaatgerichtheid van Plattelandsontwikkelingsprogramma's. Het EENRD organiseerde het seminarie dat doorging op 9 december 2011.

6 PDPO indicatoren 2011

6.1 Algemeen

Op basis van de opgemaakte databehoefteanalyses werd voor 2011 heel wat cijfermateriaal verkregen. In de indicatoren tabellen, te vinden in bijlage 4 van dit rapport, is dat cijfermateriaal samengebracht. De indicatoren zijn input-, output- en resultaatindicatoren die volgens de verordening (EG) nr. 1698/2005 deel moeten uitmaken van het jaarverslag.

6.2 Interpretatie

Voor de interpretatie van de belangrijkste indicatoren wordt verwezen naar PDPO II Jaarverslag 2007 en naar de Richtsnoeren van de Europese Commissie (Europese Commissie, 2006).

6.3 Financiële indicatoren

6.3.1 Overzicht uitgaven

Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82 c)

de financiële uitvoering van het programma, waarbij per maatregel een overzicht van de uitgaven voor betalingen aan begunstigden wordt gegeven; indien het programma geldt voor regio's die onder de convergentiedoelstelling vallen, moeten de uitgaven voor die regio's afzonderlijk worden vermeld

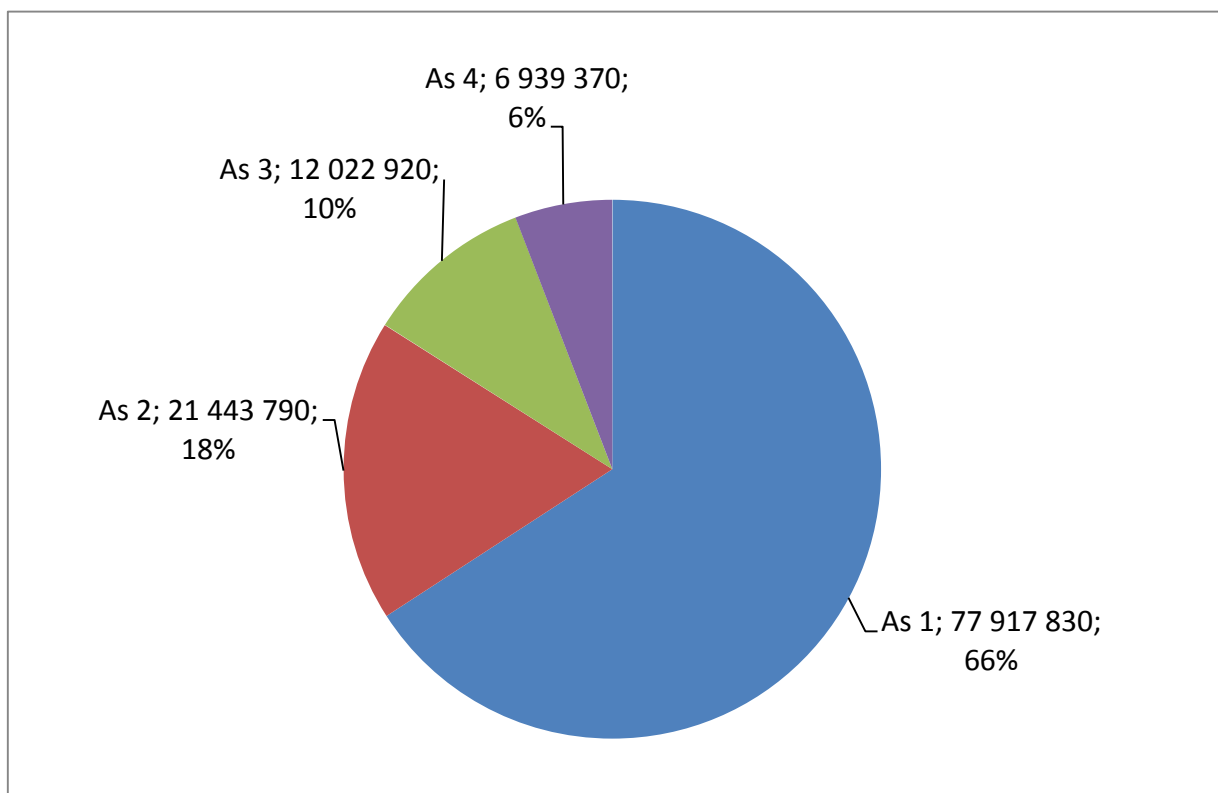
In tabel 3 worden de uitgaven weergegeven zonder top-up (extra Vlaams geld bovenop cofinanciering) (overeenkomstig commissieverordening 1974/2006). Bij de geplande uitgaven zijn de extra budgetten van de Health Check en het Economische Herstelplan opgenomen.

In de andere figuren en tabellen en in de uitgeschreven tekst in dit rapport wordt daarentegen steeds de totale steun besproken (Europees + Vlaams) inclusief top-up.

In totaal werd in 2011 118.323.909¹ euro overheidssteun uitgegeven aan de verschillende maatregelen. Dat is een daling met 9.235.546 euro ten opzichte van 2010. Hierbij komt nog 307.930 euro voor technische bijstand zodat het totaalbedrag op 118.631.839 euro komt. Cumulatief werd tijdens de eerste vijf jaar van PDPO II 545.284.207 euro subsidies uitbetaald, wat neerkomt op 72,3% van de geplande uitgaven voor de ganse programmaperiode.

Figuur 1 geeft een overzicht van de uitgaven in 2011 binnen de verschillende assen (exclusief technische bijstand). 66% van de uitgaven was bestemd voor As 1, 18% voor As 2, 10% voor As 3 en 6% voor As 4.

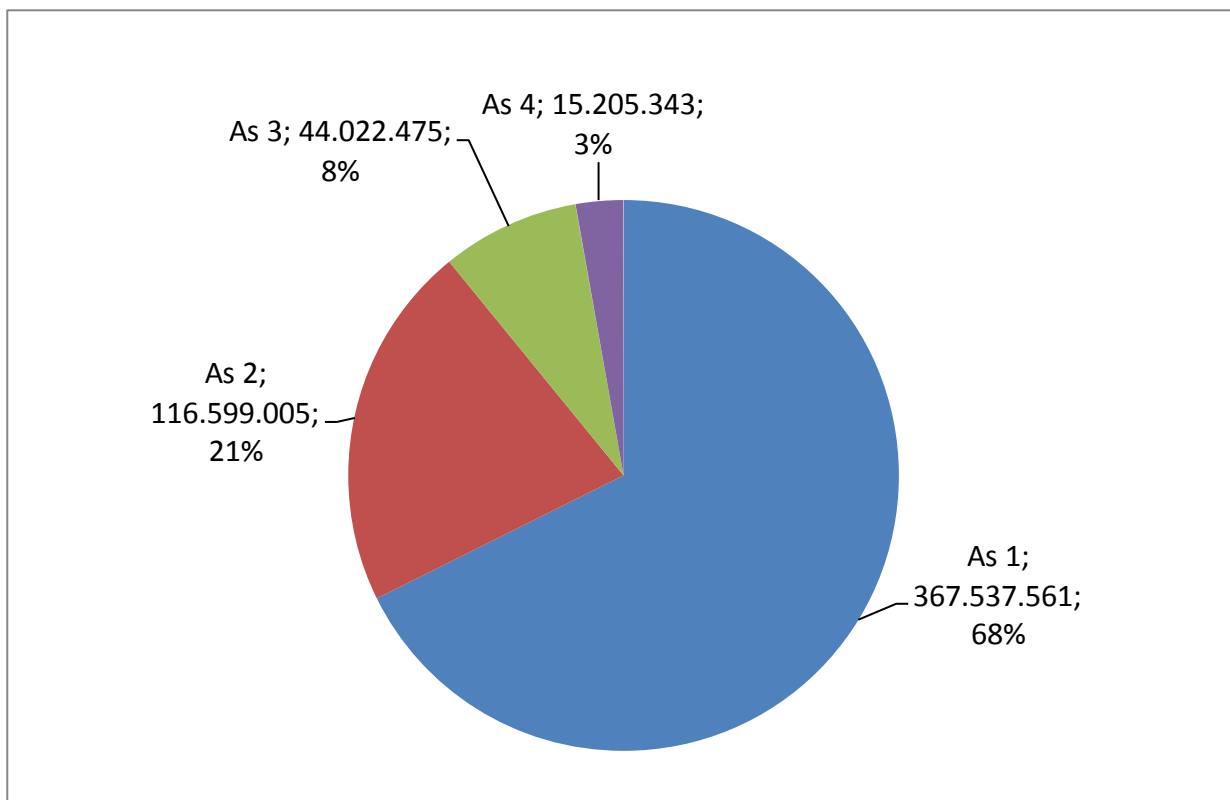
¹ Bedragen zijn inclusief top-up.

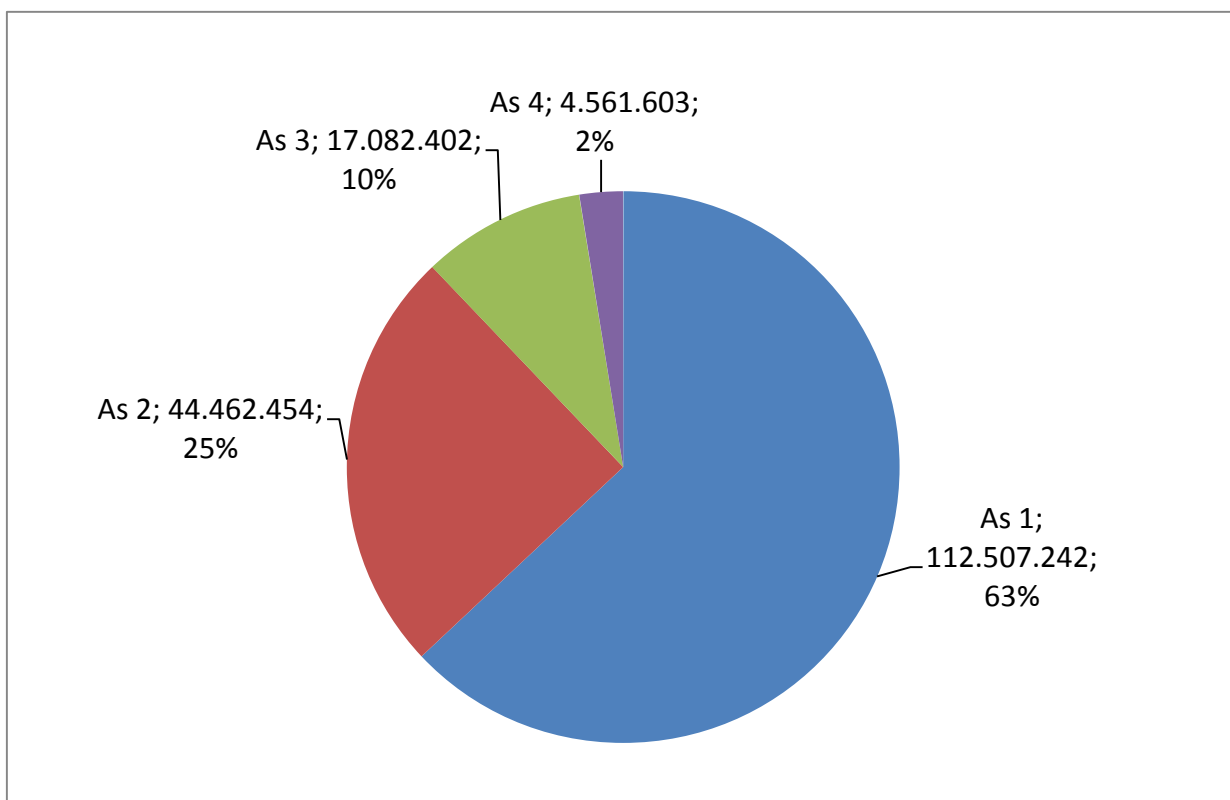
Figuur 1 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de totale publieke uitgaven (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in kalenderjaar 2011 over de vier assen van het PDPO II

Figuur 2 geeft een overzicht van de uitgaven in de periode 2007-2011 over de verschillende assen (exclusief technische bijstand). 68% van dat bedrag is uitgegeven binnen As 1, 21% binnen As 2, 8% binnen As 3 en 3% binnen As 4.

Figuur 3 geeft een overzicht van de Europese uitgaven (inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in de periode 2007-2011 (exclusief technische bijstand).

Figuur 2 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de totale publieke uitgaven (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) voor kalenderjaren 2007-2011 over de vier assen van het PDPO II

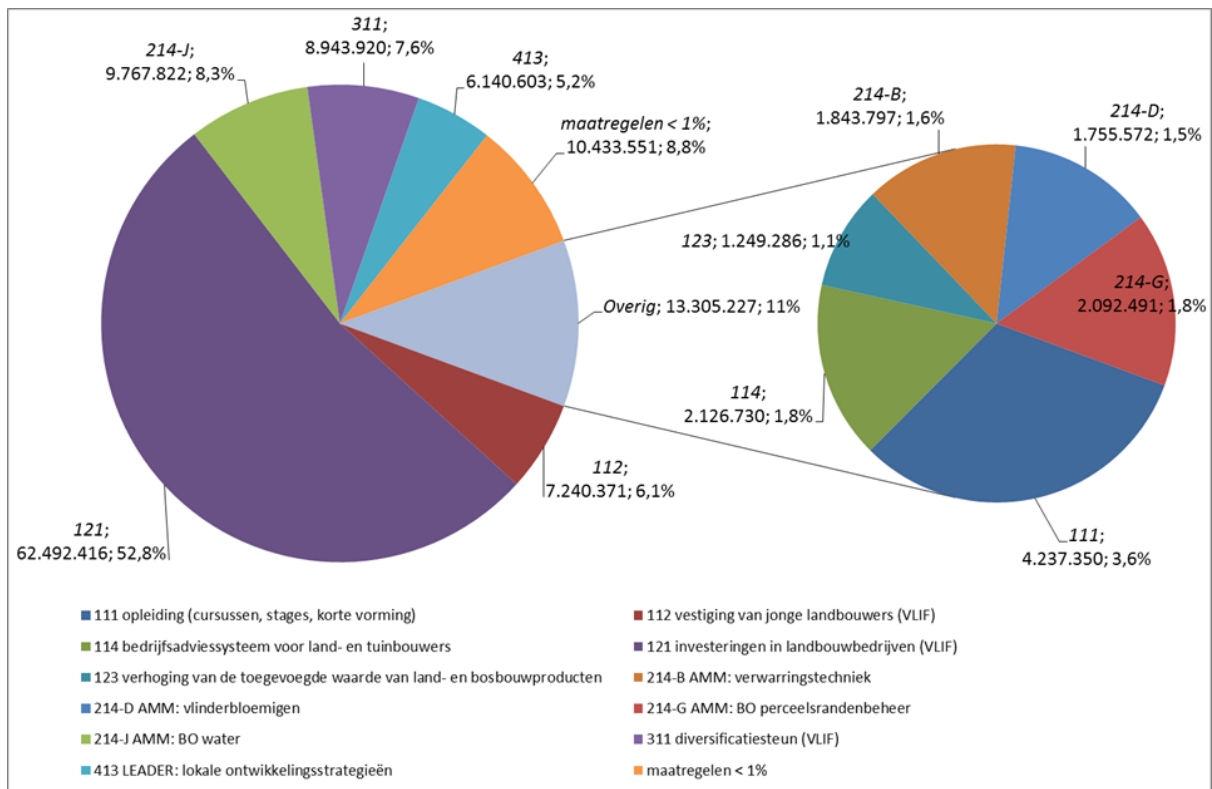
Figuur 3 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de Europese uitgaven (inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in kalenderjaren 2007-2011 over de vier assen van het PDPO II

In tabel 2 worden de effectieve uitgaven in 2007-2011 uitgezet tegenover het geplande budget voor de periode 2007-2013. Hieruit blijkt dat de uitgaven binnen As 2 dicht aanleunen bij de besteding van 5/7 van het budget, dat deze van As 1 zich er licht boven bevinden en dat As 3 en vooral As 4 met een trager betalingsritme werken.

Tabel 2 Effectieve publieke uitgaven 2007-2011 (Europees + Vlaams) per as tegenover geplande uitgaven 2007-2013, inclusief top-up, Health Check en Economisch Herstelplan

	Effectieve uitgaven 2007-2011	Geprogrammeerd budget 2007-2013	Realisatie
As 1	367.537.561	464.858.857	79,1%
As 2	116.599.005	171.218.571	68,1%
As 3	44.022.475	68.015.113	64,7%
As 4	15.205.343	41.277.197	36,8%
Totaal zonder technische bijstand	543.364.383	745.369.738	72,9%
Technische bijstand	1.919.824	8.980.828	21,4%
Totaal met technische bijstand	545.284.207	754.350.566	72,3%

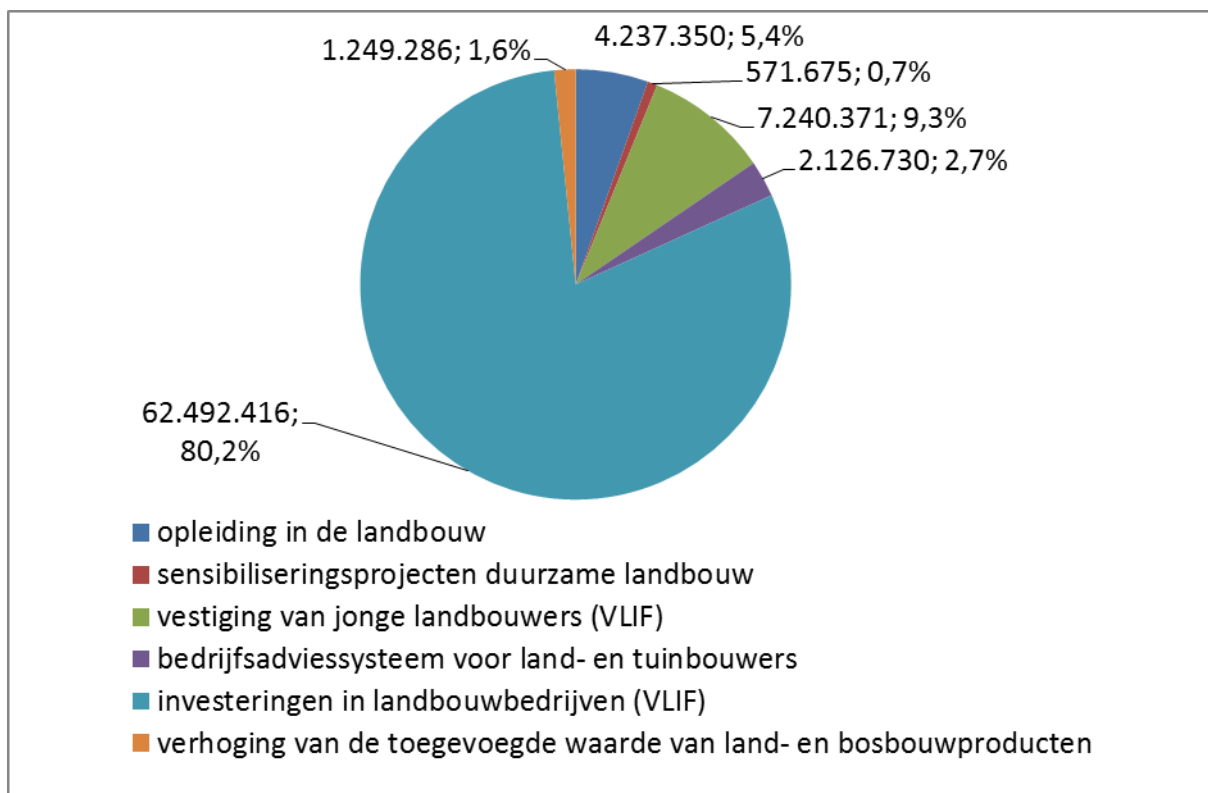
Figuur 4 geeft een overzicht van alle effectieve uitgaven voor de verschillende maatregelen, waarbij de agromilieumaatregelen (AMM) op submaatregelniveau worden beschouwd. In deze figuur valt op dat - budgettair gezien - vijf grote maatregelen het PDPO II in 2011 beheersten: “investeringen in landbouwbedrijven” (52,8%), “beheerovereenkomst (BO) water” (8,3%), “diversificatiesteun” (7,6%), “vestigingssteun voor jonge landbouwers” (6,1%) en “LEADER: lokale ontwikkelingsstrategieën” (5,2%). De maatregel “investeringen in landbouwbedrijven” springt hier sterk uit. Ook valt op dat 66,5% van de totale PDPO II-uitgaven in 2011 verdeeld werden via het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF). De maatregelen die elk tussen de 1 en 5% van het budget vertegenwoordigen, worden in de figuur gegroepeerd weergegeven in het rechtergedeelte. Samen maakt deze categorie zo’n 11% uit van het totale budget. De volgende maatregelen behoren tot deze categorie: “opleiding” (cursussen, stages, korte vorming), “bedrijfsadviessystemen” (BAS), “verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten”, agromilieuverbintenis “verwarringstechniek”, agromilieuverbintenis “vlinderbloemige gewassen” en “BO perceelsrandenbeheer”. Alle maatregelen die op zich minder dan 1% van het bestede budget uitmaken, werden ondergebracht in de categorie “maatregelen < 1%”. Al deze budgettair kleine maatregelen zijn samen goed voor 8,8% van het totale budget.

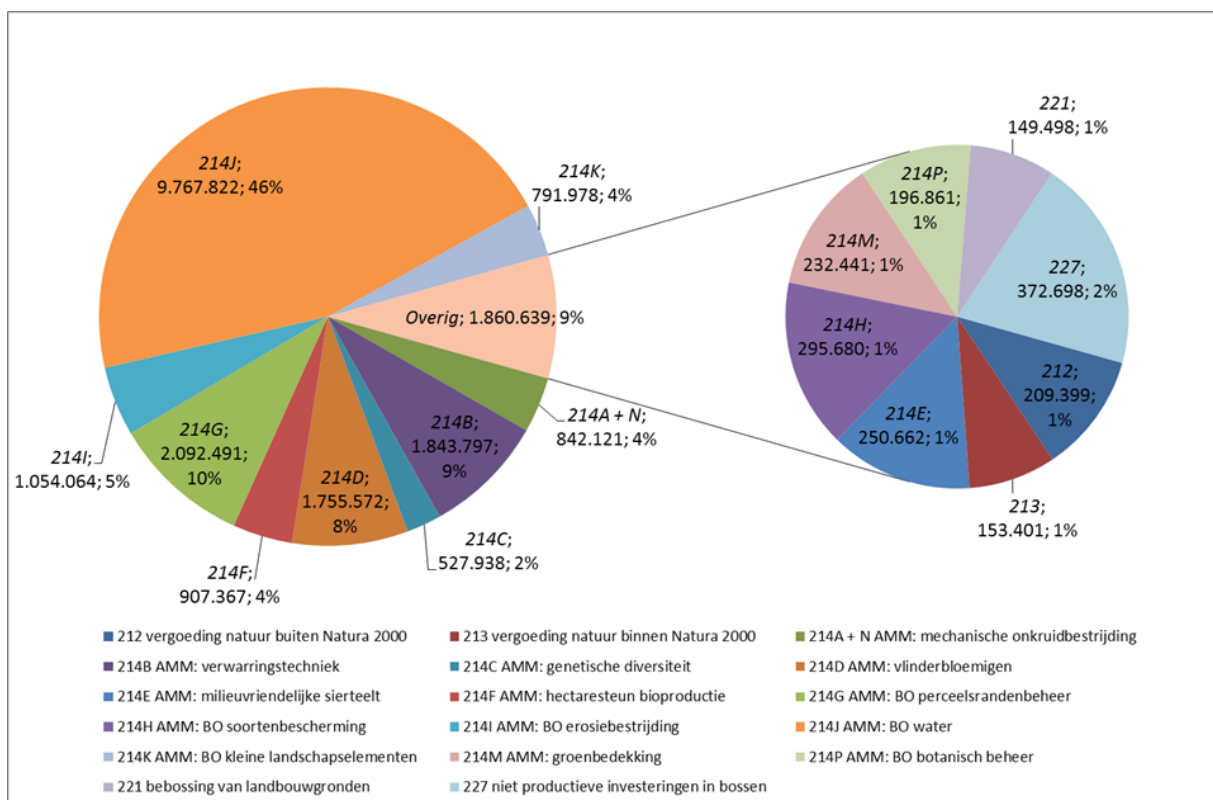
Figuur 4 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de totale publieke uitgaven (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in kalenderjaar 2011 over de maatregelen van het PDPO II (uitgaven lager dan 1% van het totaal werden ondergebracht in de categorie ‘maatregelen < 1%’)

Figuur 5 geeft een overzicht van de uitgaven van As 1 in 2011. Het VLIF verdeelde 89,5% van de uitgaven binnen As 1.

Figuur 6 geeft een overzicht van de uitgaven binnen As 2. Bijna de helft van die uitgaven (46%) was bestemd voor de agromilieumaatregel “BO water”. Daarna komen de agromilieumaatregelen “BO perceelsrandenbeheer” (10%), “verwarringstechniek” (9%) en “vlinderbloemigen” (8%). De overige maatregelen binnen As 2 zijn budgettair gezien kleiner.

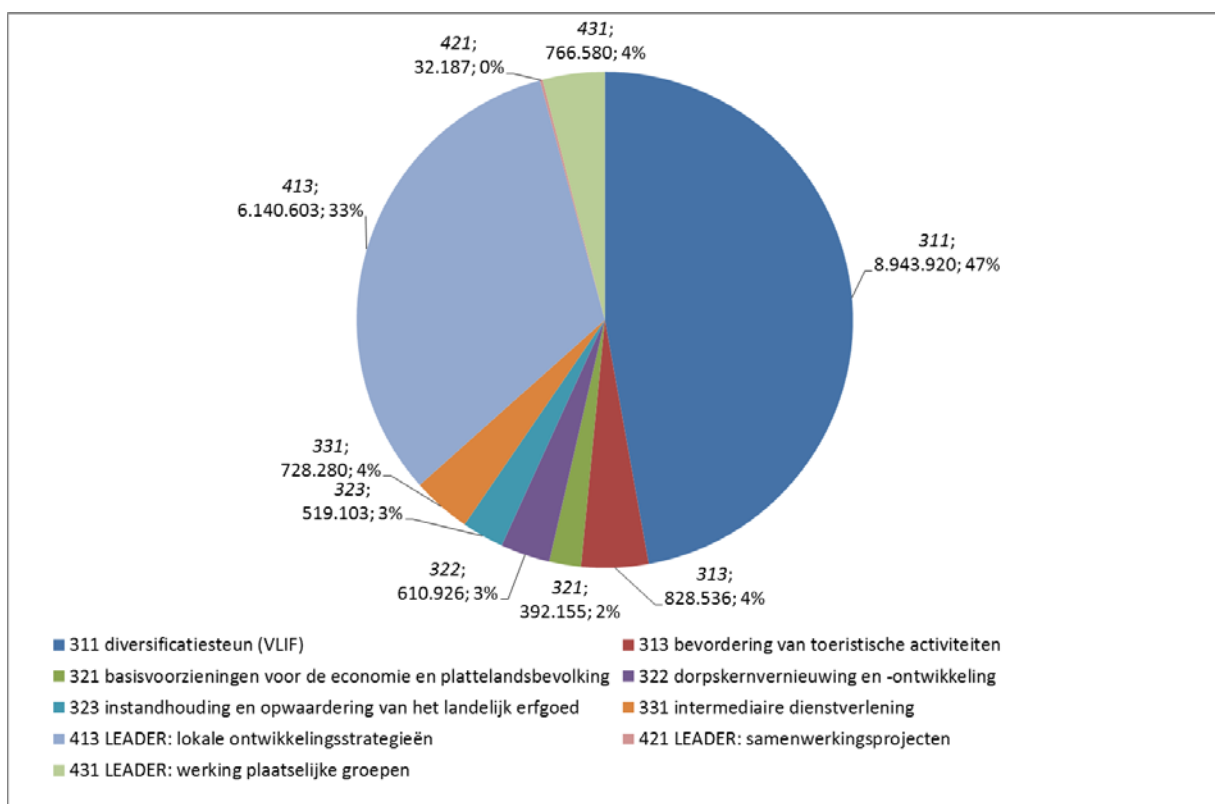

Figuur 5 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de totale publieke uitgaven (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in kalenderjaar 2011 over de maatregelen van As 1

Figuur 6 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de totale publieke uitgaven (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in kalenderjaar 2011 over de maatregelen van As 2

Figuur 7 geeft een overzicht van de uitgaven binnen Assen 3 en 4. 47% van de uitgaven zijn toe te schrijven aan “diversificatiesteun voor landbouwbedrijven” (VLIF) en 33% aan de uitvoering van de lokale ontwikkelingsstrategieën binnen Leader (Leader projectwerking).

Figuur 7 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de totale publieke uitgaven (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in kalenderjaar 2011 over de maatregelen van As 3 en As 4

Tabel 3 geeft een overzicht van de uitgaven ten opzichte van de doelstellingen voor de gehele programmaperiode. In de uitgaven in deze tabel is top-up niet opgenomen.

Tabel 3 Overzicht van de uitgaven (euro) in de periode 2007-2011 in verhouding tot de vooropgestelde uitgaven. Top-up is niet opgenomen. De bestede en geplande overheidsuitgaven zijn inclusief Health Check en Economisch Herstelplan.

Maatregelnummer	Maatregel	Overheidsuitgaven (ELFPO) Jaar N	Overheidsuitgaven – Cumulatieve betalingen van 2007 t/m jaar N		Geprogrammeerde overheidsuitgaven 2007-2013		% Gerealiseerd (totaal)
			ELFPO	Totaal	ELFPO	Totaal	
111	Beroepsopleiding, voorlichting en sensibilisering	1.442.708	7.597.835	25.326.116	11.306.603	37.688.677	67,2
112	Vestiging van jonge landbouwers	2.172.112	13.641.952	45.473.169	16.739.858	55.799.527	81,5
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	479.854	8.057.212	26.857.375			

114	Bedrijfsadviesstelsysteem voor land- en tuinbouwers	638.019	2.712.980	9.043.266	5.692.962	18.976.540	47,7
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	103.197	1.848.157	6.160.520			
121	Investerings in landbouwbedrijven	20.382.852	87.451.611	284.018.796	95.638.815	303.781.190	93,5
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	4.277.290	47.967.300	159.892.632			
123	Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten	374.786	1.079.317	3.597.723	12.662.321	34.207.737	10,5
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	0	208.209	694.029			
125	Infrastructuurontwikkeling	0	23.547	78.490	111.984	373.280	21,0
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	0	23.547	78.490			
132	Deelname door landbouwers aan voedselkwaliteitsregelingen	0	0	0	4.117.951	13.726.503	0,0
133	Voorlichting en afzetbevordering van Vlaamse producten erkend als BOB/BGA/GTS	0	0	0	91.621	305.403	0,0
Totaal As 1	Totaal As 1	25.010.476	112.507.242	367.537.561	146.362.115	464.858.857	79,1
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	4.860.341	58.104.425	193.683.046			

Maatregelnummer	Maatregel	Overheidsuitgaven (ELFPO) Jaar N	Overheidsuitgaven – Cumulatieve betalingen van 2007 t/m jaar N		Geprogrammeerde overheidsuitgaven 2007-2013		% Gerealiseerd (totaal)
			ELFPO	Totaal	ELFPO	Totaal	
212	Betalingen aan landbouwers in andere gebieden met handicaps dan berggebieden	104.814	300.259	672.026	1.547.208	3.094.416	21,7
213	Natura 2000-betalingen en betalingen in verband met Richtlijn 2000/60/EC (Kaderrichtlijn Water)	76.734	565.633	1.190.449	1.306.531	2.613.062	45,6
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	0	335.423	672.201			
214	Agromilieubetalingen	9.006.137	42.220.329	93.969.325	59.280.319	118.560.638	79,3
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	5.957.131	36.703.346	82.166.281			
216	Inrichtingsmaatregelen door landbouwers in kader van kaderrichtlijn water	0	0	0	280.032	560.064	0,0
221	Bebossing van landbouwgronden	74.749	691.904	1.469.803	1.357.104	2.714.208	54,2
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	52.890	577.466	1.232.538			
222	Boslandbouwsystemen	0	0	0	250.000	500.000	0,0
227	Niet-productieve investeringen in bossen	186.349	684.328	1.407.448	1.156.403	2.312.806	60,9
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	20.929	203.274	415.336			
Totaal As 2	Totaal As 2	9.448.784	44.462.454	98.709.050	65.177.597	130.355.194	75,7
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	6.030.950	37.819.509	84.486.356			

Maatregelnummer	Maatregel	Overheidsuitgaven (ELFPO) Jaar N	Overheidsuitgaven – Cumulatieve betalingen van 2007 t/m jaar N		Geprogrammeerde overheidsuitgaven 2007-2013		% Gerealiseerd (totaal)
			ELFPO	Totaal	ELFPO	Totaal	
311	Investerings met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten	4.980.998	11.459.860	25.280.671	15.502.218	33.674.060	75,1
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	111.986	1.887.382	6.291.275			
313	Bevordering van toeristische activiteiten	248.561	1.480.223	4.934.076	1.892.965	6.309.883	78,2
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	0	591.227	1.970.760			
321	Basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking	117.646	758.378	2.527.928	1.167.435	3.891.450	65,0
322	Dorpsvernieuwing en -ontwikkeling	183.278	1.516.953	5.056.510	2.362.990	7.876.633	64,2
323	Instandhouding en opwaardering van het landelijke erfgoed	155.731	876.740	2.922.466	3.226.482	10.754.940	27,2
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	0	95.625	318.749			
331	Intermediaire dienstverlening (opleiding en vorming van ruraal ondernemerschap)	218.484	990.247	3.300.825	1.652.444	5.508.147	59,9
Totaal As 3	Totaal As 3	5.904.698	17.082.402	44.022.475	25.804.534	68.015.113	64,7
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	111.986	2.574.234	8.580.784			

Maatregelnummer	Maatregel	Overheidsuitgaven (ELFPO) Jaar N	Overheidsuitgaven – Cumulatieve betalingen van 2007 t/m jaar N		Geprogrammeerde overheidsuitgaven 2007-2013		% Gerealiseerd (totaal)
			ELFPO	Totaal	ELFPO	Totaal	
413	Lokale ontwikkelingsstrategieën leefkwaliteit / diversificatie	1.842.181	3.774.316	12.581.050	9.606.527	32.021.757	39,3
421	Samenwerkingsprojecten met andere plattelandsgebieden	9.656	10.183	33.943	375.000	1.250.000	2,7
431	Werking plaatselijke groepen	229.974	777.105	2.590.350	2.401.632	8.005.440	32,4
Tot. As 4	Totaal As 4	2.081.811	4.561.603	15.205.343	12.383.159	41.277.197	36,8

Tech-nische bijstand	Technische bijstand	153.965	959.912	1.919.824	4.490.414	8.980.828	21,4
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	0	165.740	331.480			

TOTAAL	TOTAAL	42.599.734	179.573.613	527.394.252	254.217.819	713.487.189	73,9
	Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1320/2006	11.003.277	98.663.908	287.081.666			

De uitgaven in tabel 3 en in bovenstaande figuren wijken voor bepaalde maatregelen af van de uitgaven die zijn weergegeven in het vervolg van dit jaarverslag (hoofdstuk 6.4). Meer bepaald gaat het om de maatregelen 313, 321, 322, 331, 413. Deze verschillen zijn te verklaren door enkele misboekingen die gebeurden bij de betrokken beheersdienst. Sommige uitgaven werden onder een foutief maatregelnummer geboekt. De totalen zijn wel correct. De misboekingen werden recht gezet in de verdere beschrijvingen van de afzonderlijke maatregelen in dit jaarverslag en in de tabellen in bijlage, maar de correcties konden niet meer worden doorgevoerd in de cijfers van het Betaalorgaan, waarop bovenstaande tabel gebaseerd is. In tabel 4 worden de verschillende bedragen op een rij gezet. Ook vorig jaar gebeurden er enkele misboekingen, die werden recht gezet in de tabellen in bijlage (zie PDPO II Jaarverslag 2010).

Tabel 4 Overzicht van de verschillen tussen de werkelijke overheidsuitgaven en de cijfers van het Betaalorgaan voor maatregelen 313, 321, 322, 331, 413 in 2011

Maatregelnummer	Vlaams Betaalorgaan		Werkelijke uitgaven	
	Europese uitgaven (euro)	Totale uitgaven (euro)	Europese uitgaven (euro)	Totale uitgaven (euro)
313	248.561	828.536	256.690	855.635
321	117.646	392.155	118.637	395.455
322	183.278	610.926	182.288	607.625
331	218.484	728.280	221.269	737.563
Totaal As 3	923.700	3.079.000	934.614	3.115.382
413	1.842.181	6.140.603	1.831.267	6.104.221
Totaal As 4	1.842.181	6.140.603	1.831.267	6.104.221
Totaal	2.765.881	9.219.603	2.765.881	9.219.603

Tabel 5 geeft een overzicht van de top-up uitgaven in 2011 en in de periode 2007-2011.

Tabel 5 Overzicht van de top-up uitgaven, inclusief de maatregelen binnen Health Check en Economisch Herstelplan

Code van de maatregel	Maatregel	Top-up uitgaven - Jaar N (euro)	Top-up overheidsuitgaven – Cumulatieve betalingen van 2007 t/m jaar N (euro)
214	Agromilieumaatregelen	2.627.827	17.889.955
221	Bebossing van landbouwgronden	0	10.380
Totaal		2.627.827	17.900.335

In tabel 6 worden de uitgaven binnen het Health Check-programma en het Economische Herstelplan weergegeven. Tabel 7 geeft de top-up uitgaven weer van maatregelen die genomen zijn binnen de Health Check en het Economisch Herstelplan. In totaal werd er binnen het Health Check-programma en het Economische Herstelplan in 2011 15.436.724 euro (incl. top-up) uitgegeven. Daarvan ging 43% naar As 2, 33% naar As 3 en 24% naar As 1.

Tabel 6 Overzicht van de specifieke uitgaven (euro) in de periode 2010-2011 binnen de Health Check en het Economisch Herstelplan in verhouding tot de vooropgestelde uitgaven. Top-up is niet opgenomen.

Code van de maatregel	Maatregel	Overheidsuitgaven (ELFPO) Jaar N	Overheidsuitgaven – Cumulatieve betalingen van 2010 t/m jaar N		Geprogrammeerde overheidsuitgaven 2010-2013		% Gerealiseerd (totaal)
			ELFPO	Totaal	ELFPO	Totaal	
As 1: 121	Investerings in landbouwbedrijven	2.725.183	3.743.196	4.990.928	7.507.430	10.009.907	49,9
As1: 123	Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten	0	0	0	4.000.000	5.333.333	0,0
As 2: 214	Agromilieumaatregelen	2.463.416	4.839.903	9.679.532	9.000.000	18.000.000	53,8
As3: 311	Investerings mbt diversificatie van landbouwactiviteiten	3.829.703	6.459.429	8.612.571	9.000.000	12.000.000	71,8
Totaal	Totaal assen 1, 2, 3 en 4	9.018.302	15.042.528	23.283.029	29.507.430	45.343.240	51,3

Tabel 7 Overzicht van de top-up uitgaven specifiek voor de maatregelen binnen de Health Check en het Economisch Herstelplan

Code van de maatregel	Maatregel	Top-up uitgaven - Jaar N (euro)	Top-up overheidsuitgaven – Cumulatieve betalingen van 2010 t/m jaar N (euro)
214	Agromilieumaatregelen	1.770.083	2.431.404

In tegenstelling tot de financiële tabel G5 die opgenomen is in bijlage 4 van dit jaarverslag is in bovenstaande tabellen de top-up niet opgenomen. Ook de misboekingen op maatregelen 112 en 121 (zie jaarverslag 2007) en op maatregelen 313, 321, 322, 331, 413 en 431 (jaarverslagen 2010 en 2011) zijn in tabel 3 van dit jaarverslag niet gecorrigeerd.

Het verschil in uitgaven tussen tabel G5 (bijlage 4) en de verschillende tabellen per maatregel (hoofdstuk 6.4) bedraagt gemiddeld maximaal 1 à 2 € Deze verschillen zijn te verklaren door afrondingsverschillen. Die worden veroorzaakt door de afronding in de Excel-tabellen van de Europese Commissie zelf en de afrondingen die de beheersdiensten doorvoeren bij de onderverdeling van de uitgaven over de verschillende gevraagde categorieën voor de monitoring.

Voor de opvolging van de betalingen in het kader van de PDPO-monitoring wordt gebruik gemaakt van de ‘jaarrekening’ en niet van het Structural Funds Common System (SFC). De reden hiervoor is dat de jaarrekening gebaseerd is op de correcte detailinformatie waarop ook de beheersdiensten zich baseren.

Het Betaalorgaan verklaart de verschillen tussen de jaarrekening en het SFC als volgt:

“Het betreft afrondingsverschillen door de eenmalige berekening van het Europees deel van uitgevoerde betalingen in de SFC-declaratie per maatregel, terwijl dit bij het Betaalorgaan per individuele betaling per landbouwer wordt berekend.”

Concreet voorbeeld: als een landbouwer 50,55 euro overheidssteun krijgt aan een cofinancieringspercentage van 50%, dan is het Europees aandeel in de boekhouding van het Betaalorgaan = $50,55 * 0,5 = 25,275$ euro of afgerond op twee decimalen 25,28 euro. Het Vlaams aandeel is bijgevolg 25,27 EUR (de totale overheidssteun min het Europees aandeel). Een dergelijke afronding gebeurt in SFC maar één keer voor alle uitgaven van één maatregel terwijl die in het betaalorgaan bij elke individuele betaling voor die maatregel gebeurt. Gecumuleerd verklaren deze afrondingen dan ook het verschil tussen de boekhouding van het betaalorgaan en de SFC-declaratie.

6.3.2 Overzicht terugvorderingen

Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82 g)

in voorkomend geval, het hergebruik van steun die overeenkomstig artikel 33 van Verordening (EG) nr. 1290/2005 is teruggevorderd

In 2011 werd 898.609 euro teruggevorderd (waarvan 330.857 euro Europese inbreng van het ELFPO) voor volgende maatregelen:

- 2.023 euro (waarvan 607 euro van ELFPO) voor maatregel 111 “Opleiding in de landbouw”
- 19.305 euro (waarvan 5.791 euro van ELFPO) voor maatregel 112 “Vestiging van jonge landbouwers”
- 800 euro (waarvan 240 euro van ELFPO) voor maatregel 114 “Bedrijfsadviesstelsel voor land- en tuinbouwers”
- 315.846 euro (waarvan 94.754 euro van ELFPO) voor maatregel 121 “Investeringsmaatregelen in landbouwbedrijven”
- 2.916 euro (waarvan 875 euro van ELFPO) voor maatregel 123 “Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten”
- 4.038 euro (waarvan 1.905 euro van ELFPO) voor maatregel 212 “Vergoeding natuur buiten Natura 2000”
- 8.920 euro (waarvan 4.427 euro van ELFPO) voor maatregel 213 “Vergoeding natuur binnen Natura 2000”
- 499.498 euro (waarvan 208.680 euro van ELFPO) voor maatregel 214 “Agromilieumaatregelen”
- 3.540 euro (waarvan 1.062 euro van ELFPO) voor maatregel 311 “Investeringsmaatregelen met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten”
- 10.502 euro (waarvan 3.151 euro van ELFPO) voor maatregel 313 “Bevordering van toeristische activiteiten”
- 544 euro (waarvan 163 euro van ELFPO) voor maatregel 321 “Basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking”
- 29.311 euro (waarvan 8.793 euro van ELFPO) voor maatregel 323 “Instandhouding en opwaardering van het landelijke erfgoed”
- 1.365 euro (waarvan 410 euro van ELFPO) voor maatregel 413 “Lokale ontwikkelingsstrategieën leefkwaliteit / diversificatie”

De teruggevorderde bedragen werden in mindering gebracht op de uitgaven, waardoor de betrokken beheersdienst deze bedragen opnieuw kan gebruiken voor de betreffende maatregel.

6.4 Indicatoren per as: totaal inclusief Health Check en Economisch Herstelplan

Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82 b)

de aan de hand van output- en resultaatindicatoren aangegeven vorderingen met het programma in het licht van de vastgestelde doelstellingen

Belangrijk: in onderstaande figuren en tabellen wordt slechts een selectie van indicatoren gedetailleerd toegelicht. Voor een overzicht van alle indicatoren wordt verwezen naar de indicatorentabellen in bijlage.

6.4.1 As 1 – Verbetering van het concurrentievermogen van de land- en bosbouwsector

6.4.1.1 111-A. Opleiding in de landbouw

6.4.1.1.1 *Outputindicatoren*

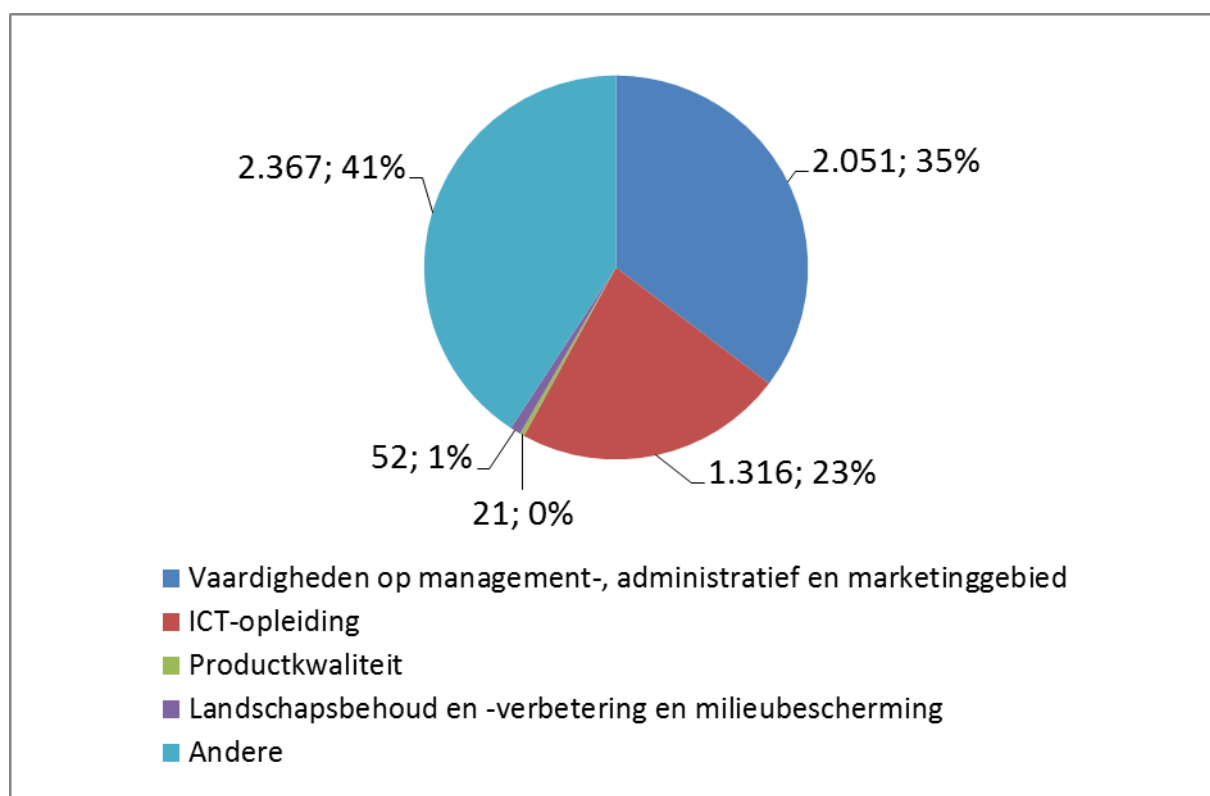
Onder deze maatregel vallen cursussen (starters- en vormingscursussen), stages en korte vorming. In tegenstelling tot cursussen en stages worden onder ‘korte vorming’ bijeenkomsten verstaan waarbij gedurende één tot drie uur een bepaald onderwerp in verband met de landbouwsector onder leiding van een lesgever wordt uitgediept.

Cursussen en stages

Tabel 8 geeft een overzicht van het aantal deelnemers, het aantal vormingsdagen en de uitgaven per thema in 2011. De verdeling van het aantal deelnemers wordt ook grafisch voorgesteld in figuur 8. Hieruit blijkt dat de categorie “vaardigheden op management-, administratief- en marketinggebied” veruit de belangrijkste categorie is, zowel voor wat betreft het aantal vormingsdagen (47%) als de uitbetaalde subsidie (46%). De stages maken deel uit van de startersopleiding en werden daarom onder de managementsopleidingen ondergebracht. De categorie “andere”, waarin zowel de cursussen aangaande sectorspecifieke technische thema’s als het aanleren van praktische vaardigheden zijn ingedeeld, was goed voor 41% van het aantal deelnemers, 34% van het aantal vormingsdagen en 33% van de uitgaven. Aan de ICT-cursussen nam 23% van het aantal deelnemers deel, en werd 18% van het aantal vormingsdagen en 20% van de uitgaven besteed. De thema’s “landschapsbehoud en -verbetering en milieubescherming” en “productkwaliteit” vormden slechts in een beperkt aantal gevallen het hoofdthema van de cursus. De thema’s “nieuwe technologische processen / innovatieve benaderingen” en “nieuwe normen” kwamen in 2011 niet aan bod in de cursussen en stages.

Tabel 8 Overzicht van het aantal deelnemers, het aantal vormingsdagen en uitgaven per thema in 2011

Thema	Aantal deelnemers	Aantal dagen vorming	Totale uitgaven (euro)
Vaardigheden op management-, administratief en marketinggebied	2.051	11.418	1.256.309
ICT-opleiding	1.316	4.331	556.162
Nieuwe technologische processen en machines / innovatieve benaderingen	0	0	0
Nieuwe normen	0	0	0
Productkwaliteit	21	53	2.417
Landschapsbehoud en -verbetering en milieubescherming	52	141	11.249
Andere ²	2.367	8.371	907.918
Totaal	5.807	24.313	2.734.055

Figuur 8 Overzicht van het aantal deelnemers (absoluut en procentueel) per thema aan de cursussen en stages (2011)

De geslacht- en leeftijdsgegevens van de deelnemers aan de cursussen en stages wordt weergegeven in tabel 9. In totaal werden vorig jaar 5.807 niet-unieke deelnemers aan cursussen en stages geregistreerd. Dat aantal is vergelijkbaar met de voorgaande jaren. 37% van deze deelnemers was een vrouw en 57,9% jonger dan 40 jaar.

De 5.807 deelnemers aan cursussen of stages bestonden uit 4.045 unieke personen. Dat betekent er in 2011 –net als in de vorige jaren- personen zijn die meerdere cursussen of stages gevolgd hebben. Van deze 4.045 unieke personen was 34,6% een vrouw en was 54,4% jonger dan 40 jaar.

² De uitgaven voor 'sociale promotie' werden bij de categorie 'andere' geteld, zonder dubbeltelling.

Het unieke aantal deelnemers aan cursussen en stages over vijf jaren heen (2007-2011) bedroeg 12.990. Voor de jaren 2007 tot en met 2010 waren dat 10.441 personen. Daaruit volgt dat 2.549 personen in 2011 voor het eerst sinds de start van PDPO II een cursus gevolgd hebben. Van de 12.990 unieke deelnemers was 36% een vrouw en 50,9% jonger dan 40 jaar.

Tabel 9 Leeftijd en geslacht van (unieke) deelnemers aan cursussen en stages

	Aantal mannen			Aantal vrouwen		
	< 40 j	≥ 40 j	Totaal	< 40 j	≥ 40 j	Totaal
Niet-uniek 2011	2.290	1.357	3.647	1.071	1.089	2.160
Uniek 2011	1.545	1.101	2.646	656	743	1.399
Uniek 2007-2011	4.504	3.809	8.313	2.105	2.572	4.677

Korte vorming

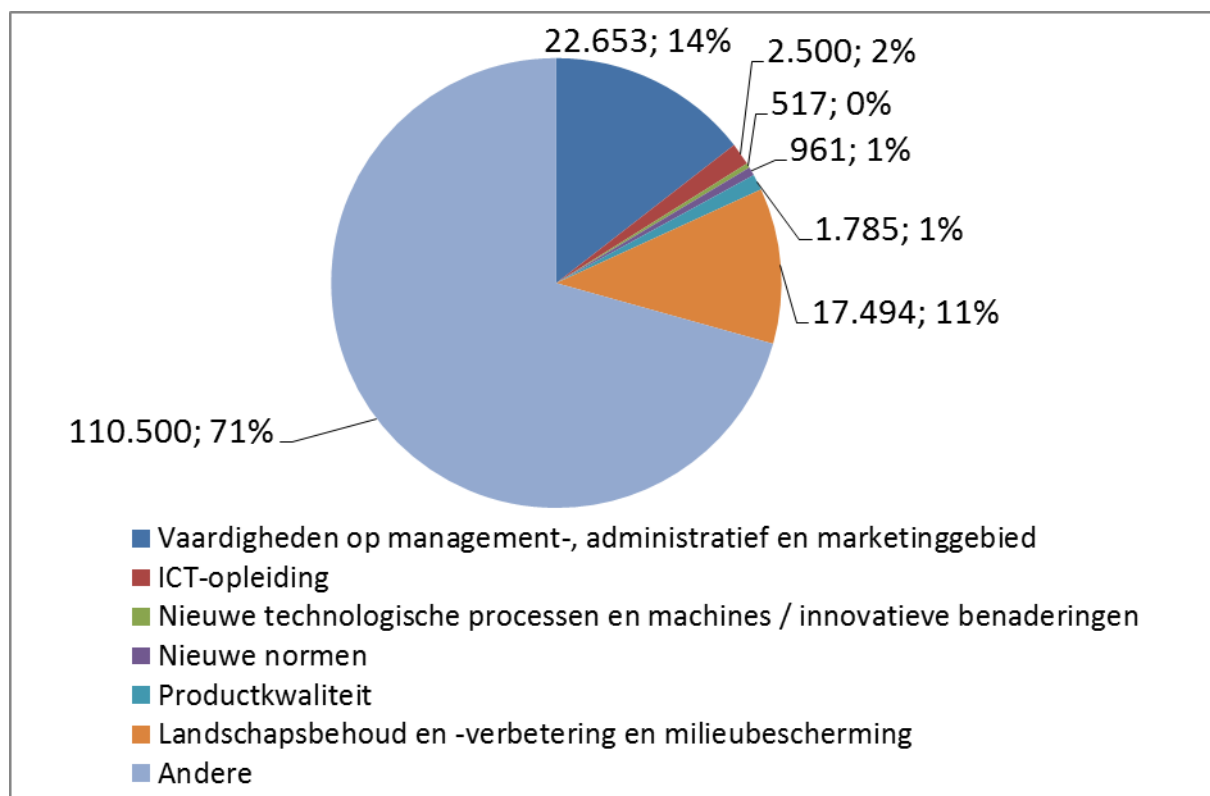
Tabel 10 geeft een overzicht van het aantal deelnemers, het aantal vormingsdagen en de uitgaven per thema voor de korte vorming in 2011. Uit deze tabel en figuur 9 blijkt dat de categorie “andere” de belangrijkste is, met 71% van de deelnemers. In deze categorie worden allerhande technische thema’s voor de verschillende landbouwsectoren ondergebracht. Respectievelijk 14%, 11% en 2% van het aantal deelnemers aan de korte vorming kan worden toegewezen aan “vaardigheden op management-, administratief en marketinggebied”, “landschapsbehoud en -verbetering en milieubescherming” en “ICT-opleiding”. Het aantal vormingsdagen en de uitgaven volgen min of meer dezelfde verdeling.

De overige thema’s (“productkwaliteit”, “nieuwe normen” en “nieuwe technologische processen en machines / innovatieve benaderingen”) vormden slechts in een beperkt aantal gevallen het hoofdthema van de korte vormingen.

Bij de korte vorming registreert men enkel het aantal deelnemers, zonder verdere persoonsgegevens. De man/vrouw-verhouding van de deelnemers wordt bepaald aan de hand van steekproeven. Daaruit leiden we af dat 45,2% van de deelnemers aan korte vorming een vrouw was. De statistieken over leeftijd van de deelnemers aan de korte vorming zijn gebaseerd op de landbouwtelling van de FOD Economie en wijzen erop dat zo’n 11,2% van de deelnemers jonger was dan 40 jaar. Deze gegevens suggereren dat de deelnemers aan de korte vorming gemiddeld ouder zijn dan de deelnemers aan de cursussen en stages.

Tabel 10 Overzicht van deelnemers, aantal vormingsdagen en uitgaven per cursuscategorie voor de korte vorming in 2011

Cursusinhoud	Aantal deelnemers	Aantal dagen vorming	Totale uitgaven (euro)
Vaardigheden op management-, administratief en marketinggebied	22.653	5.267	219.201
ICT-opleiding	2.500	685	53.365
Nieuwe technologische processen en machines / innovatieve benaderingen	517	92	4.372
Nieuwe normen	961	305	20.145
Productkwaliteit	1.785	397	17.199
Landschapsbehoud en -verbetering en milieubescherming	17.494	3.500	117.733
Andere	110.500	25.940	1.071.281
Totaal	156.410	36.186	1.503.296

Figuur 9 Absolute en procentuele verdeling van het aantal deelnemers aan korte vorming over de verschillende thema's in 2011

6.4.1.1.2 Resultaatindicatoren

Cursussen en stages

In totaal werden in 2011 5.011 diploma's en getuigschriften uitgereikt aan 3.382 unieke personen. 35,7% van die personen was een vrouw en 52,7% jonger dan 40 jaar.

Tijdens de eerste vijf jaren van PDPO II werden in totaal 24.899 diploma's en getuigschriften uitgereikt aan 11.391 unieke personen. Van die 11.391 unieke personen was 36,9% een vrouw en 50,3% jonger dan 40 jaar.

Korte vorming

Bij korte vorming wordt enkel het aantal deelnemers geregistreerd, zonder verdere persoonsgegevens. Er wordt verondersteld dat de helft van de Vlaamse landbouwers (31.255) minstens één maal in de volledige PDPO II-programmaperiode een korte vormingssessie volgt. Daar de onderwerpen van korte vorming dicht bij de praktijk staan, wordt aangenomen dat 100% van de deelnemers het geleerde ook in de praktijk zullen brengen. Dat cijfer stelt dan meteen het unieke aantal 'succesvolle' deelnemers voor. De absolute cijfers van geslacht en leeftijd werden verkregen door dezelfde procentuele verdeling te gebruiken als bij de outputindicator. De man/vrouw verhouding van de deelnemers wordt aldus bepaald aan de hand van steekproeven. De statistieken over leeftijd van de deelnemers aan de korte vorming zijn gebaseerd op de landbouwtelling van de FOD Economie.

Ervan uitgaande dat de helft van de Vlaamse landbouwers minstens één maal een korte vormingssessie volgt in de loop van PDPO II, zullen er tussen 2007 en 2011 ongeveer vijf zevende daarvan (of 22.325 landbouwers) al een sessie gevolgd hebben.

6.4.1.1.3 Targets

Tabel 11 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 11 Targets voor maatregel 111-A Opleiding in de landbouw

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2011	Realisatiepercentage
Output	Aantal unieke deelnemers aan opleidingen	35.000	44.245 ³	126,4%
	Aantal deelnemers aan opleidingen	1.200.000	840.301	70,0%
	Totaal aantal dagen opleiding voor alle deelnemers	519.750	322.801	62,1%
Resultaat	Aantal unieke deelnemers die succesvol een opleiding gevolgd hebben	34.000	42.646 ⁴	125,4%

De midtermevaluatie, die eind 2010 gepubliceerd werd, geeft meer duiding bij de realisatiegraden van bovenstaande indicatoren (IDEA Consult, 2010). Men stelt onder meer dat, gezien de deelnemers aan korte vormen niet op een unieke manier worden geregistreerd (enkel het aantal deelnemers wordt genoteerd, dus inclusief dubbels), de

³ 12.990 unieke deelnemers aan cursussen en stages in 2007-2011 (exact) + 31.255 geschatte aantal unieke deelnemers korte vorming 2007-2013 = 44.245 unieke deelnemers

⁴ 11.391 unieke geslaagden cursussen en stages 2007-2011 (exact) + 31.255 geschatte aantal unieke geslaagden korte vorming = 42.646 unieke geslaagden

gebruikte monitoringcijfers gebaseerd zijn op een schatting op basis van de landbouwenquête (50% van de populatie wordt verondersteld een korte vorming te hebben gevolgd). Bovendien werd deze schatting, die voor de ganse periode geldt, nu al volledig toegepast, na 5/7 van de periode.

Ook voor de resultaatindicator “aantal unieke deelnemers die succesvol een opleiding gevolgd hebben” wordt de schatting van het aantal deelnemers aan korte vorming gebruikt, waarbij dan verondersteld wordt dat alle deelnemers datgene wat ze geleerd hebben ook in de praktijk zullen brengen.

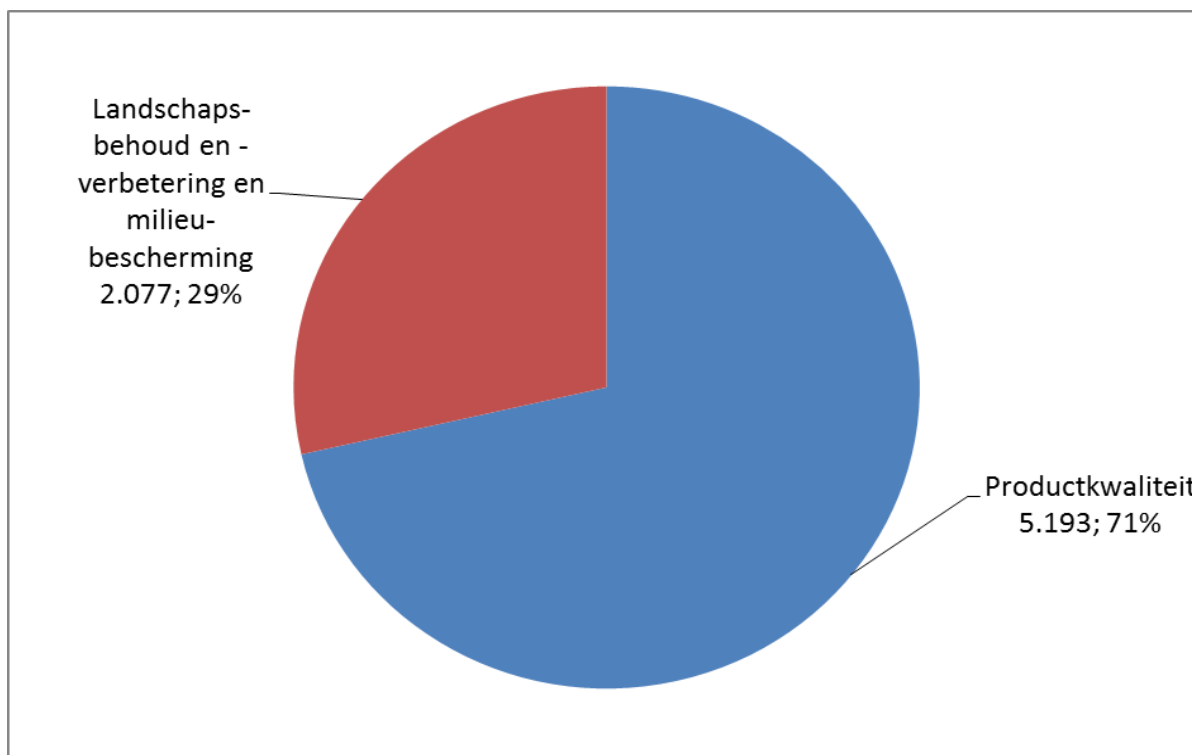
6.4.1.2 111-C. Sensibiliseringsprojecten duurzame landbouw (demoprojecten)

6.4.1.2.1 Outputindicatoren

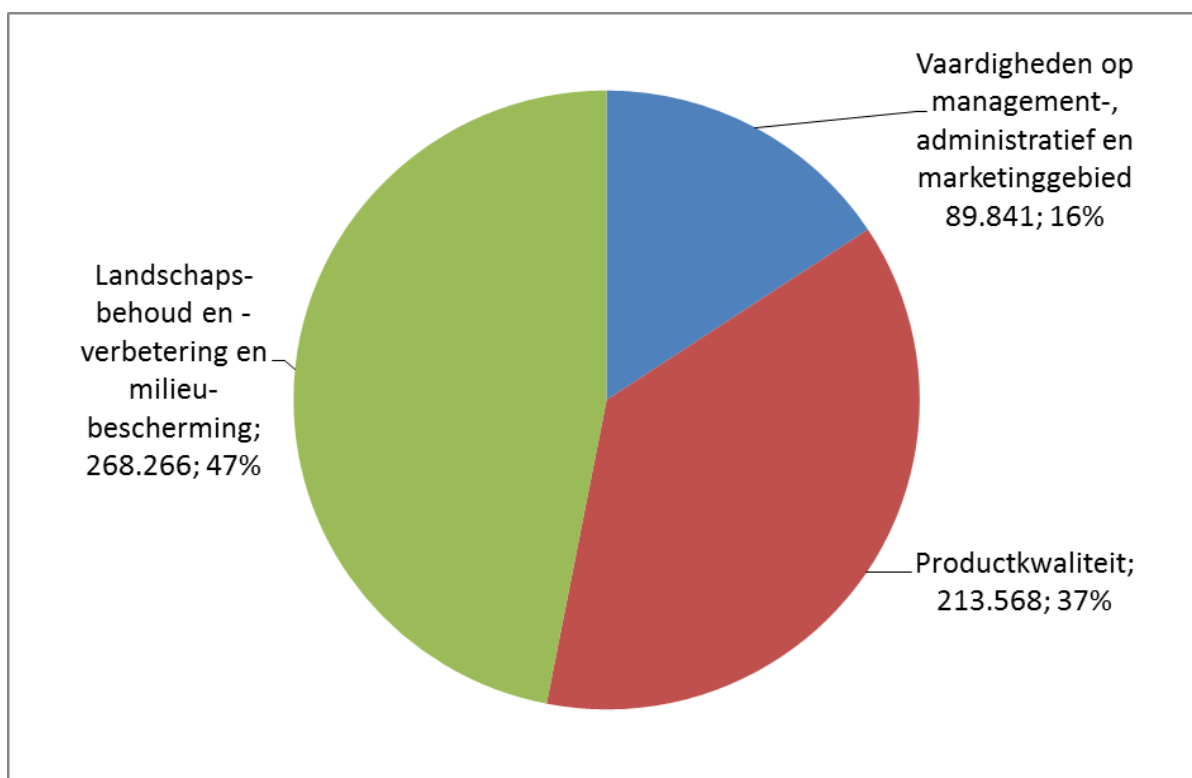
In figuur 10 wordt per thema het aantal deelnemers aan de demoprojecten weergegeven. In totaal namen 7.270 personen deel aan de zeven sensibiliseringsprojecten die in 2011 beëindigd werden, en waarvoor de derde schijf van betaling werd uitgevoerd. Het grootste aantal deelnemers, zijnde 71%, werd geregistreerd bij demoprojecten die vallen onder de categorie “productkwaliteit”. 29% van de deelnemers volgde een demoproject rond “landschapsbehoud en –verbetering en milieubescherming”. Rond de thema’s “vaardigheden op management-, administratief en marketinggebied”, ICT en “nieuwe normen” werden geen demoprojecten beëindigd. Naar schatting was 10% van de deelnemers aan de demoprojecten een vrouw en 43% jonger dan 40 jaar.

Bij alle projecten werd eveneens schriftelijk gecommuniceerd, via brochures, artikels in de vakpers, enzovoort. Op die manier kon men naast de hier weergegeven deelnemers nog meer land- en tuinbouwers bereiken.

In figuur 11 worden per thema de uitgaven in 2011 voor de demoprojecten weergegeven. De uitbetalingen voor de demoprojecten, die maximaal twee jaar duren, vinden plaats in drie schijven. De schijven uitbetaald in 2011 zijn opgenomen onder de desbetreffende cursuscategorie. Het betreft de betalingen voor projecten van oproepen van 2005 tot en met 2010. In totaal werd in 2011 571.675 euro uitgegeven aan sensibiliseringsprojecten. Uitbetalingen gebeurden vooral voor projecten in de categorie “landschapsbehoud en –verbetering en milieubescherming” (47%). Betalingen voor demoprojecten aangaande “productkwaliteit” komen op de tweede plaats met 37% van de totale uitgaven in 2011.

Figuur 10 Absolute en procentuele verdeling van het aantal deelnemers in 2011 aan demoprojecten per thema⁵

Figuur 11 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de publieke uitgaven in 2011 voor demoprojecten per thema

⁵ De categorieën “ICT-training”, “vaardigheden op management-, administratief en marketinggebied” en “Nieuwe normen” komen niet voor omdat in 2011 voor geen enkel project dat onder deze categorieën valt de derde schijf van betaling werd uitgevoerd (= einde project). Enkel van beëindigde projecten wordt het deelnemersaantal opgevolgd.

In 2011 werd een nieuwe oproep gedaan voor demonstratieprojecten, gericht op duurzame bemesting. De oproep kaderde in het nieuwe Mestactieplan (MAP IV) en liep tot 3 oktober 2011. De projecten hebben tot doel de land- en tuinbouwers te helpen omgaan met de nieuwe en verstrengde bemestingsnormen om enerzijds een zo goed mogelijk bedrijfseconomisch resultaat te halen en anderzijds de waterkwaliteit te verbeteren. Met het oog op een zo efficiënt mogelijk gebruik van de middelen moet in de demoprojecten de link met onderzoeksprojecten duurzame bemesting gemaakt worden. Indien mogelijk moet kennis uitgewisseld worden tussen onderzoeksprojecten en demonstratieprojecten. Acties hieromtrent moeten in het projectvoorstel beschreven worden.

6.4.1.2.2 Resultaatindicatoren

De resultaatindicator geeft het aantal deelnemers aan die het geleerde toepassen in de praktijk. Hiervoor kunnen nog geen resultaten doorgegeven worden. Deze informatie kan enkel via enquêtes bekomen worden een aantal jaren na het demoproject.

6.4.1.2.3 Targets

Tabel 12 zet per output- en resultaatsindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 12 Targets voor maatregel 111-C Sensibiliseringsprojecten duurzame landbouw

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2011	Realisatiepercentage
Output	Aantal unieke deelnemers aan opleidingen	12.600	11.500 ⁶	91%
	Aantal deelnemers aan opleidingen	106.000	79.226	74,7%
	Totaal aantal dagen opleiding voor alle deelnemers	37.800	28.565	75,6%
Resultaat	Aantal unieke deelnemers die succesvol een opleiding gevolgd hebben	7.560	NA	NA

De deelnemers aan sensibiliseringsprojecten worden niet op individuele manier geregistreerd. Het unieke aantal deelnemers is daarom een schatting gebaseerd op verslagen en de ervaring van de verantwoordelijken bij de administratie. Het werkelijke aantal unieke deelnemers is niet gekend omdat er geen systematische deelnemerslijsten worden bijgehouden.

6.4.1.3 111-D. Opleiding in de biologische landbouw (uitdovende maatregel)

Voor deze maatregel werden in 2011 geen betalingen uitgevoerd en geen nieuwe dossiers goedgekeurd.

⁶ Er wordt verondersteld dat alle unieke deelnemers aan de demoprojecten eveneens deelgenomen hebben aan de cursussen en stages en de korte vorming, vandaar dat in de monitoringtabellen (zie bijlage 4) enkel het cijfer van maatregel 111-A vermeld werd.

6.4.1.4 112. Vestiging van jonge landbouwers

6.4.1.4.1 Outputindicatoren

In 2011 werden 167 vestigingsdossiers goedgekeurd die ingediend waren onder PDPO II-regelgeving. (Er werden in 2011 geen dossiers meer goedgekeurd die ingediend waren onder PDPO I-regelgeving.) Dat zijn er 41 meer dan in 2010. Die stijging is waarschijnlijk te verklaren door het toegenomen aantal ingediende vestigingsdossiers einde 2010 ten opzichte van 2009, door de in 2009 aangekondigde verhoging van het maximale steunbedrag. Een groot deel van de ingediende dossiers werd pas in 2011 volledig afgerond en beslist.

19,2% van de goedgekeurde vestigingsdossiers gebeurden in het kader van vervroegde pensionering, wat betekent dat de voorgaande bedrijfsleider tussen 55 en 64 jaar oud was. In 24,6% van de gevallen diende een vrouw het dossier in. Van de 167 dossiers werd het totale investeringsvolume (de som van de overheidssubsidie en de privébijdrage) geschat op 29,7 miljoen euro.

Figuur 12 en figuur 13 tonen respectievelijk het aantal goedgekeurde PDPO II-dossiers en het totale investeringsvolume onderverdeeld per landbouwactiviteit. Hieruit blijkt dat de meeste vestigingsdossiers betrekking hebben op gemengde bedrijven, melkvee-, tuinbouw- en varkensbedrijven.

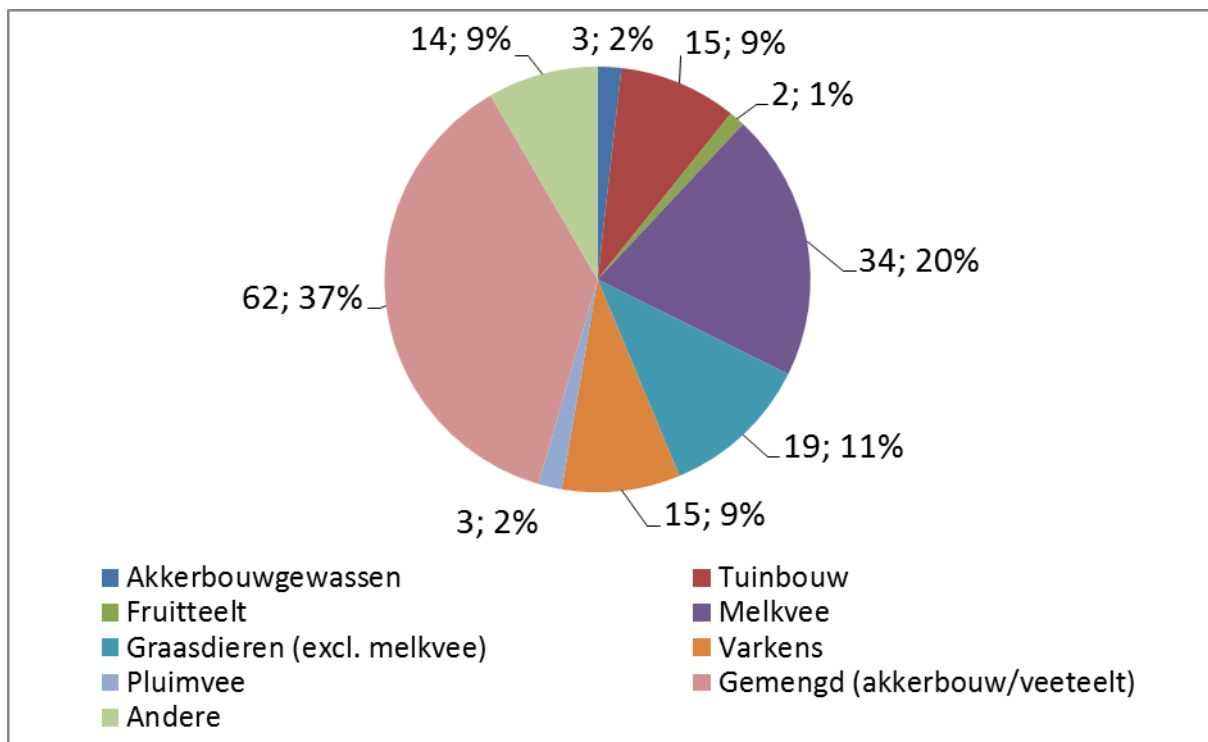
De totale uitgaven voor vestigingssteun bedroegen in 2011 7,2 miljoen euro. 22% van de uitgaven ging naar dossiers daterende uit de vorige programmaperiode. 51,8% van de totale subsidie-uitgaven werd uitbetaald als een kapitaalpremie. De rest gebeurde onder de vorm van rentesubsidies.

Voor de geografische uitsplitsing van de dossiers in Natura 2000-gebied en daarbuiten werd gebruik gemaakt van een GIS-applicatie. Een bedrijf wordt beschouwd gelegen te zijn in Natura 2000-gebied als meer dan 50% van de percelen erin liggen. Van de dossiers goedgekeurd in 2011 waren er drie bedrijven gelegen in Natura 2000-gebied. Van de uitgaven in 2011 ging 1,5% naar eerder goedgekeurde dossiers in Natura 2000-gebied.

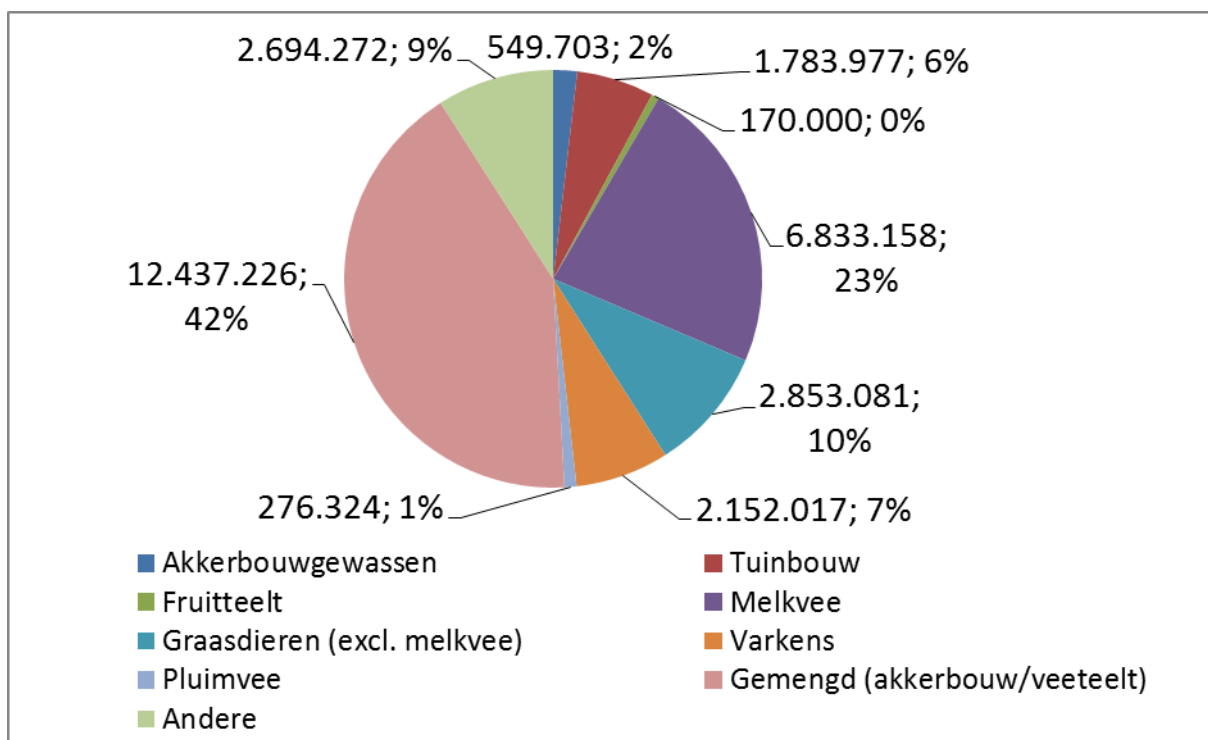
Dezelfde GIS-oefening werd ook uitgevoerd voor Less Favoured Area (LFA)⁷. Een bedrijf werd beschouwd als gelegen in LFA-gebied wanneer meer dan 50% van de percelen in LFA-gebied ligt. In 2011 werd geen enkel dossier in LFA-gebied goedgekeurd. Ook van de in 2011 uitbetaalde subsidies waren er geen uitgaven bestemd voor LFA-gebied.

---

⁷ Voor Vlaanderen komt LFA-gebied overeen met landbouwgrond gelegen in kwetsbaar gebied natuur waarop nulbemesting van toepassing is. Landbouwgrond in kwetsbaar gebied natuur waarop ontheffing van nulbemesting geldt, wordt dus niet meegerekend.

Figuur 12 Absolute en procentuele verdeling per landbouwactiviteit van het aantal goedgekeurde vestigingsdossiers (PDPO II-regelgeving) in 2011

Figuur 13 Absolute (euro) en procentuele verdeling per landbouwactiviteit van het totale investeringsvolume van de goedgekeurde PDPO II-vestigingsdossiers in 2011

6.4.1.4.2 Resultaatindicatoren

Op basis van het Landbouwmonitoringnetwerk (LMN), dat gegevens aanlevert aan het Europese Farm Accountancy Datanetwerk (FADN), kan een uitspraak gedaan worden over de bruto toegevoegde waarde (BrTW) van de gesteunde bedrijven. Van de dossiers die in 2007 goedgekeurd werden (zowel PDPO I- als II-dossiers) zijn er zeven bedrijven zowel in boekjaar 2007 als in boekjaren 2008, 2009 en 2010 in het LMN opgenomen. De gezamenlijke BrTW⁸ van deze zeven landbouwbedrijven steeg in 2010 met 143.307 euro tot 1.033.251 euro. Ook in 2009 was een stijging opgetekend na een lichte daling in 2008 ten opzichte van 2007.

6.4.1.4.3 Targets

Tabel 13 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 13 Targets voor maatregel 112 Vestiging van jonge landbouwers

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2011	Realisatiepercentage
Output	Aantal gesteunde landbouwers	1.400	651	46,5%
	Totaal investeringsvolume (euro)	280.000.000	112.377.731	40,1%
Resultaat	Bruto toegevoegde waarde van de landbouwbedrijven (euro)	Status quo ⁹	NA	NA

De relatief lage realisatie van de targets van de outputindicatoren in 2007-2011 is te verklaren door het gegeven dat enkel de dossiers ingediend en goedgekeurd onder PDPO II-regelgeving in beschouwing worden genomen.

Daar slechts voor een beperkt aantal bedrijven de bruto toegevoegde waarde gekend is en het complexe gegeven van de BrTW niet in één jaarlijks cijfer te vatten is, wordt via de indicatorentabellen (bijlage 4) geen cijfer doorgegeven.

⁸ Voor de berekening van de BrTW werd gebruik gemaakt van de nieuwe definitie die in 2009 door de Europese Commissie werd vooropgesteld.

⁹ In tegenstelling tot de huidige waarde van de BrTW van een groep bedrijven in het monitoringjaar n is de doelstelling te interpreteren als het verschil in BrTW voor de groep bedrijven in jaar n (jaar van toekenning PDPO-steun) en jaar n+7.

6.4.1.5 114. Bedrijfsadviesstelsel voor land- en tuinbouwers

6.4.1.5.1 Outputindicatoren

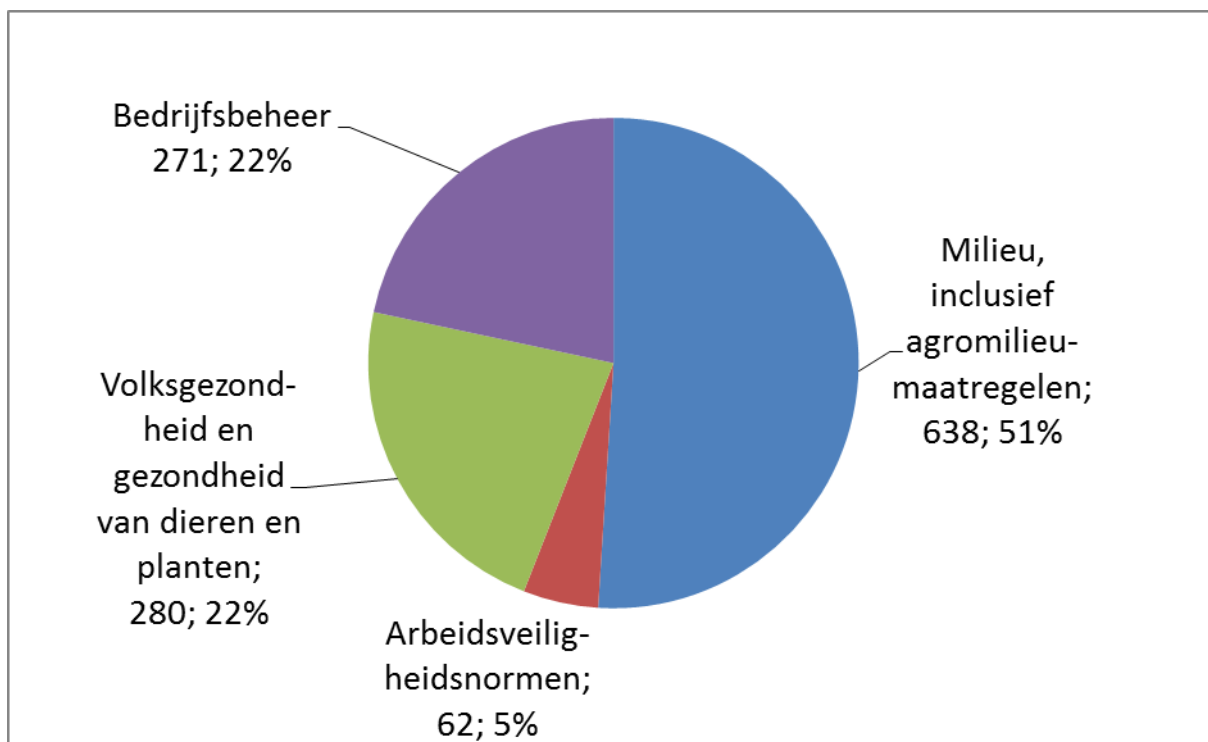
Onder deze maatregel vallen zowel bedrijfsadviezen conform de regelgeving van PDPO I (meer specifiek gaat dit om de “milieumodule” en het “bedrijfsleidingsadvies”), als de adviezen conform de regelgeving van PDPO II (wat verder het “nieuwe BAS” wordt genoemd).

In 2011 kregen 509 adviesaanvragen onder PDPO II-regelgeving voorlopige goedkeuring. In de periode 2007-2011 werden in totaal 3.155 unieke aanvragen voorlopig goedgekeurd.

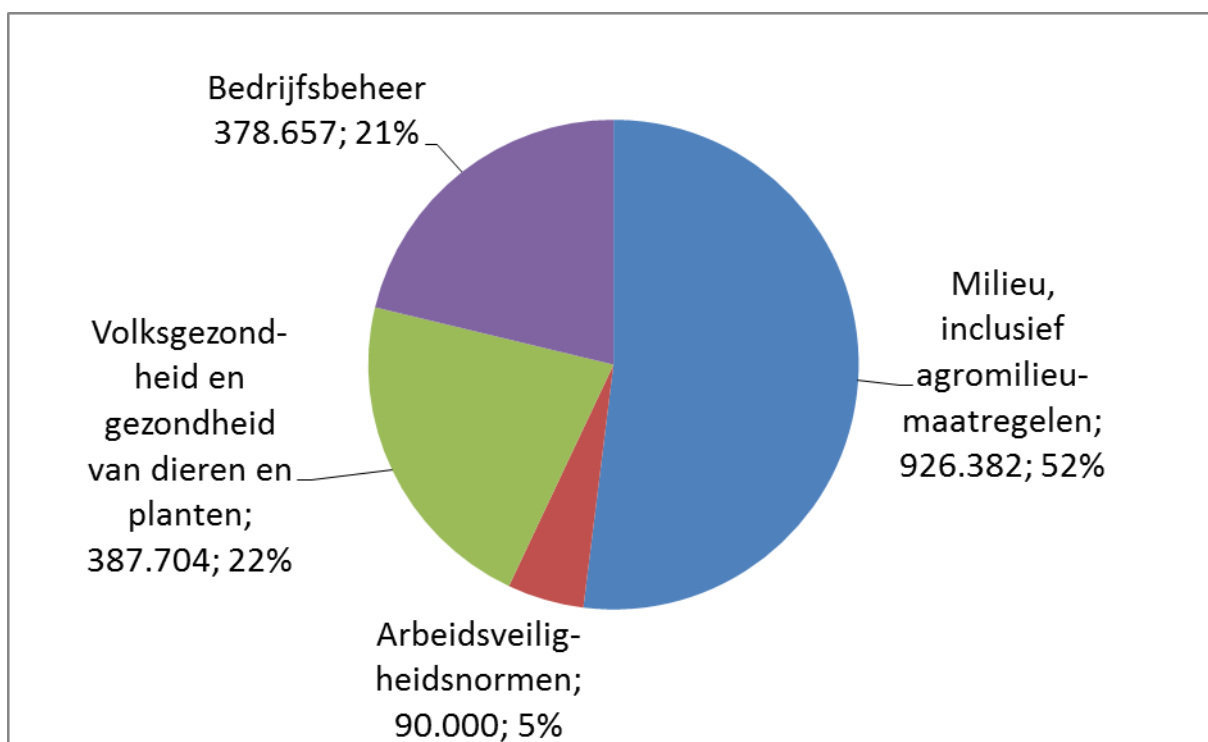
Voor 1.251 eerder goedgekeurde bedrijfsadviezen (nieuwe BAS) werden er in 2011 betalingen gedaan. Ieder advies behandelde elk van volgende thema's: milieu, arbeidsveiligheid, bedrijfsbeheer, volksgezondheid en gezondheid van planten en dieren, en dierenwelzijn. Voor de verdeling van de uitbetaalde adviezen over de verschillende categorieën, wordt bepaald welke module voor dat specifieke advies het belangrijkste is geweest. De verdeling van de in 2011 uitbetaalde adviezen over de verschillende categorieën wordt weergegeven in figuur 14. Voor het grootste deel (51%) van de adviezen was de milieumodule de belangrijkste. Bij 22% van de adviezen werd volksgezondheid en gezondheid van dieren en planten als belangrijkste module aangewezen en bij een andere 22% was dat bedrijfsbeheer.

Voor de 1.251 verstrekte adviezen werd in 2011 in totaal 1.782.742 euro uitgegeven. Figuur 15 toont de verdeling van dit budget over de verschillende categorieën van adviezen. Het grootste deel van de uitgaven (52%) ging naar adviezen waarbij de milieumodule als belangrijkste werd ervaren. Op de tweede plaats kwamen adviezen waarbij volksgezondheid en gezondheid van dieren en planten primeerde (22%) en adviezen waarbij de module bedrijfsbeheer de belangrijkste was (21%).

In 2011 werden nog 1.019 dossiers van de eerste programmaperiode (PDPO I) behandeld. 522 (51%) landbouwers hebben een subsidie ontvangen voor de milieumodule, voor een totaalbedrag van 143.739 euro (42% van de totale uitgaven). En 497 (49%) landbouwers hebben in 2011 subsidie ontvangen voor bedrijfsleidingsadvies, voor een totaalbedrag van 200.250 euro (58% van de totale uitgaven).

Figuur 14 Absolute en procentuele verdeling van het aantal uitbetaalde adviesaanvragen in het nieuwe BAS-systeem in 2011

Figuur 15 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de publieke uitgaven voor adviesverstrekking in het nieuwe BAS-systeem in 2011

6.4.1.5.2 Resultaatindicatoren

Daar er in het LMN geen landbouwbedrijven zijn opgenomen die deelnemen aan het BAS, werden in het kader van de ongoing evaluatie in 2009 gegevens aangaande BrTW verkregen van commerciële boekhoudkantoren. Voor de midtermevaluatie werden deze data geanalyseerd. De evaluatoren moesten echter concluderen dat op basis van de beschikbare gegevens moeilijk een conclusie over de invloed van de verstrekte adviezen kan worden getrokken (IDEA Consult, 2010).

6.4.1.5.3 Targets

Tabel 14 zet per output- en resultaatsindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 14 Targets voor maatregel 114 Bedrijfsadviessysteem voor land- en tuinbouwers

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2011	Realisatie-percentage
Output	Aantal landbouwers ¹⁰ gesteunde	18.634 ¹¹	6.661	35,7%
Resultaat	Bruto toegevoegde waarde van de landbouwbedrijven (euro)	Status quo ¹²	NA	NA

¹⁰ Aantal gesteunde landbouwers wordt geïnterpreteerd als het aantal unieke landbouwers die in 2007-2011 een uitbetaling ontvingen voor milieumodule/bedrijfsleidingadvies of die een aanvraag in eerste fase ingediend hebben voor het nieuwe BAS.

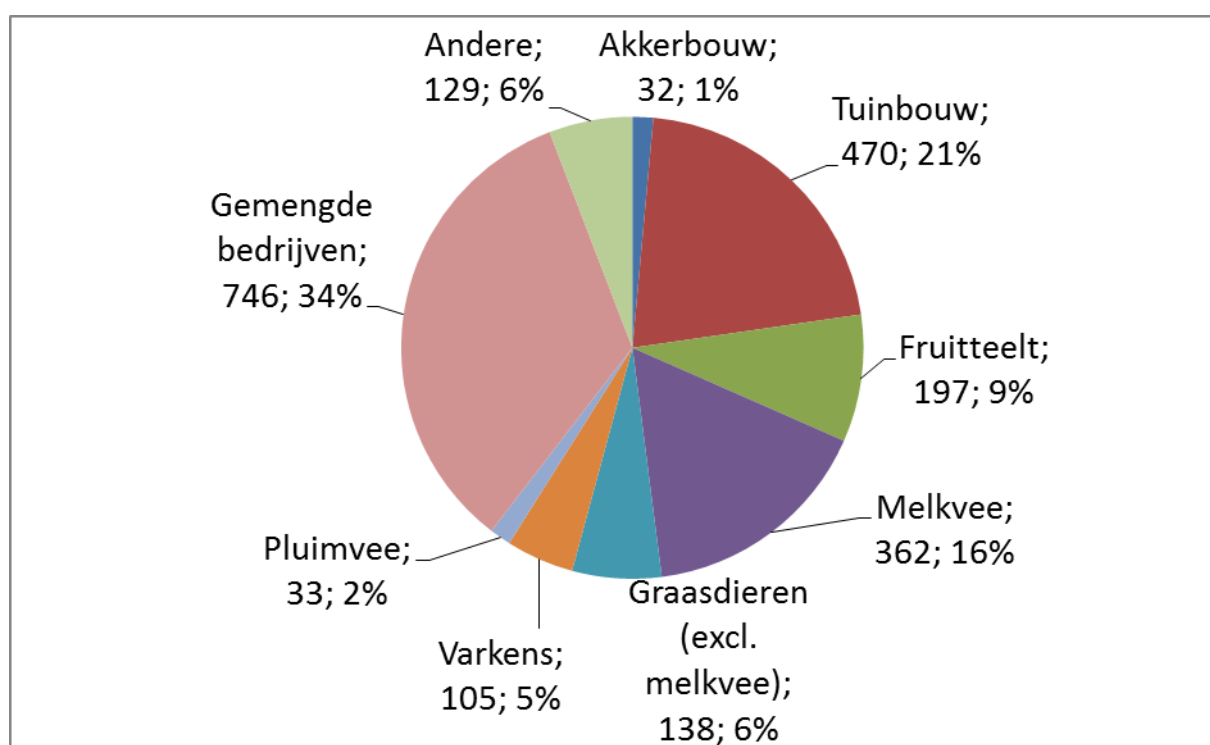
¹¹ Deze doelstelling omvat zowel dossiers van PDPO I- als van PDPO II-regelgeving, goedgekeurd en uitbetaald in de periode 2007-2013. In de monitoringtabellen in bijlage 4 zijn enkel de uitbetaalde dossiers vervat die onder PDPO II-regelgeving vallen ('nieuwe BAS'). De doelstelling voor die nieuwe BAS-dossiers bedraagt 11.900 gesteunde landbouwers, in de periode 2007-2013.

¹² In tegenstelling tot de huidige waarde van de BrTW van een groep bedrijven in het monitoringjaar n is de doelstelling te interpreteren als het verschil in BrTW voor de groep bedrijven in jaar n (jaar van toekenning PDPO-steun) en jaar n+7.

6.4.1.6 121. Investerings in landbouwbedrijven

6.4.1.6.1 Outputindicatoren

In 2011 werden 2.212 dossiers, ingediend onder PDPO II-regelgeving, goedgekeurd. (Er werden in 2011 geen dossiers meer goedgekeurd die waren ingediend onder PDPO I-regelgeving). Figuur 16 toont de verdeling van de dossiers over de verschillende bedrijfstypen. Bij 34% van de goedgekeurde investeringsdossiers ging het om gemengde bedrijven, 21% waren tuinbouwbedrijven en 16% melkveebedrijven. Die verdeling is gelijkaardig aan de vorige jaren. Bijna 22% van de dossiers werd ingediend door een rechtspersoon. Van de dossiers ingediend door een natuurlijk persoon was de aanvrager in een kleine 40% van de gevallen jonger dan 40 jaar en in 7,3% van de gevallen een vrouw.

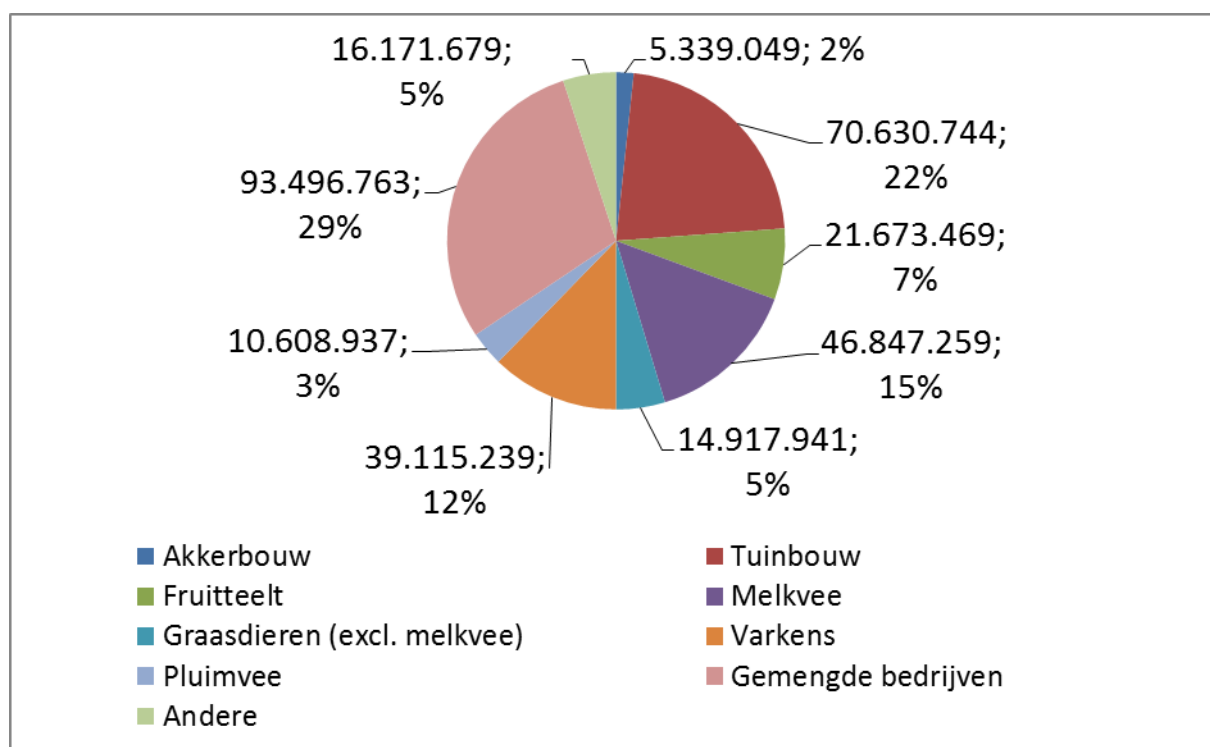
Figuur 16 Absolute en procentuele verdeling van het aantal goedgekeurde dossiers onder PDPO II-regelgeving per bedrijfstype in 2011

Het investeringsvolume, dat de som is van de overheidssubsidie en de privébijdrage, van deze 2.212 dossiers, werd geschat op 318,8 miljoen euro. Figuur 17 geeft een overzicht van het investeringsvolume per bedrijfstype. Het grootste investeringsvolume (29%) kwam voor bij gemengde bedrijven, gevolgd door de tuinbouwbedrijven (22%) en de melkveebedrijven (15%).

Wat de types investeringen betreft, was 84,3% van het totale investeringsvolume bestemd voor investeringen in gebouwen, 12,5% ging naar machines en 3,2% betrof andere types investeringen.

1% van de goedgekeurde investeringsdossiers betrof een investering voor het produceren van een nieuw product. 13% van de dossiers kon gezien worden als investering voor een nieuwe techniek en nieuwe producten op sectorniveau (bv. WKK-installatie). De lijst met nieuwe producten en technieken werd in 2011 geactualiseerd en is weergegeven in tabel 15.

1,7% van de 2.212 goedgekeurde dossiers betrof een biologisch landbouwbedrijf. Dat is een stijging ten opzichte van 2009 en 2010, toen dat nog respectievelijk 0,6% en 1,1% was.

Figuur 17 Absolute (euro) en procentuele verdeling van het investeringsvolume van de goedgekeurde dossiers onder PDPO II-regelgeving per bedrijfstype in 2011

In 2011 werd 62,5 miljoen euro uitbetaald aan investeringen die in 2011 of vorige jaren werden goedgekeurd. Van die uitgaven gebeurde 36,1% onder de vorm van een kapitaalpremie en de rest onder de vorm van rentesubsidies.

Voor de geografische bepaling van het aantal goedgekeurde dossiers in Less Favoured Area (LFA)-gebied werd gebruik gemaakt van een GIS-applicatie. Een bedrijf wordt beschouwd als gelegen in LFA-gebied als meer dan 50% van de percelen in LFA-gebied ligt. Van de 2.212 in 2011 goedgekeurde dossiers was één bedrijf gelegen in LFA-gebied. 42.220 euro of 0,07% van de in 2011 uitbetaalde steun (voor dossiers die in vorige jaren werden goedgekeurd) was bestemd voor bedrijven in LFA-gebied.

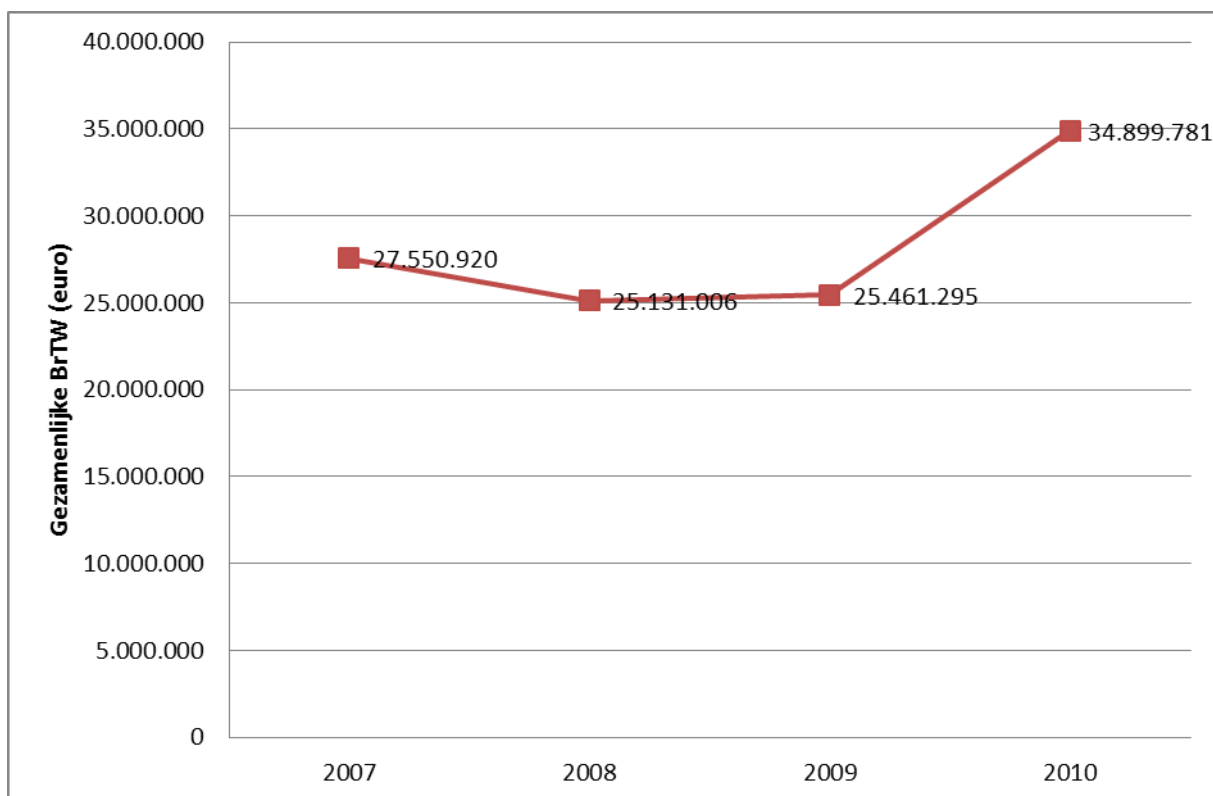
Dezelfde GIS-analyse werd ook uitgevoerd voor Natura 2000-gebied. Een bedrijf wordt beschouwd als gelegen in Natura 2000-gebied als meer dan 50% van de percelen in dat gebied ligt. 92 van de 2.212 bedrijven (4,2%) met in 2011 goedgekeurde aanvraag zijn gelegen in Natura 2000-gebied. Van de in 2011 uitbetaalde steun (voor dossiers die in vorige jaren werden goedgekeurd) was 2.184.268 euro of 3,5% bestemd voor bedrijven in Natura 2000-gebied.

Tabel 15 Geactualiseerde lijst van investeringen die beschouwd worden als nieuwe techniek of product

VLIF-investering	nieuwe techniek (T) of nieuw product (P)
AEA biggenstal	T
AEA fokvarkensstal (alle categorieën)	T
AEA kraamstal	T
AEA legkippenstal met verrijkte kooien	T
AEA legkippenstal met voliëre- of grondhuisvesting	T
AEA moederdierenstal	T
AEA poeljenstal	T
AEA vleesvarkensstal	T
AEA zeugenstal	T
AEA varkensstal grondgebonden (40%)	T
Bouwen/verbouwen ammoniakreductiestallen biggen (var %)	T
Bouwen/verbouwen ammoniakreductiestallen drachtige zeugen (var %)	T
Bouwen/verbouwen ammoniakreductiestallen fokvarkens (var %)	T
Bouwen/verbouwen ammoniakreductiestallen kraamhokken (var %)	T
Bouwen/verbouwen ammoniakreductiestallen melkvee en jongvee	T
Bouwen/verbouwen ammoniakreductiestallen mestkuikens	T
Bouwen/verbouwen ammoniakreductiestallen vleesvarkens (var %)	T
Bouwen/verbouwen ammoniakreductiestallen vleesvee	T
Energiebesparing: warmtepomp bij gesloten kas	T
Erosieploeg	T
Fytobak	T
Geautomatiseerde champignonplukmachine	T
Geavanceerde spuitmachines	T
Herinrichten legkippenstal met verrijkte kooien	T
Herinrichten legkippenstal met voliëre- of grondhuisvesting	T
Herinrichten zeugenstallen met groepshuisvesting	T
Hoeveproducten andere (gebouwen)	P
Hoeveproducten andere (materieel)	P
Hoeveproducten andere vanaf 1-1-2007 (gebouwen)	P
Hoeveproducten andere vanaf 1-1-2007 (materieel)	P
Hoevevlees (gebouwen)	P
Hoevevlees (materieel)	P
Hoevevlees vanaf 1-1-2007 (gebouwen)	P
Hoevevlees vanaf 1-1-2007 (materieel)	P
Hoevezuivel (gebouwen)	P
Hoevezuivel (materieel)	P
Hoevezuivel vanaf 1-1-2007 (gebouwen)	P
Hoevezuivel vanaf 1-1-2007 (materieel)	P
Installatie GPS-sturing	T
Installatie lagedrukbandensysteem	T
Installaties voor compostering	T
Luchtwater bij nieuwe AEA-stal	T
Machines voor directinzaai	T
Materieel voor mechanische afdekking silo's	T
Mechanische onkruidbestrijding	T
Mestbewerking-/verwerkingsystemen	T
Micro WKK	T
Nieuwe fruitvariëteiten	P
Oogstprotectie fruit	T
Opvang/hergebruik beregeningswater	T
Opvang/hergebruik beregeningswater (40%)	T
Rationeel afvalbeheer	T
Tafelreiniger	T
Verwarming op biobrandstoffen	T
Vogelschrikapparatuur	T
Waterbehandeling	T
Waterdampstoomspoeling	T
Waterreservoir	T
WKK-installatie op gas of biobrandstof	T

6.4.1.6.2 Resultaatindicatoren

Op basis van het LMN, dat gegevens aanlevert aan het FADN, kan een uitspraak gedaan worden over de BrTW van de gesteunde bedrijven. Van de dossiers (zowel PDPO I- als PDPO II-dossiers) die in 2007 werden goedgekeurd, zijn 161 landbouwbedrijven zowel in boekjaar 2007 als in boekjaren 2008, 2009 en 2010 opgenomen in LMN. De gezamenlijke BrTW⁸ van de 161 landbouwbedrijven bedroeg in 2010 34.899.781 euro. Dat is 9.438.486 euro meer dan de gezamenlijke BrTW in 2009 (figuur 18).

Figuur 18 Evolutie van de gezamenlijke BrTW van LMN-landbouwbedrijven met investeringssteun (AMS op basis van LMN)

6.4.1.6.3 Targets

Tabel 16 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 16 Targets voor de maatregel 121 Investerings in landbouwbedrijven

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2011	Realisatie-percentage
Output	Aantal gesteunde landbouwers	24.500	8.416	34,4%
	Totaal investeringsvolume (euro)	1.295.000.000	992.636.692	76,7%
Resultaat	Bruto toegevoegde waarde van de landbouwbedrijven (euro)	10 % stijging ¹³	NA	NA
	Aantal landbouwbedrijven die nieuwe producten of technieken introduceren	4.900	896	18,3%

In bovenstaande cijfers worden enkel de dossiers ingediend en goedgekeurd onder PDPO II-regelgeving in beschouwing genomen. De relatief lage realisatie van de doelstelling voor aantal gesteunde landbouwers in 2007-2011 staat in contrast met de relatief goede realisatiegraad van de doelstelling voor totaal investeringsvolume. Dat wijst erop dat er meer steun per dossier (ten gevolge van grotere investeringsvolumes per dossier) wordt verleend dan aanvankelijk werd ingeschat. Dat heeft onder andere te maken met het optrekken van het plafond in 2007 tot 1 miljoen euro per bedrijfsleider in plaats van 1 miljoen euro per bedrijf (IDEA Consult, 2010).

Daar slechts voor een beperkt aantal bedrijven de BrTW gekend is en het complexe gegeven van de BrTW niet in één jaarlijks cijfer te vatten is, wordt via de indicatorentabellen (bijlage 4) geen cijfer doorgegeven.

¹³ In tegenstelling tot de huidige waarde van de BrTW van een groep bedrijven in het monitoringjaar n is de doelstelling te interpreteren als het verschil in BrTW voor de groep bedrijven in jaar n (jaar van toekenning PDPO-steun) en jaar n+7.

KADERSTUK

VLIF-investeringen (inclusief diversificatie): toegekende steun per thema (milieu, diversificatie, dierenwelzijn, biologische landbouw, structurele investeringen)

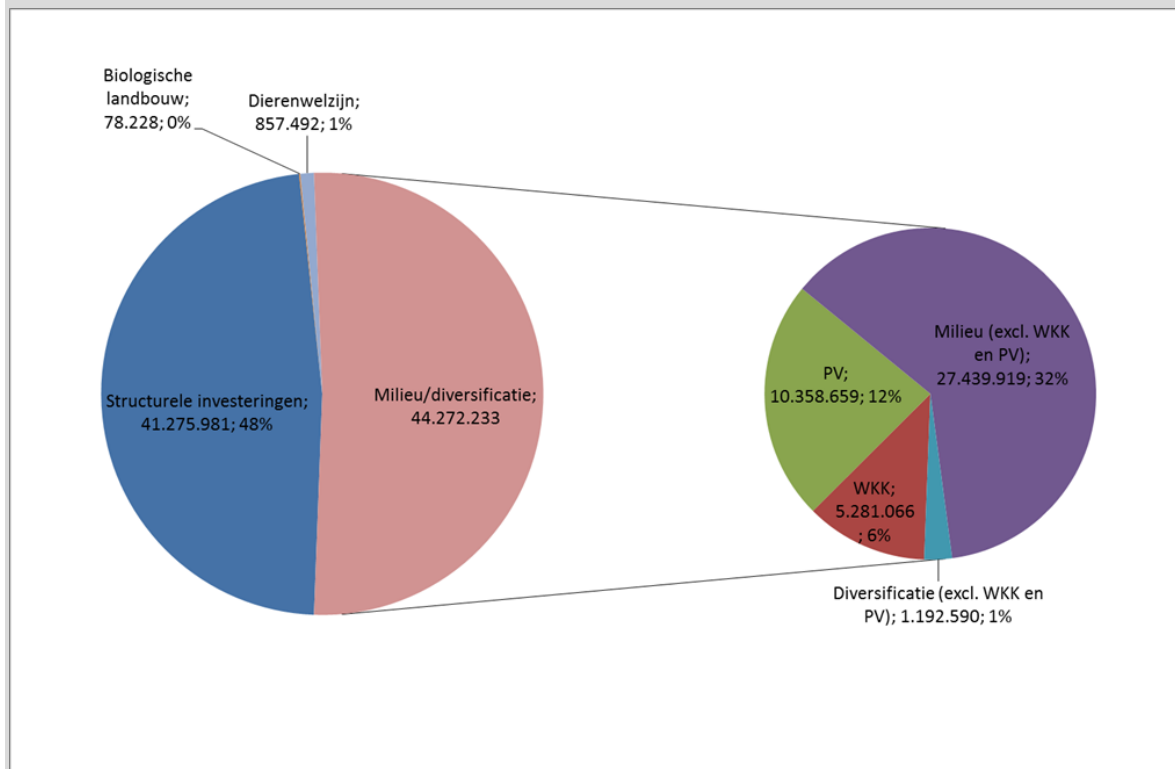
In onderstaande figuur is de toegekende steun in kalenderjaar 2011 voor maatregel 121 “investeringssteun” en maatregel 311 “diversificatiesteun” opgedeeld in vier thema’s: milieu/diversificatie, dierenwelzijn, biologische landbouw en structurele investeringen. Deze indeling gebeurde op basis van de investeringscodes die door de VLIF-administratie worden gebruikt. Onder de “structurele investeringen” worden onder meer de bouw van stallen en serres en de aankoop van machines en materieel gerekend. Alle investeringen worden uniek toegekend aan een thema.

De totale in 2011 toegekende steun voor investeringen inclusief diversificatie bedroeg 86,5 miljoen euro. Dat totale steunvolume bevat ook de steun toegekend onder het Health Check-programma en de zogenaamde diversificatiesteun suiker. Dat laatste is immers ook investeringssteun, maar wordt apart gefinancierd met specifieke bijkomende Europese middelen afkomstig van de herstructurering van de suikersector. Voor de toegekende rentesubsidies werd in onderstaande figuur met de nominale waarde gewerkt^a.

Meer dan 41 miljoen euro of 48% van de in 2011 toegekende steun was bestemd voor structurele investeringen. Daarvan ging 77% naar de bouw en verbetering van bedrijfsgebouwen. Dat zijn investeringen zoals de bouw van serres, stallen, loodsen, frigo’s en melkinstallaties. Dertien procent van de structurele investeringen ging naar de aankoop van materieel, vee en planten. Onder “andere bedrijfsverbeteringen” (in 2011 goed voor zo’n 5% van de structurele investeringen) worden onder meer erfverhardingen verstaan.

Meer dan 44 miljoen euro of 51% van de totale toegekende steun was bestemd voor diversificatie- of milieu-investeringen. Daarvan werd 43 miljoen euro toegekend aan milieu-investeringen (waarvan 10,4 miljoen euro voor zonnepanelen en 5,3 miljoen euro voor warmtekrachtkoppeling (WKK) -installaties) en 1 miljoen euro aan diversificatie-investeringen (exclusief zonnepanelen).

De steun die werd toegekend aan dierenwelzijn en biologische landbouw is eerder beperkt. Belangrijk is er echter op te wijzen dat de 78.228 euro toegekende steun voor biologische landbouw enkel de steun is voor specifieke investeringen in de biolandbouw en niet de totale toegekende VLIF-steun in 2011 voor biologische landbouwbedrijven.

Figuur Verdeling van de in 2011 toegekende steunbedragen (euro) over de verschillende thema's. Hierbij werd elk type investering uniek toegewezen.

Legende: PV = zonnepanelen, WKK = warmtekrachtkoppelingsinstallatie

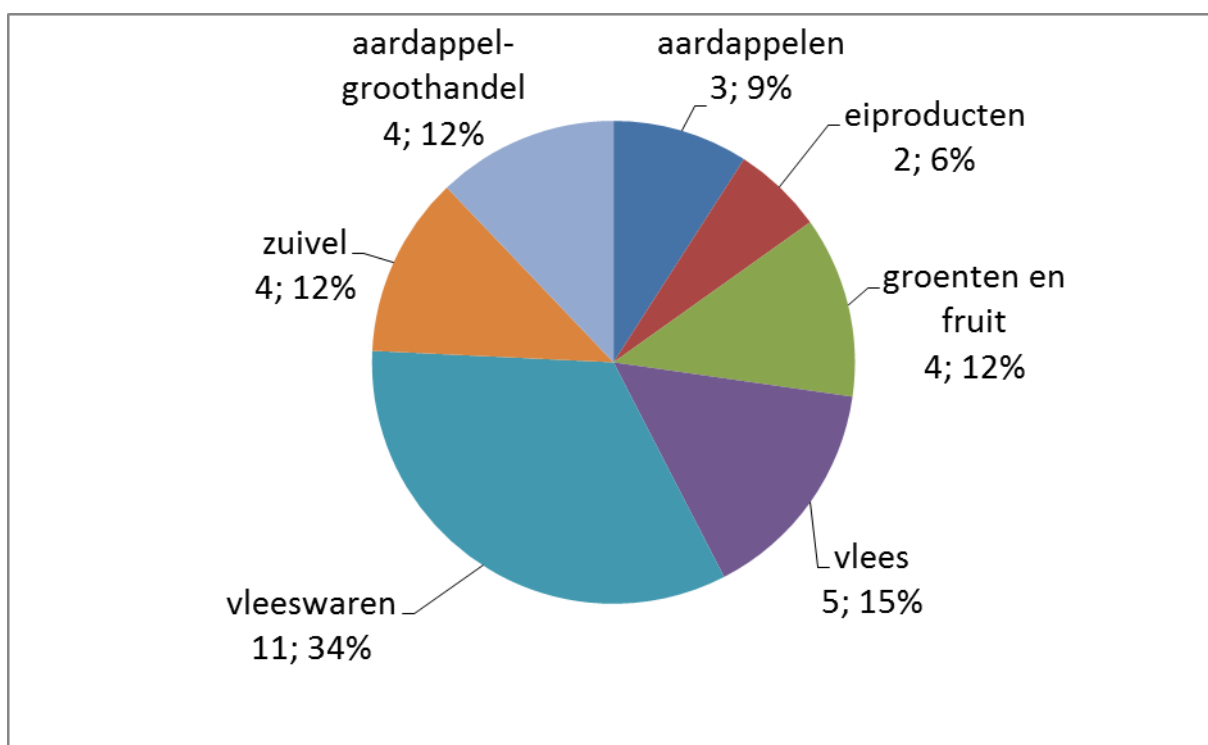
^a Toegekende rentesubsidie wordt gespreid en degressief uitbetaald over verscheidene jaren, parallel aan het kredietaflossingsplan. De huidige waarde van deze gespreide toekomstige betalingen is de "actuele waarde" (equivalent) van de steun, berekend met een actualisatievoet (jaarpercentage): het totaal van de actualisaties van elk van de toekomstige betalingen. De waarde die effectief zal worden uitbetaald is de nominale waarde.

6.4.1.7 123-A. Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten

6.4.1.7.1 Outputindicatoren

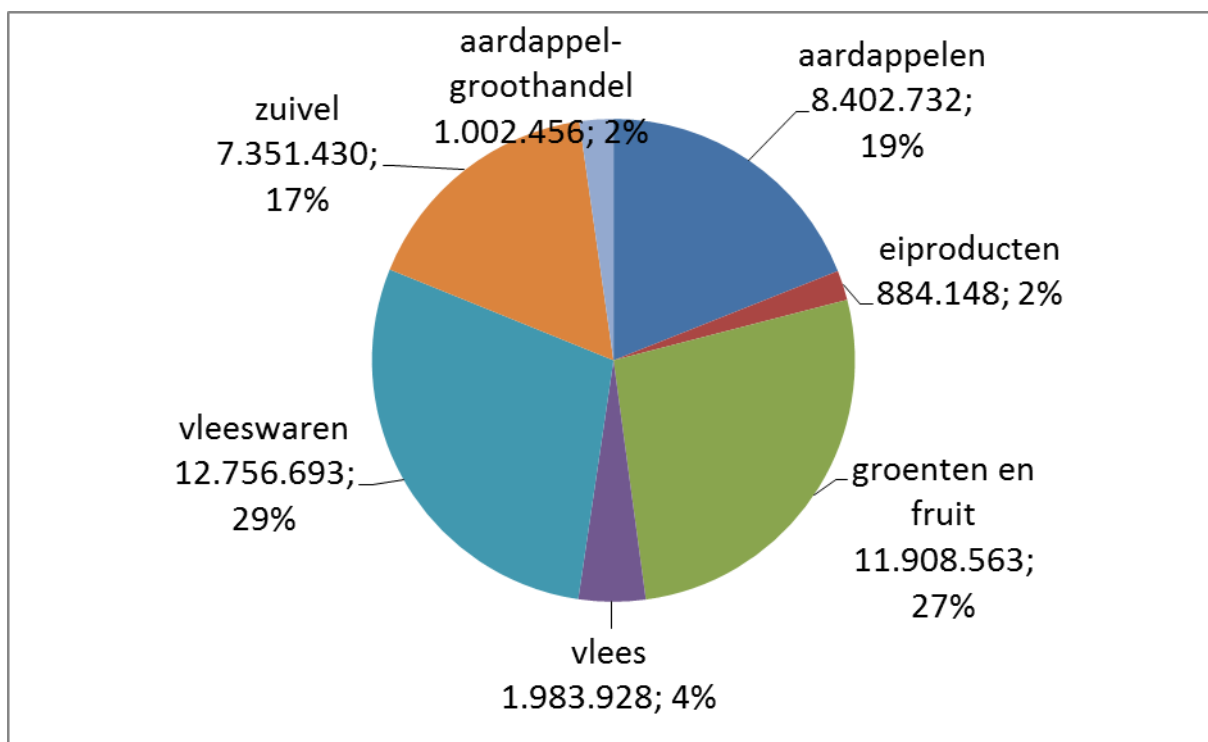
Eind 2010 werd een oproep gelanceerd voor financiële steun aan agrovoedingsbedrijven. Projecten konden tot uiterlijk 1 maart 2011 worden ingediend. De projecten moesten kaderen in het thema milieu (waterbesparing in het bijzonder) en energie. In totaal werd van 33 agrovoedingsbedrijven de steunaanvraag goedgekeurd. 11 van die bedrijven zijn micro-ondernemingen, 16 medium en 6 halfgrote ondernemingen¹⁴. Figuur 19 en figuur 20 geven respectievelijk de verdeling weer van het aantal goedgekeurde aanvragen en het daarmee gepaard gaande subsidiabele investeringsbedrag over de verschillende sectoren van de agrovoedingssector. In de vleeswarenssector werden de meeste projecten goedgekeurd (34%), goed voor het grootste aandeel van het investeringsvolume (29% of bijna 13 miljoen euro). 15% van de goedgekeurde dossiers betreft een bedrijf gespecialiseerd in vlees voor een investeringsvolume van bijna 2 miljoen euro (4%). In de groenten- en fruitsector werden 12% van de dossiers goedgekeurd, voor een totaal investeringsvolume van bijna 12 miljoen euro (27%).

In totaal werd in 2011 1.251.178 euro uitbetaald aan investeringen die de vorige jaren waren goedgekeurd.

Figuur 19 Absolute en procentuele verdeling van het aantal in 2011 goedgekeurde dossiers per sector van de agrovoedingsindustrie

¹⁴ Micro-ondernemingen zijn ondernemingen met minder dan 50 werkzame personen en een jaarlijkse omzet en/of jaarlijkse balans niet hoger dan 10 miljoen euro. Medium ondernemingen zijn ondernemingen met minder dan 250 werkzame personen en een jaarlijkse omzet niet hoger dan 50 miljoen euro en/of een jaarlijkse balans niet hoger dan 43 miljoen euro. Halfgrote ondernemingen zijn ondernemingen met minder dan 750 werkzame personen en een jaarlijkse omzet niet hoger dan 200 miljoen euro.

Figuur 20 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de subsidiabele investeringskost van de in 2011 goedgekeurde dossiers per sector van de agrovoedingsindustrie

6.4.1.7.2 Resultaatindicatoren

Alle 33 nieuwe dossiers die in 2011 werden goedgekeurd betroffen de introductie van een (voor het bedrijf) nieuwe techniek. Meer specifiek ging het overal om technieken die zorgen voor minder energieverbruik of die een andere positieve milieu-impact hebben.

De bruto toegevoegde waarde van de agrovoedingsbedrijven werd bepaald op basis van de jaarrekeningen neergelegd bij de Nationale Bank van België. In samenspraak met de midterm-evaluator werd, rekening houdende met de nieuwe Europese definitie⁸, de Vlaamse berekening op basis van de jaarrekening van de Nationale Bank aangepast. Het gevolg van deze aanpassing is dat van 25 bedrijven waarvan het dossier in 2008 werd goedgekeurd, de BrTW berekend kan worden in de jaren 2008 tot en met 2010. Van de overige bedrijven ontbreken cruciale gegevens van de resultaatrekening om de berekening te kunnen uitvoeren. Van deze 25 bedrijven werd de gezamenlijke BrTW berekend in 2007, 2008, 2009 en 2010. In 2007 bedroeg de BrTW 167.641.000 euro, in 2008 193.479.000 euro, in 2009 160.765.000 euro en in 2010 156.145.000 euro (AMS op basis van Belfirst).

6.4.1.7.3 Targets

Tabel 17 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 17 Targets voor maatregel 123-A Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2011	Realisatiepercentage
Output	Aantal gesubsidieerde bedrijven	250	131	52,4%
	Totaal investeringsvolume (euro)	335.000.000	178.143.030	53.2%
Resultaat	Bruto toegevoegde waarde van de agrovoedingsbedrijven (euro)	Stijging van 155.000.000 euro ¹⁵	NA	NA
	Aantal agrovoedingsbedrijven die nieuwe producten of technieken introduceren	75	55	73,3%

Daar slechts voor een beperkt aantal bedrijven de BrTW gekend is en deze complexe indicator moeilijk in één jaarlijks cijfer te vatten is, wordt via de indicatorentabellen (bijlage 4) geen cijfer doorgegeven.

6.4.1.8 132. Deelname door landbouwers aan voedselkwaliteitsregelingen

Deze maatregel werd opgestart in 2011. Er werden nog geen projecten uitbetaald.

6.4.1.9 133. Voorlichting en afzetbevordering van Vlaamse producten erkend als BOB/BGA/GTS

Deze maatregel werd opgestart in 2011. Er werden nog geen projecten uitbetaald.

¹⁵ In tegenstelling tot de huidige waarde van de BrTW van een groep bedrijven in het monitoringjaar n is de doelstelling te interpreteren als het verschil in BrTW voor de groep bedrijven in jaar n (jaar van toekenning PDPO-steun) en jaar n+7.

6.4.2 As 2 – Verbetering van het milieu en het platteland

6.4.2.1 212/213. Vergoeding natuur buiten en binnen Natura 2000

6.4.2.1.1 Outputindicatoren

In 2011 ontvingen 856 unieke landbouwbedrijven een vergoeding natuur. Alle betalingen in 2011 betroffen dossiers daterende van 2010, 2008 en 2007. Ze bestreken een totale oppervlakte van 2.609 ha. Ten opzichte van 2010 nam de uitbetaalde oppervlakte in 2011 toe met 634 ha en kregen 209 landbouwbedrijven meer een vergoeding.

In 2011 werden op budgetpost 212 526 landbouwers uitbetaald voor 1.464 ha. Op budgetpost 213 werden 400 landbouwers uitbetaald voor 1.145 ha. Van deze landbouwers zijn er 856 unieke landbouwers, wat betekent dat sommige landbouwers zowel percelen binnen als buiten Natura 2000 hebben en dus op beide budgetposten uitbetaald werden.

In de periode 2007-2011 werden op budgetpost 212 938 landbouwers uitbetaald voor 1.464 ha. Op budgetpost 213 werden 1.673 landbouwers uitbetaald voor 3.114 ha¹⁶.

(Voor betalingen van PDPO I-dossiers werd steeds budgetpost 213 gebruikt. Vanaf PDPO II werd de maatregel “vergoeding natuur” opgesplitst in “vergoeding natuur buiten Natura 2000” (212) en “vergoeding natuur binnen Natura 2000” (213). Daardoor zijn voor de uitbetaling beide budgetposten 212 en 213 van toepassing.)

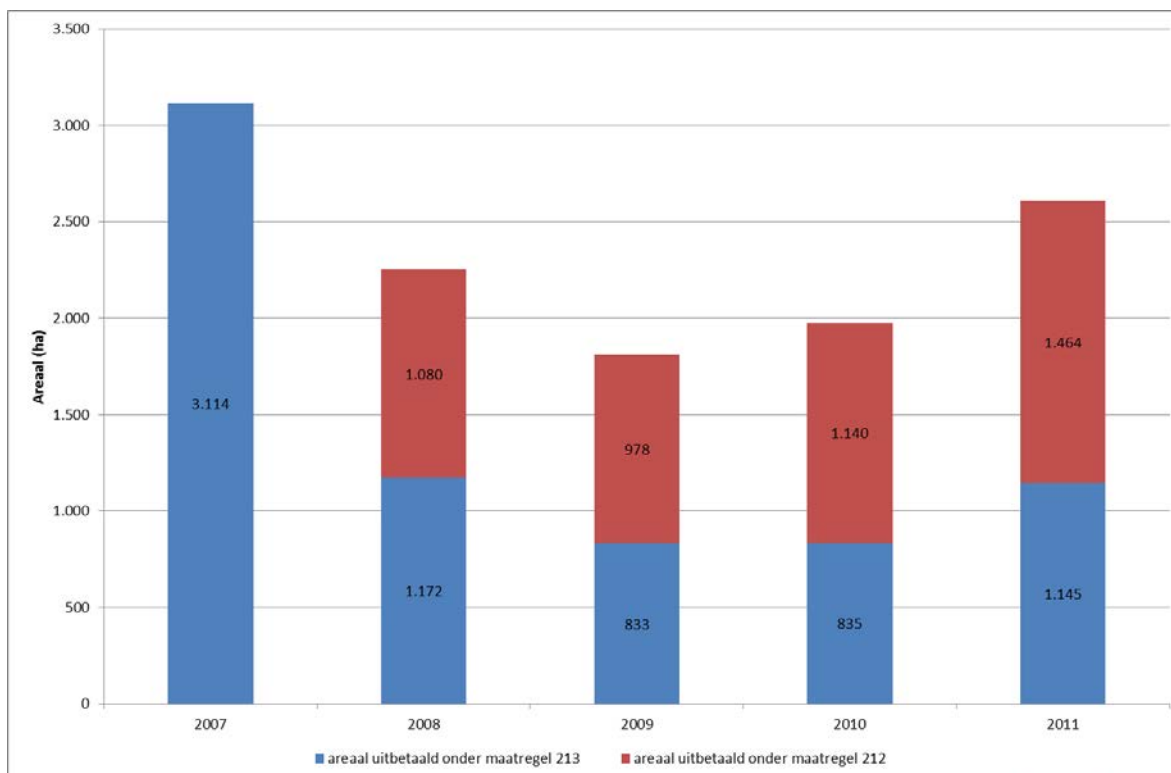
Sinds de start van PDPO II werd voor 2.115 unieke landbouwbedrijven een vergoeding natuur uitbetaald.

In figuur 21 wordt de evolutie van het uitbetaalde areaal onder maatregelen 212 en 213 weergegeven vanaf de start van PDPO II tot 2011.

De totale uitgaven voor eerder goedgekeurde dossiers van deze maatregelen bedroegen in 2011 362.799 euro.

---

¹⁶ De cumulatieve cijfers zijn te interpreteren als het aantal unieke landbouwers dat in de periode 2007-2011 uitbetaald is op de budgetpost. Het cumulatieve areaal is te interpreteren als het maximale areaal dat in een bepaald jaar in de periode 2007-2011 op het terrein aanwezig was.

Figuur 21 Evolutie van het uitbetaalde areaal (ha) van maatregelen 212 en 213 Vergoeding Natuur tussen 2007 en 2011

6.4.2.1.2 Resultaatindicatoren

Voor de betekenis van de resultaatindicator wordt verwezen naar het jaarverslag 2007. Tabellen 19 en 20 geven de realisaties van de resultaatindicatoren weer.

6.4.2.1.3 Targets

Tabellen 18, 19 en 20 zetten per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 18 Targets voor de outputindicatoren voor maatregel 212/213 Vergoeding natuur binnen en buiten Natura 2000 (PDPO I en II samen, gebaseerd op uitbetaling volgens budgetposten)

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2011	Realisatie-percentage
Output	Aantal gesteunde bedrijven binnen Natura 2000-gebied (budgetpost 213)	1.241	1.673	134,8%
	Gesteunde landbouwgrond binnen Natura 2000-gebied (ha)	3.462	3.114	90%
	Aantal gesteunde bedrijven buiten Natura 2000-gebied (budgetpost 212)	2.482	938	37,8%
	Gesteunde landbouwgrond buiten Natura 2000-gebied (ha)	5.148	1.464	28,4%

Tabel 19 Targets voor de resultaatindicatoren voor maatregel 212 Vergoeding natuur buiten Natura 2000 (PDPO I en II samen, gebaseerd op GIS-analyse)

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2011	Realisatie-percentage
Resultaat	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot biodiversiteit en HN VF	2.445	802	33%
	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot waterkwaliteit	4.891	1.603	33%
	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot klimaatsverandering	NP	NP	NP
	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot bodemkwaliteit	2.445	802	33%
	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot het vermijden van landmarginalisatie en van het verlaten van land	NP	NP	NP

Tabel 20 Targets voor de resultaatindicatoren voor maatregel 213 Vergoeding natuur binnen Natura 2000 (PDPO I en II samen, gebaseerd op GIS-analyse)

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2011	Realisatie-percentage
Resultaat	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot biodiversiteit en HN VF	1.644	756	46%
	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot waterkwaliteit	3.289	1.511	46%
	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot klimaatsverandering	NP	NP	NP
	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot bodemkwaliteit	1.644	756	46%
	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot het vermijden van landmarginalisatie en van het verlaten van land	NP	NP	NP

6.4.2.2 214-C. Behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen en variëteiten van hoogstamboomgaarden

6.4.2.2.1 Outputindicatoren

De oppervlakteberekening van de contracten voor hoogstamboomgaarden wijzigde in 2011. Voortaan wordt de oppervlakte gerekend van het perceel waarop de hoogstambomen zijn aangeplant. Voordien werd de oppervlakte geraamd op basis van het aantal bomen waarvoor een contract werd aangevraagd. De rekenregel van gemiddeld 100 bomen per hectare werd toen toegepast. Deze wijziging in oppervlaktebepaling heeft als gevolg dat de oppervlakten van de contracten van 2011 niet vergelijkbaar zijn met de oppervlakten van de contracten van de jaren voordien.

Vanaf volgend jaar zullen de oppervlakten van alle contracten berekend worden volgens de nieuwe methode.

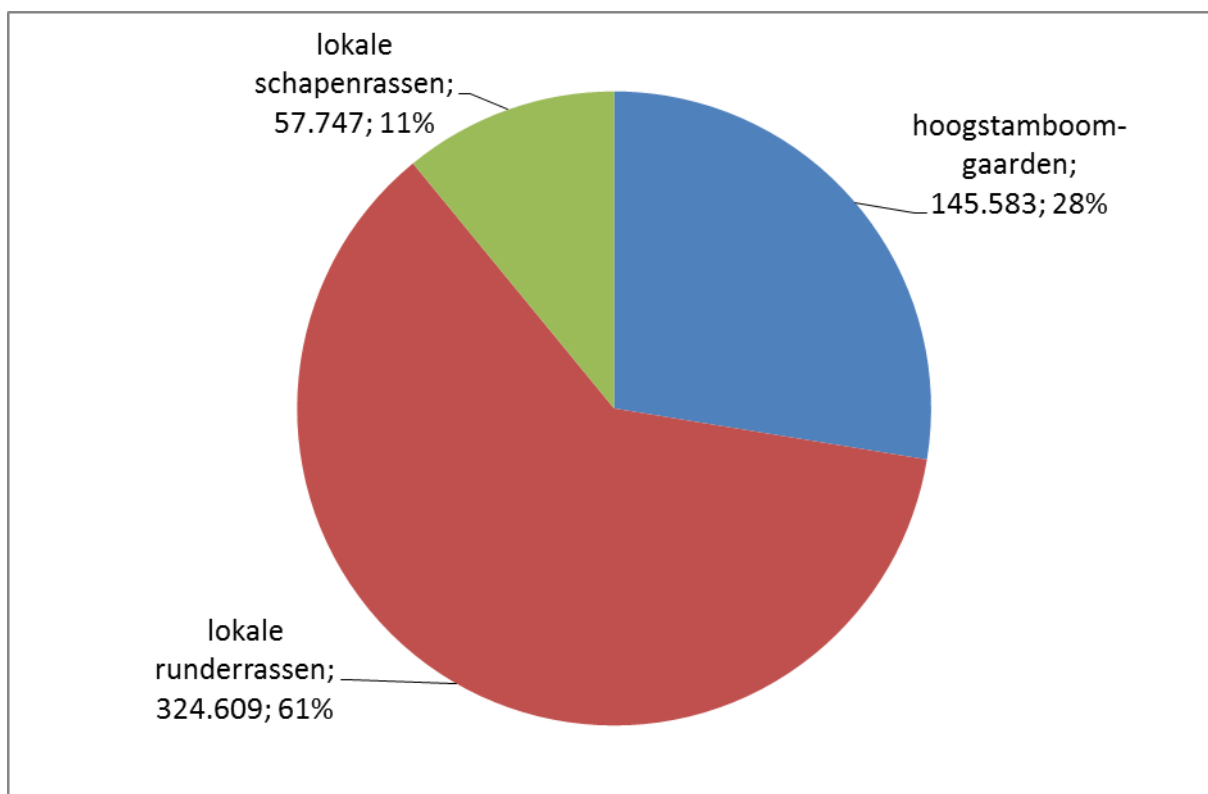
In 2011 werden 227 nieuwe contracten voor hoogstamboomgaarden aangegaan (een daling met 296 contracten ten opzichte van 2010) voor een totale oppervlakte van 197,7 ha. Die daling van het aantal nieuwe contracten in 2011 ten opzichte van 2010 is mogelijks als volgt te verklaren. Enerzijds was het aantal nieuwe contracten in 2010 uitzonderlijk hoog: er werden bijna 200 nieuwe overeenkomsten méér afgesloten dan in 2009. In 2010 konden immers voor het eerst, naast de nieuwe instappers in de regelgeving, ook oude, aflopende overeenkomsten (met startjaar 2005, het beginjaar van de subsidie voor hoogstamboomgaarden) worden vernieuwd. Anderzijds werd in 2011 gestart met de integratie van de maatregel in de verzamelaanvraag. Nieuwe contracten konden vanaf 2011 enkel nog worden aangevraagd via de verzamelaanvraag. Dat heeft mogelijks een aantal potentiële begunstigden afgeschrikt.

Voor lokale veerassen werden 72 nieuwe contracten ondertekend in 2011 (in absolute cijfers een daling met 11 contracten ten opzichte van 2010, toen er 83 nieuwe contracten werden gesloten) voor een totaal van 1.577 runderen en 609 schapen. Dit komt overeen met 1.391 grootvee-eenheden (GVE), wat een stijging betekent van 1.007 GVE ten opzichte van 2010, toen de nieuwe contracten goed waren voor 384 GVE. Een mogelijke verklaring voor die sterke stijging in aantal GVE is tweeledig. Enerzijds werd op 1 januari 2011 de bovengrens voor het maximum aantal runderen per contract opgetrokken van 100 naar 125 dieren. Daarbij werd voorzien dat lopende contracten vroegtijdig konden worden stopgezet (op 31 december 2010) en vervangen door een nieuw contract (vanaf 1 januari 2011) onder de nieuwe voorwaarde van maximaal 125 runderen per contract. Een heel aantal bedrijven heeft dat toen gedaan. Anderzijds zijn er in 2010 net uitzonderlijk veel contracten afgesloten met een beperkt aantal runderen per contract. Dat was het gevolg van de verruimingsoperatie van 2009, die ervoor zorgde dat bedrijven die eerder niet in aanmerking kwamen voor een overeenkomst, in 2010 wel een contract konden afsluiten. Bovendien was er voor hen een uitzondering voorzien op de ondergrens van minimaal 5 dieren per contract.

In 2011 liepen er geen contracten meer die waren gestart onder PDPO I. Wel liepen contracten verder die waren gestart tijdens de eerste vier jaar van PDPO II. Als deze worden meegerekend, waren er in 2011 1.494 contracten lopende voor hoogstamboomgaarden (daling met 200 contracten ten opzichte van 2010) met een totale oppervlakte van 677 ha. Voor lokale veerassen liepen er 292 contracten, evenveel als in 2010, voor een totaal van 3.557 GVE (stijging met 391 GVE ten opzichte van 2010): 3.785 runderen (stijging met 536 dieren ten opzichte van 2010) en 2.918 schapen (daling met 345 dieren ten opzichte van 2010).

1.397 unieke bedrijven hadden in het jaar 2011 een contract hoogstamboomgaarden en 250 unieke bedrijven een contract voor lokale veerassen. 1.629 unieke bedrijven hadden in 2011 een contract hoogstamboomgaarden of lokale veerassen, wat betekent dat 18 unieke bedrijven de beide samen hadden.

In totaal werd er in 2011 binnen deze maatregel 527.938 euro uitbetaald. Daarvan ging een kleine 28% (145.583 euro) naar hoogstamboomgaarden, 61% (324.609 euro) naar lokale runderrassen en 11% (57.747 euro) naar lokale schapenrassen (figuur 22).

Figuur 22 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de publieke uitgaven in 2011 voor 214-C Behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen en variëteiten van hoogstamboomgaarden

6.4.2.2.2 Resultaatindicatoren

De targets en de jaarlijkse gegevens voor de resultaatindicatoren worden enkel weergegeven voor alle agromilieumaatregelen samen (§ 6.4.2.3.2).

6.4.2.2.3 Targets

Tabel 21 zet per outputindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 21 Targets voor maatregel 214-C Behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen en variëteiten van hoogstamboomgaarden

Type indicator	Maatregel	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2011	Realisatiepercentage
Output	214-C bedreigde lokale veerassen en hoogstamboomgaarden	Totaal areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	NA	NA	NA
		Totaal aantal contracten	3.239	3.096	95,6%

Wegens de overgang in berekeningswijze van de oppervlakte van de contracten hoogstamboomgaarden, kan dit jaar geen totale oppervlakte worden doorgegeven. Het totale areaal hoogstamboomgaarden in de periode 2007-2010 bedroeg 934 hectare. Het areaal van de in 2011 goedgekeurde contracten bedroeg 197,7 hectare.

6.4.2.3 214. Bespreking van alle agromilieumaatregelen

Belangrijk: De uitgaven in 2011 komen niet overeen met het aantal contracten en het areaal in 2011. Het aantal contracten en het areaal gelden voor de lopende, maar nog niet uitbetaalde contracten, overeenkomende met de verzamelaanvraag 2011. De uitgaven zijn de effectieve betalingen gedaan door het betaalorgaan in kalenderjaar 2011. Dit betreft voornamelijk de uitbetalingen van de verzamelaanvraag 2010, naast mogelijk achterstallige betalingen van eerdere campagnes.

6.4.2.3.1 Outputindicatoren

Monitoring 2011

In 2011 bedroeg het totale areaal agromilieumaatregelen 50.266 ha en waren er 9.125 lopende contracten. Al deze contracten waren PDPO II-contracten. De totale uitgaven in kalenderjaar 2011 bedroegen 20,56 miljoen euro. Een overzicht van het areaal en het aantal contracten per agromilieumaatregel is te vinden in bijlage 3, evenals de uitgaven per boekjaar.

Bovenop de lopende PDPO II-contracten liepen in 2011 nog enkele PDPO I-contracten door, die eindigden in de loop van 2011 (zie tabel 22). Het gaat om 1.044 beheerovereenkomsten die in de loop van 2011 afliepen, maar die niet meer in de verzamelaanvraag van 2011 waren opgenomen. Om die reden zijn ze ook in de cijfers hieronder niet meer meegenomen.

Tabel 22 Laatste PDPO I-contracten die in de loop van 2011 afliepen

Maatregel	Aantal aflopende PDPO I-contracten	Areaal aflopende PDPO I-contracten
BO perceelsrandenbeheer	480	802
BO soortenbescherming	20	96
BO erosiebestrijding	253	488
BO water	0	0
BO kleine landschapselementen	179	28
BO botanisch beheer (excl BO natuur)	28	61
BO natuur	84	221

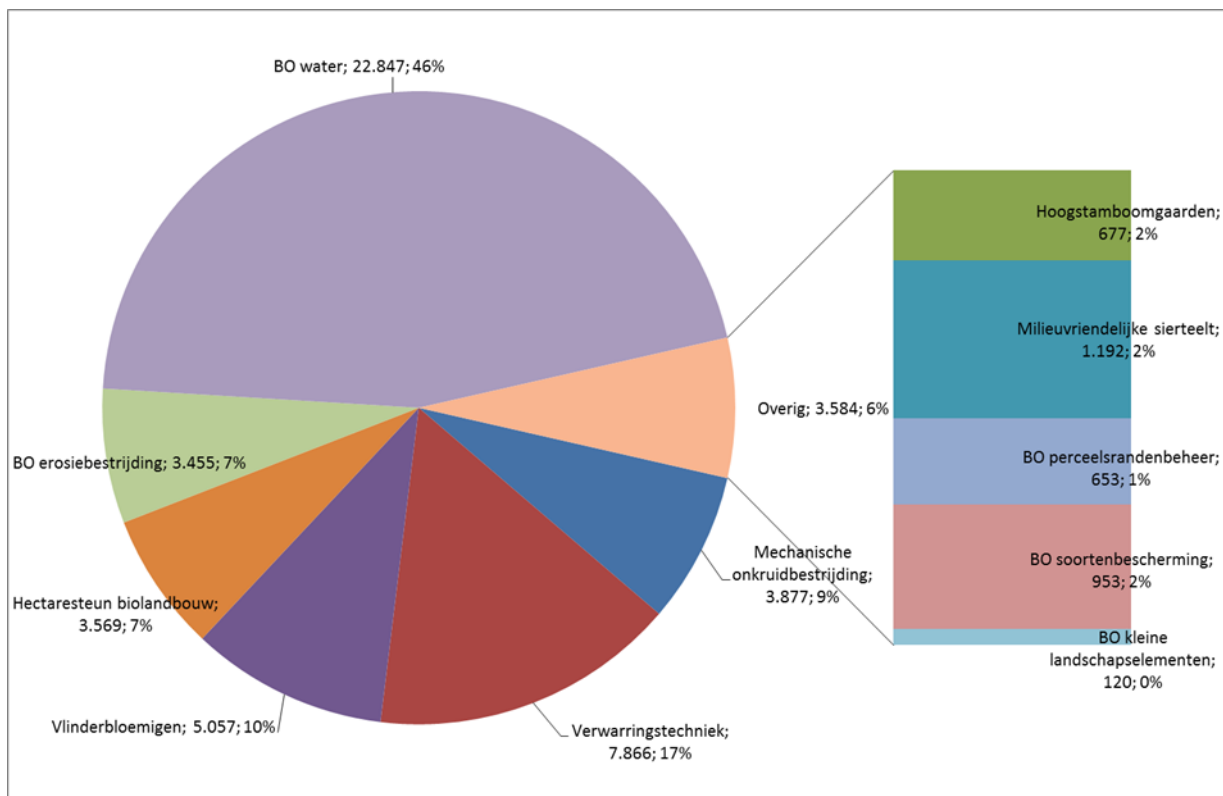
Figuur 23 tot figuur 25 geven een overzicht van het areaal, de uitgaven en het aantal contracten voor alle agromilieumaatregelen in 2011. De kleinere maatregelen (wat betreft areaal, budget en aantal contracten) werden telkens samengenomen onder de noemer “overig” en verder uitgesplitst in de balk aan de rechterkant.

Wat betreft areaal vormde “BO water” met zo’n 46% van het totale areaal agromilieumaatregelen de belangrijkste maatregel in 2011. Daarna volgden “verwarringstechniek” (17%), “vlinderbloemigen” (10%), “mechanische onkruidbestrijding” (9%), “hectaresteen biolandbouw” (7%) en “BO erosiebestrijding” (7%). Deze zes agromilieumaatregelen samen namen ongeveer 94% van het totale areaal agromilieumaatregelen in. De vijf overige agromilieumaatregelen droegen beperkt bij tot het totale areaal.

Wat betreft de effectieve uitgaven in kalenderjaar 2011 was “BO water”, net zoals de voorbije jaren, met 48% van de totale uitgaven de belangrijkste maatregel. Daarna volgen “BO perceelsrandenbeheer”, “verwarringstechniek”, “vlinderbloemigen”, “BO erosiebestrijding”,

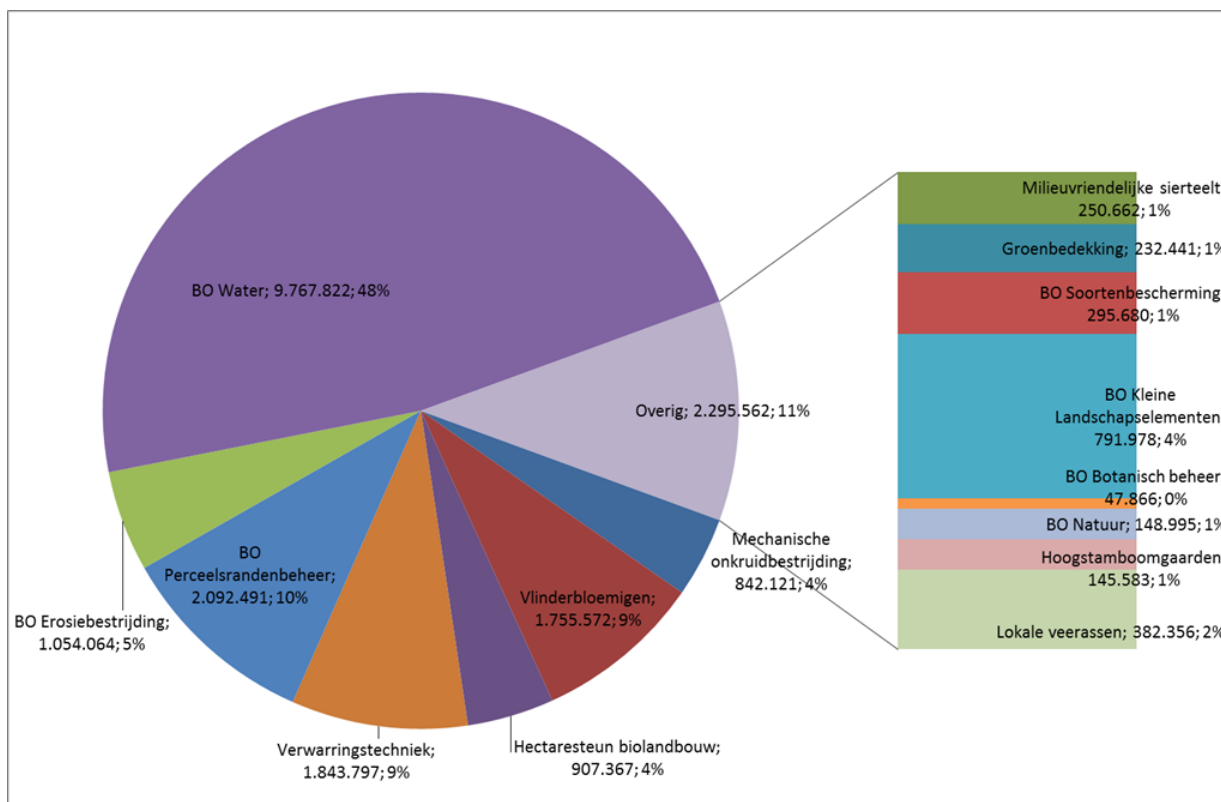
“hectaresteun voor biologische landbouwproductie” en “mechanische onkruidbestrijding”. Deze zes maatregelen waren goed voor zo’n 41% van de totale uitgaven in 2011. De overige acht agromilieumaatregelen hadden een beperkt aandeel in de uitgaven. Van deze laatste groep was “BO kleine landschapselementen” de belangrijkste maatregel met 4% van de totale uitgaven.

Wat betreft het aantal contracten¹⁷ waren volgende agromilieumaatregelen de grootste: “hoogstamboomgaarden”, “BO kleine landschapselementen”, “BO water”, “vlinderbloemigen”, “mechanische onkruidbestrijding”, “BO perceelsrandenbeheer”, “BO erosiebestrijding” en “verwarringstechniek”. Samen waren deze agromilieumaatregelen goed voor 88% van het totale aantal contracten. De overige agromilieumaatregelen vertegenwoordigden een beperkter aantal contracten.

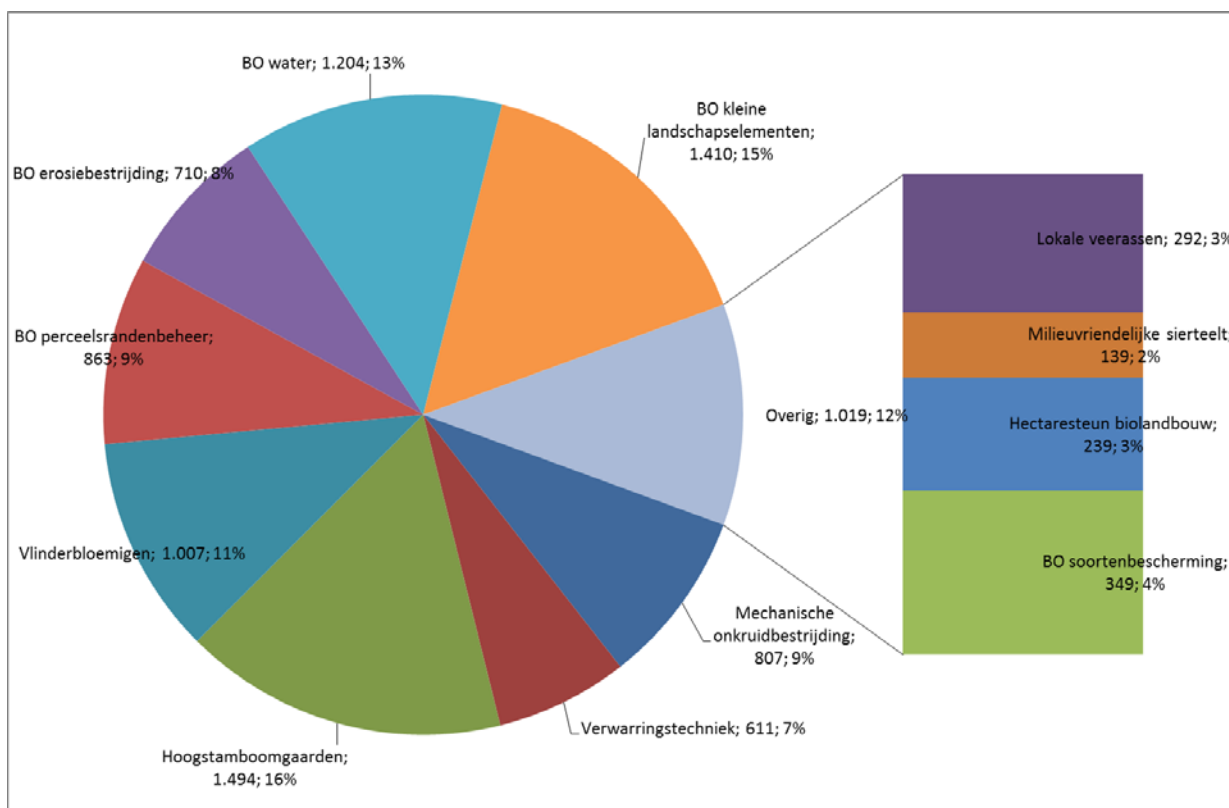

Figuur 23 Absolute (ha) en procentuele verdeling van de oppervlakte in 2011 voor de verschillende agromilieumaatregelen

¹⁷ In de jaarverslagen wordt per agromilieumaatregel maximum één contract per landbouwer gerekend, zoals voorgeschreven in de Europese GTEK-richtlijnen.

Figuur 24 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de publieke uitgaven in kalenderjaar 2011 voor de verschillende agromilieumaatregelen

Figuur 25 Absolute en procentuele verdeling van het aantal contracten in 2011 voor de verschillende agromilieumaatregelen

Evolutie tot 2011

Figuur 26 tot figuur 31 geven de evolutie van het areaal, het aantal contracten en de uitgaven voor de agromilieumaatregelen in de periode 2000-2011 weer. Tabel 23 en tabel 24 geven een overzicht van deze evoluties in 2010-2011. Tabel 27 geeft voor elke agromilieumaatregel het totale areaal en aantal contracten in de programmaperiode weer.

Het is belangrijk op te merken dat “BO kleine landschapselementen” niet in de tijdsreeks voor het areaal (figuren 26 en 27) is opgenomen. De kleine landschapselementen zijn vanaf 2008 immers, in tegenstelling tot voordien, niet meer gekoppeld aan percelen. In het verleden werd de oppervlakte van de percelen aangeduid¹⁸, terwijl vanaf 2008 enkel nog de oppervlakte van de kleine landschapselementen op zich wordt bijgehouden¹⁹. Een vergelijking gaat bijgevolg niet meer op.

Ook de areaalbepaling van de maatregel “BO soortenbescherming” is in PDPO II gewijzigd ten opzichte van PDPO I. In de eerste programmaperiode werd het beheerpakket “weidevogelbeheer nestbescherming” toegepast op vaste percelen waarvan de oppervlakte werd doorgegeven. Sinds PDPO II past de landbouwer dit pakket toe op al zijn percelen binnen het gebied afgebakend voor weidevogelbeheer. De oppervlakte kan dus jaarlijks wijzigen op basis van de percelen die de landbouwer aangeeft met de verzamelaanvraag. Daarom worden er voor dit pakket geen arealen meer bijgehouden in PDPO II. Een vergelijking van het areaal “BO soortenbescherming” met het laatste jaar van PDPO I gaat dus niet meer op. In onderstaande grafieken zijn de arealen vanaf 2008 dus exclusief het pakket “weidevogelbeheer nestbescherming”.

Zoals eerder vermeld werd in 2011 tevens de areaalbepaling van de maatregel “hoogstamboomgaarden” veranderd ten opzichte van 2010. Voortaan wordt de oppervlakte gerekend van het perceel waarop de hoogstambomen zijn aangeplant. Voordien werd de oppervlakte geraamd op basis van het aantal bomen waarvoor een contract werd aangevraagd. De rekenregel van gemiddeld 100 bomen per hectare werd toen toegepast. Deze wijziging in oppervlaktebepaling heeft als gevolg dat de oppervlakten van de contracten van 2011 niet vergelijkbaar zijn met de oppervlakten van de contracten van de jaren voordien.

Vanaf volgend jaar zullen de oppervlakten van alle contracten berekend worden volgens de nieuwe methode.

Areaal

In vergelijking met 2010 was het totale areaal agromilieumaatregelen in 2011 11.441 ha (-18,5%) kleiner. Als enkel de niet-uitdovende maatregelen worden bekeken (dat zijn agromilieumaatregelen waarvoor nog nieuwe contracten afgesloten kunnen worden), dan daalde het areaal met 5.093 ha (-9,2%) ten opzichte van 2010.

De daling van het totale areaal is deels te wijten aan het aflopen van de laatste PDPO I-contracten in de loop van 2011, goed voor zo'n 1.696 ha. Bovendien liepen eind 2010 de laatste contracten af van de uitdovende PDPO I-maatregelen. Zo was de maatregel “groenbedekking” in 2010 nog goed voor een areaal van 5.323 ha. In de hierna volgende tekst worden bijkomende verklaringen gegeven voor de areaalwijziging van specifieke maatregelen.

---

¹⁸ Dit in tegenstelling tot de “BO perceelsrandenbeheer” waar de oppervlakte van de perceelsrand zelf geldt.

¹⁹ Voor de niet-vlakvormige kleine landschapselementen (zoals hagen en heggen) wordt een proxy van VLM gebruikt. Voor heggen wordt de lengte vermenigvuldigd met 1m breedte, voor de hagen wordt de lengte vermenigvuldigd met 0,5m breedte.

Het areaal van de agromilieumaatregel “BO soortenbescherming” (+58,5% of 352 ha) kende een sterke stijging in 2011 ten opzichte van 2010. Die stijging is te danken aan het succes van de relatief nieuwe pakketten akkervogelbeheer ‘gemengde grasstroken’ en ‘vogelvoedselgewas’ en een groei in de pakketten weidevogelbeheer ‘beweiden’ en ‘maaïen’. De groei in deze pakketten compenseert ruimschoots de daling in areaal ten gevolge van het niet meer registreren van de arealen onder het pakket ‘nestbescherming’ (*cfr supra*).

Ook de maatregelen “hectaresteen voor biologische landbouwproductie” (+9% of 299 ha), “verwarringstechniek” (+5% of 381 ha) en “BO erosiebestrijding” (+0,8% of 28 ha) kenden in 2011 een areaaltoename ten opzichte van 2010.

In de hierna volgende bespreking van de verschillende agromilieumaatregelen die een daling van het areaal hebben gekend, worden de uitdovende maatregelen buiten beschouwing gelaten daar een daling hier vanzelfsprekend is.

Het areaal van de agromilieumaatregelen “BO perceelsrandenbeheer” (-48% of 613 ha) en “BO water” (-18% of 5.166 ha) daalde sterk in 2011 ten opzichte van 2010. Een lichte daling van het areaal werd opgetekend bij de maatregelen “vlinderbloemigen” (-5,7% of 307 ha), “milieuvriendelijke sierteelt” (-3,2% of 40 ha), “BO kleine landschapselementen” (-3,2% of 4 ha) en “mechanische onkruidbestrijding” (-1,4% of 54 ha).

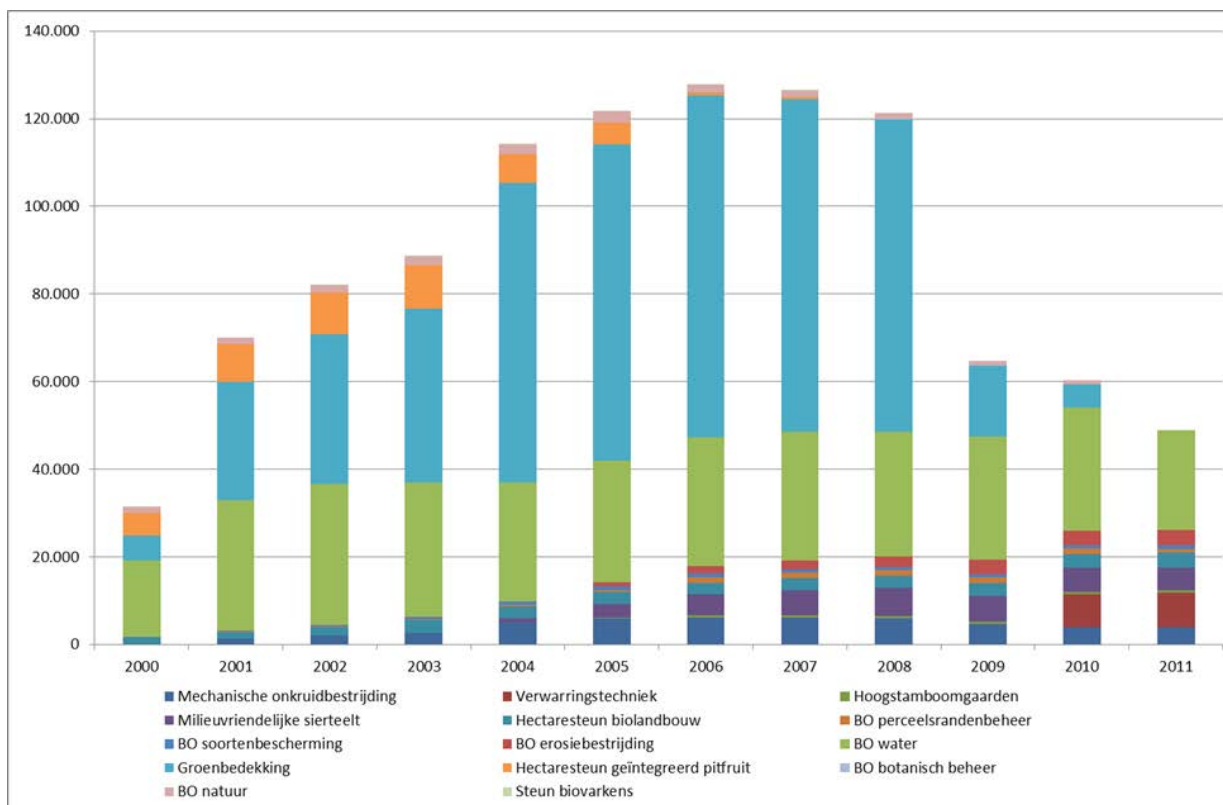
De areaaldaling van de maatregel “BO perceelsrandenbeheer” is te wijten aan het aflopen van PDPO I-contracten, in de loop van 2011. Deze contracten konden pas hernieuwd worden met een PDPO II-contract met startdatum 1 januari 2012, aangezien PDPO II-contracten standaard slechts één startdatum kennen, namelijk 1 januari. Verwacht kan worden dat het areaal in 2012 dus opnieuw zal stijgen dankzij hernieuwde PDPO II-contracten.

De daling in het areaal “BO water” is het gevolg van het in 2010 aflopen van PDPO I-overeenkomsten, die een heel groot areaal vertegenwoordigden (in tegenstelling tot voorgaande jaren, waarin het areaal van de aflopende overeenkomsten beduidend lager was).

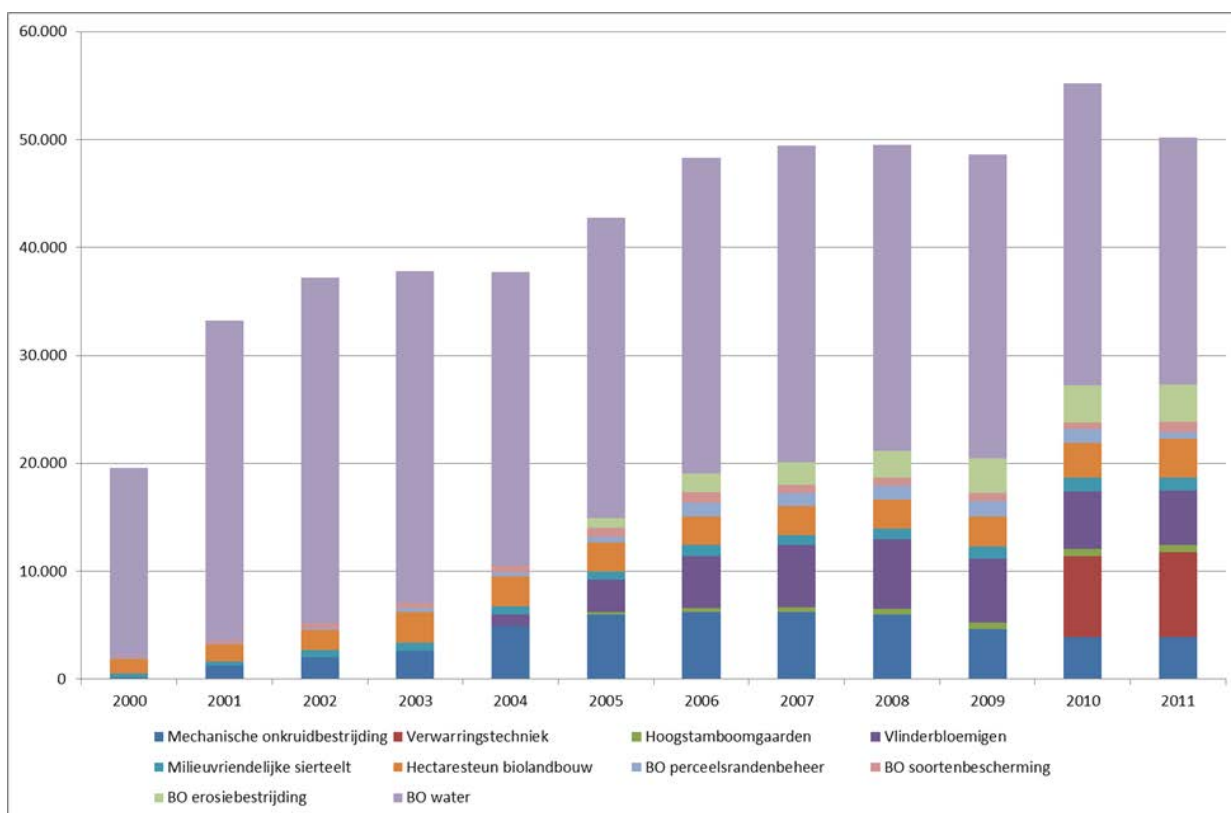
De daling van het areaal “mechanische onkruidbestrijding” kan (deels) verklaard worden door het aflopen van de laatste PDPO I-contracten. In PDPO I was het mogelijk om contracten “mechanische onkruidbestrijding met rijbespuiting” af te sluiten, een mogelijkheid die vanaf 2007 niet meer bestond. Beide contractvormen worden in deze monitoring wel samengeteld, wat een verklaring kan zijn voor de daling in areaal en aantal contracten van deze maatregel (Strategisch Monitoringsrapport voor België, 2010).

De verklaring voor de areaaldaling “vlinderbloemigen” is tweeledig. Enerzijds mogen op derogatiepercelen geen vlinderbloemigen worden ingezaaid. Anderzijds liepen de laatste PDPO I-contracten in 2010 af en zijn de subsidies per hectare voor deze maatregel verlaagd voor PDPO II-contracten (Strategisch Monitoringsrapport voor België, 2010).

Gezien de aard van de maatregel is voor “behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen” geen areaalmeting beschikbaar.

Figuur 26 Oppervlakte (ha) van de verschillende agromilieumaatregelen in campagnejaren 2000-2011 (kleine landschapselementen werden niet meegenomen, verklaring zie tekst)

Figuur 27 Oppervlakte (ha) van de verschillende agromilieumaatregelen in campagnejaren 2000-2011 zonder de uitdovende maatregelen (kleine landschapselementen werden niet meegenomen, verklaring zie tekst)

Aantal contracten

In vergelijking met 2010 is het totale aantal contracten van alle agromilieumaatregelen samen in 2011 met 2.266 (-20%) achteruitgegaan. Als enkel de niet-uitdovende maatregelen worden beschouwd (dat zijn agromilieumaatregelen waarvoor nog nieuwe contracten afgesloten kunnen worden), dan daalde het aantal contracten in 2011 met 1.130 (-11%) ten opzichte van 2010.

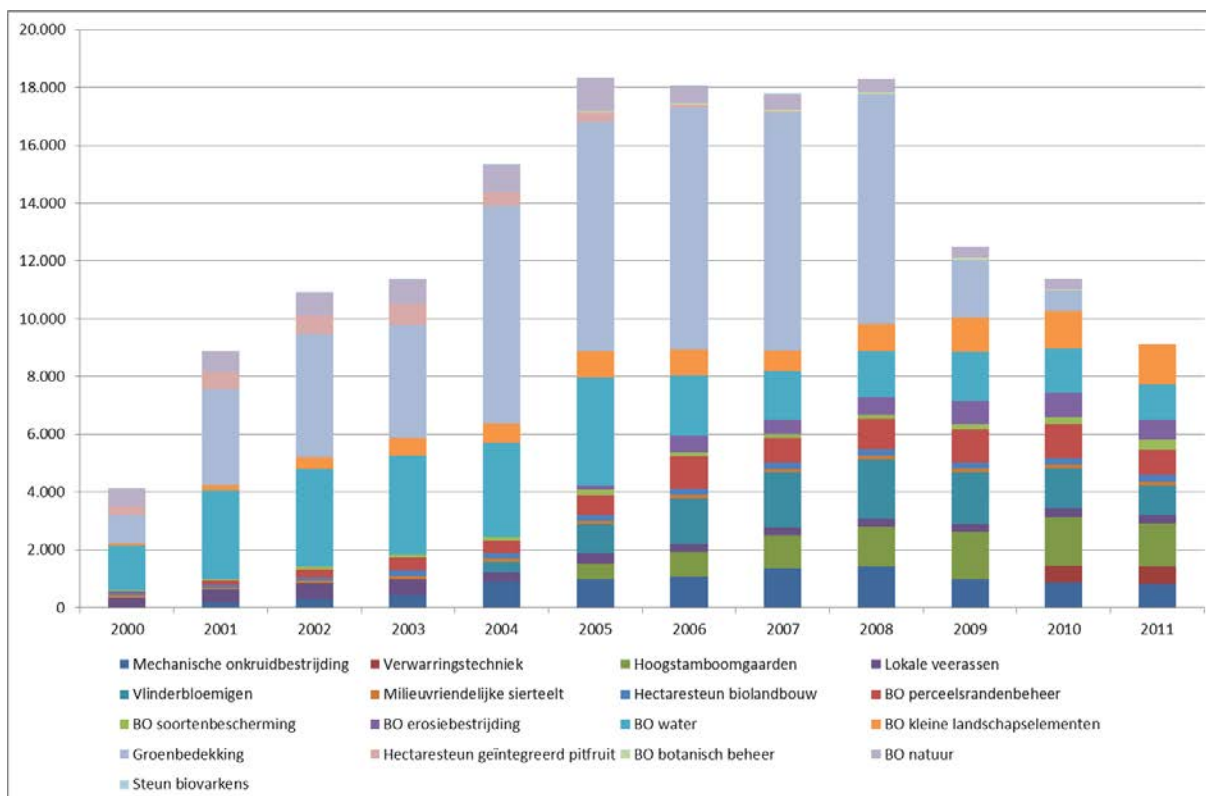
De daling van het totale aantal contracten is deels te wijten aan het aflopen van laatste PDPO I-contracten eind 2010 en in de loop van 2011.

Het aantal contracten “BO soortenbescherming” is in 2011 sterk toegenomen ten opzichte van 2010 (+53% of 121 contracten). De verklaring voor deze groei is dezelfde als de verklaring voor de areaalstijging (*cfr supra*). Het aantal contracten van de maatregelen “BO kleine landschapselementen” (+8,2% of 107 contracten), “hectaresteen biologische landbouw” (+7,2% of 16 contracten) en “verwarringstechniek (+4,3% of 25 contracten) nam toe ten opzichte van 2010. Het aantal contracten “lokale veerassen” bleef hetzelfde als in 2010 (292 contracten).

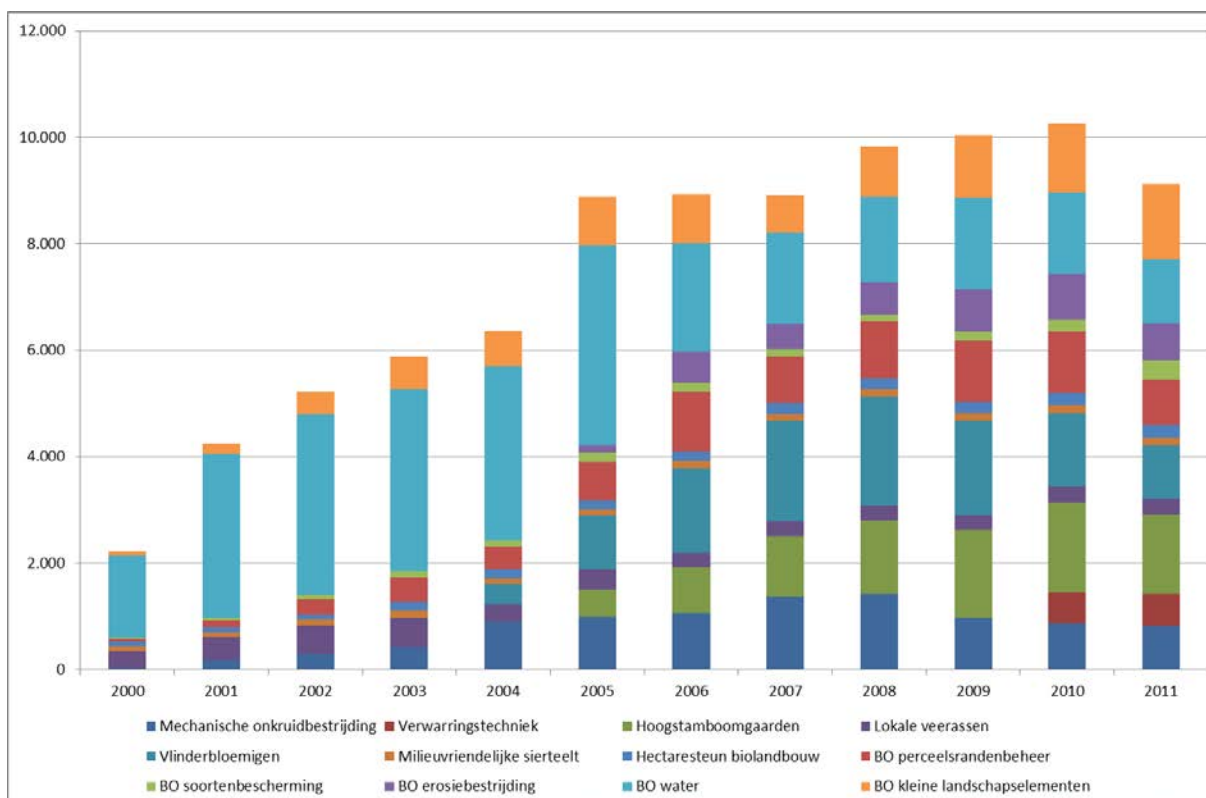
In de hierna volgende bespreking van de verschillende agromilieumaatregelen die een daling van het aantal contracten hebben gekend, worden de uitdovende maatregelen buiten beschouwing gelaten daar een daling hier vanzelfsprekend is.

Het aantal contracten “vlinderbloemigen” kende een sterke daling ten opzichte van 2010 (-26,9% of 371 contracten). Ook het aantal contracten “BO perceelsrandenbeheer” (-25,7% of 299 contracten), “BO water” (-20,9% of 318 contracten), “BO erosiebestrijding” (-17% of 145 contracten) en “hoogstamboomgaarden” (-11,8% of 200 contracten) ging sterk achteruit. De maatregelen “mechanische onkruidbestrijding” en “milieuvriendelijke sierteelt” kenden een lichtere daling in het aantal contracten, respectievelijk -6,% (55 contracten) en -7,3% (11 contracten).

Voor de verklaring van de afname van het aantal contracten van de maatregelen “BO water” en “BO perceelsrandenbeheer” wordt verwezen naar de bespreking van de areaalevolutie (*cfr supra*). Voor de daling van het aantal contracten “hoogstamboomgaarden” wordt verwezen naar de bespreking van maatregel 214-C “Behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen en variëteiten van hoogstamboomgaarden” (*cfr supra*).

Figuur 28 Aantal lopende contracten voor agromilieumaatregelen in campagnejaren 2000-2011

Figuur 29 Aantal lopende contracten voor agromilieumaatregelen in campagnejaren 2000-2011 zonder de uitdovende maatregelen

Uitgaven per boekjaar

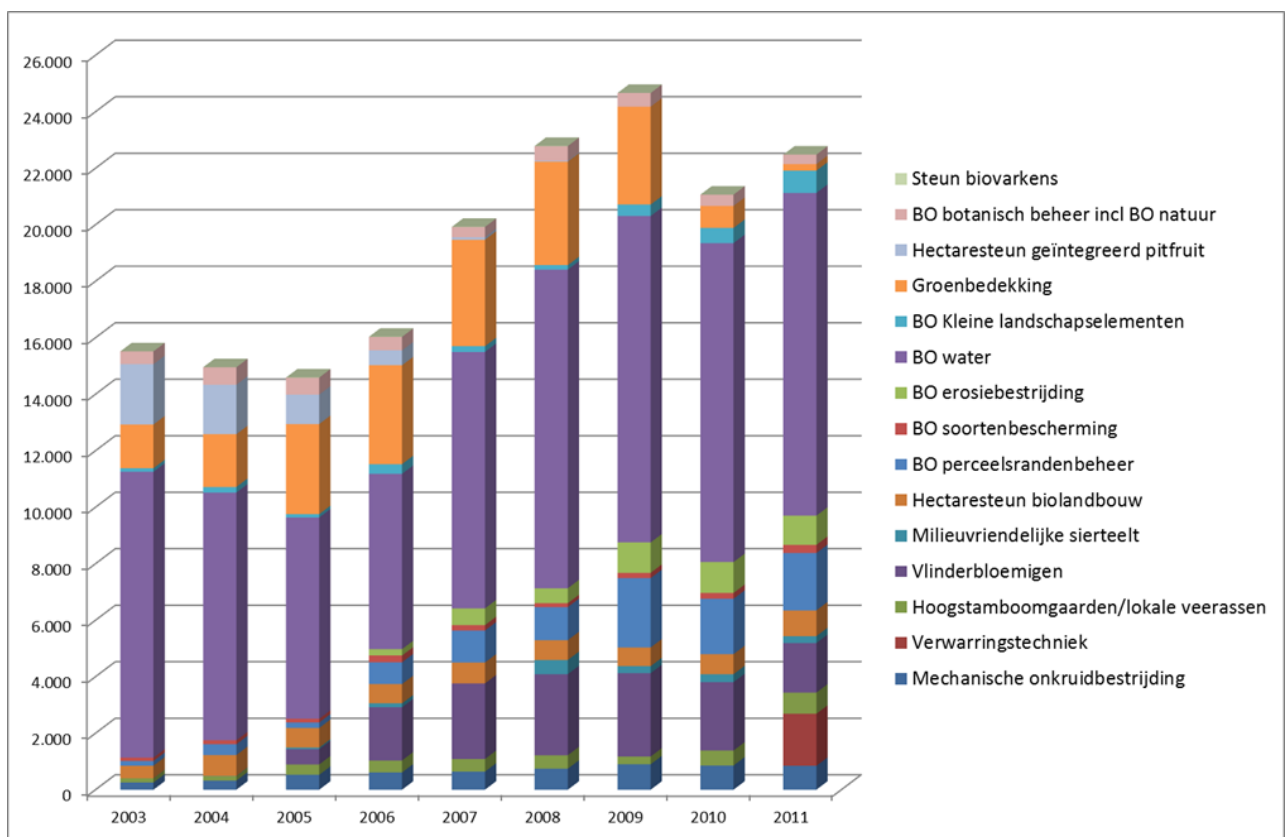
De publieke uitgaven stegen in 2011 tot 22,5 miljoen euro (figuur 30 en figuur 31). Dat is 1,4 miljoen euro meer dan het boekjaar voordien, of een stijging met 6,7%.

De uitgaven voor de volgende agromilieumaatregelen namen in 2011 toe in vergelijking met 2010:

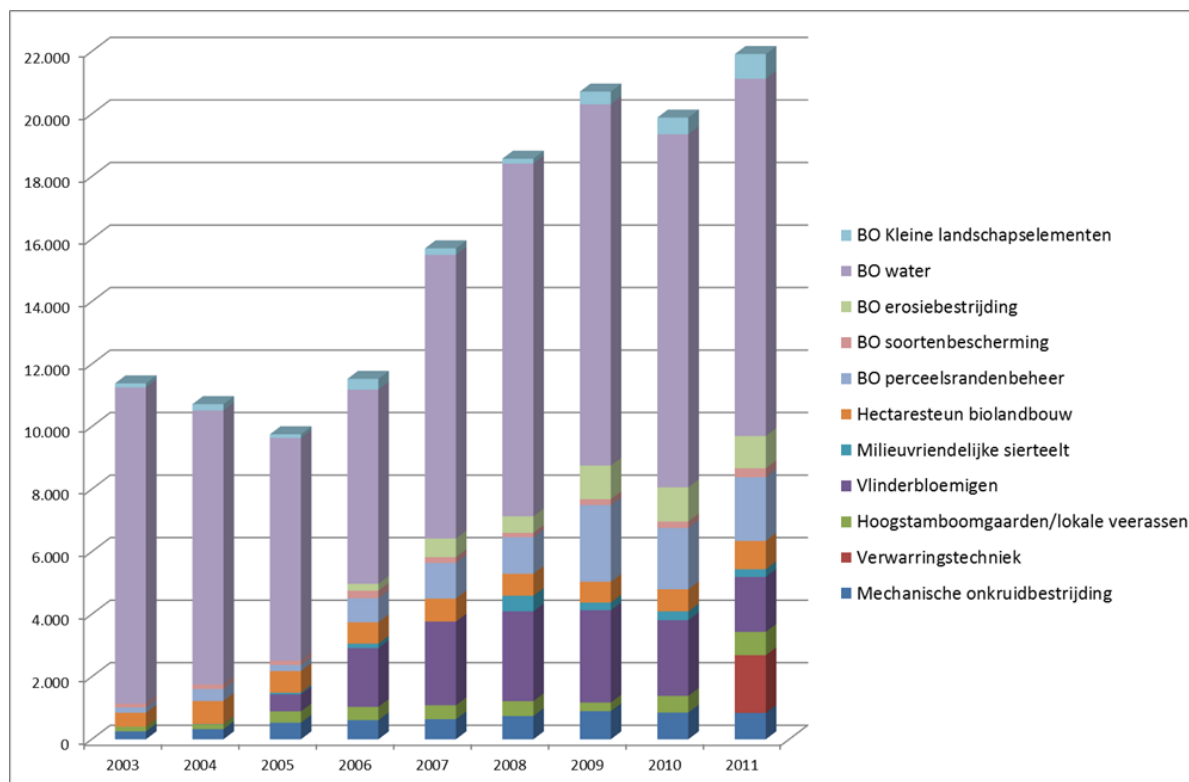
- “BO kleine landschapselementen” met 252.000 euro of 47%
- “hoogstamboomgaarden/lokale veerassen” met 221.000 euro of 41,8%
- “BO soortenbescherming” met 82.000 euro of 39,7%
- “hectaresteen biolandbouw” met 202.000 euro of 28,5%
- “BO perceelsrandenbeheer” met 70.000 euro of 3,6%
- “BO water” met 135.000 euro of 1,2%

In de hierna volgende opsomming van de verschillende agromilieumaatregelen die een daling van de uitgaven hebben gekend, worden de uitdovende maatregelen niet vermeld daar een daling hier vanzelfsprekend is. In vergelijking met 2010 daalden de uitgaven voor volgende agromilieumaatregelen in 2011:

- “vlinderbloemigen” met 666.000 euro of 27,5%
- “milieuvriendelijke sierteelt” met 37.000 euro of 13%
- “BO erosiebestrijding” met 61.000 euro of 5,5%
- “mechanische onkruidbestrijding” met 11.000 euro of 1,3%

Figuur 30 Publieke uitgaven per boekjaar voor de verschillende agromilieumaatregelen in de periode 2003-2011 (x1.000 euro)

Figuur 31 Publieke uitgaven per boekjaar voor de verschillende agromilieumaatregelen in de periode 2003-2011 zonder de uitdovende maatregelen (x 1.000 euro)

Tabel 23 Overzicht van de absolute en procentuele verschillen in areaal en aantal contracten van de niet-uitdovende agromilieumaatregelen tussen jaar 2011 en 2010.

Wijziging in 2011 t.o.v. 2010	AREAAL		CONTRACTEN	
	ha	%	aantal	%
BO soortenbescherming	352	(58,6%)	121	(53,1%)
Hectaresteen biolandbouw	299	(9,1%)	16	(7,2%)
BO kleine landschapselementen	-4	(-3,2%)	107	(8,2%)
Verwarringstechniek	381	(5,1%)	25	(4,3%)
Hoogstamboomgaarden			-200	(-11,8%)
Lokale veerassen			0	(0%)
BO erosiebestrijding	28	(0,8%)	-145	(-17,0%)
BO perceelsrandenbeheer	-613	(-48,4%)	-299	(-25,7%)
BO water	-5.166	(-18,4%)	-318	(-20,9%)
Mechanische onkruidbestrijding	-54	(-1,4%)	-55	(-6,4%)
Milieuvriendelijke sierteelt	-40	(-3,2%)	-11	(-7,3%)
Vlinderbloemigen	-307	(-5,7%)	-371	(-26,9%)

Tabel 24 Overzicht van de absolute en procentuele verschillen in uitgaven tussen boekjaar 2011 en boekjaar 2010 voor de niet-uitdovende agromilieumaatregelen

Wijziging in 2011 t.o.v. 2010	UITGAVEN	
	x 1.000 euro	%
BO soortenbescherming	82,4	(39,7%)
Hectaresteen biolandbouw	201,6	(28,5%)
BO kleine landschapselementen	252,0	(47,0%)
Verwarringstechniek		
Hoogstamboomgaarden / lokale veerassen	221,0	(41,8%)
BO perceelsrandenbeheer	69,9	(3,6%)
BO water	134,5	(1,2%)
Mechanische onkruidbestrijding	-11,2	(-1,3%)
Milieuvriendelijke sierteelt	-36,6	(-13,0%)
BO erosiebestrijding	-60,6	(-5,5%)
Vlinderbloemigen	-665,9	(-27,5%)

Kleurlegende:

	Stijging > 10%
	Stijging < 10%
	Daling < 10%
	Daling > 10%

Voor de tabellen waarmee bovenstaande figuren werden gemaakt, wordt verwezen naar bijlage 3.

GIS-informatie over arealen

In tabel 25 en tabel 26 wordt de overlap van de agromilieuverbintenissen met respectievelijk Natura 2000- en VEN- (Vlaams Ecologisch Netwerk) gebied aangegeven voor kalenderjaar 2011.

Het areaal waarop één of meerdere agromilieumaatregelen uitgevoerd werden (= unieke areaal) bedroeg in 2011 50.066 ha²⁰. Dit is een daling met 10.019 ha ten opzichte van vorig jaar. In heel Vlaanderen werden in 2011 op 8,1% van de cultuurgrond²¹ één of meerdere agromilieumaatregelen toegepast.

Uit tabel 27 blijkt dat 3.328 ha van het unieke areaal agromilieumaatregelen gelegen is in Natura 2000-gebied, 766 ha in VEN-gebied, en 490 ha in LFA-gebied (kwetsbaar gebied natuur met nulbemesting). Op 6,2% van de landbouwgrond die gelegen is in Natura 2000-gebied (53.866 ha landbouwgrond in Natura 2000-gebied in Vlaanderen (NARA, 2007)) werden in 2011 één of meerdere agromilieumaatregelen toegepast.

Er werd in 2011 452.024 euro steun uitbetaald voor agromilieumaatregelen gelegen in LFA-gebied. Voor 98 van de 2.588 (3,8%) bedrijven die in 2011 één of meer nieuwe contracten (exclusief “hoogstamboomgaarden” en “lokale veerassen”) afsloten, was het areaal agromilieumaatregelen voor meer dan 90% van de oppervlakte gelegen in LFA-gebied. Dat percentage is vergelijkbaar met vorig jaar.

²⁰ Deze oppervlakte bestaat uit 49.389 ha unieke oppervlakte waarop één of meer agromilieumaatregelen van beheersdiensten VLM of MIB werden uitgevoerd, en 677 ha hoogstamboomgaarden (agromilieumaatregel van beheersdienst ADLO).

²¹ In 2011 was er in Vlaanderen 617.134 ha cultuurgrond (Landbouwtelling mei 2011 voorlopige resultaten, FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie).

Tabel 25 Overlap agromilieuverbintenissen met Natura 2000-gebied in 2011

Agromilieumaatregel	Areaal in Natura 2000-gebied (ha)	Totale oppervlakte (ha)	Percentage (%)
Mechanische onkruidbestrijding	140	3.877	3,6
Vlinderbloemigen	697	5.057	13,8
Milieuvriendelijke sierteelt	15	1.192	1,3
Hectaresteun Biolandbouw	578	3.569	16,2
Groenbedekking	0	0	0
Verwarringstechniek	214	7.866	2,7
BO Perceelsrandenbeheer	99	653	15,2
BO Soortenbescherming	432	953	45,3
BO Erosiebestrijding	43	3.455	1,2
BO Water	1.107	22.847	4,8
BO Kleine Landschaps-elementen	14	120	11,7
BO Botanisch beheer (excl. BO natuur)	0	0	0
BO Natuur	0	0	0

Tabel 26 Overlap van agromilieuverbintenissen met VEN-gebied in 2011

Agromilieumaatregel	Areaal in VEN-gebied (ha)	Totale oppervlakte (ha)	Percentage (%)
Mechanische onkruidbestrijding	21	3.877	0,5
Vlinderbloemigen	163	5.057	3,2
Milieuvriendelijke sierteelt	18	1.192	1,5
Hectaresteun Biolandbouw	250	3.569	7,0
Groenbedekking	0	0	0
Verwarringstechniek	29	7.866	0,4
BO Perceelsrandenbeheer	23	653	3,5
BO Soortenbescherming	10	953	1,0
BO Erosiebestrijding	8	3.455	0,2
BO Water	257	22.847	1,1
BO Kleine Landschapselementen	2	120	1,7
BO Botanisch beheer (excl. BO natuur)	0	0	0
BO Natuur	0	0	0

Tabel 27 Unieke oppervlakte agromilieumaatregelen (behalve 214-C) in Natura 2000- en VEN-gebied

	Overlap (ha)	Totale unieke oppervlakte van de agromilieumaatregelen (ha)	Percentage (%)
Overlap agromilieumaatregelen met Natura 2000-gebied	3.328	50.066	6,6%
Overlap agromilieumaatregelen met VEN-gebied	766	50.066	1,5%
Overlap agromilieumaatregelen met LFA-gebied	490	50.066	1,0%

Unieke begunstigden

In 2011 hadden in totaal 7.369 bedrijven²² één of meerdere agromilieumaatregelen lopen, op een totaal uniek areaal van 50.066 ha. Dat is een daling met 1.151 begunstigden ten opzichte van 2010.

2.883 begunstigden²³ hebben in 2011 één of meerdere nieuwe agromilieumcontracten afgesloten voor een totale unieke oppervlakte van 27.414 ha²⁴.

6.4.2.3.2 Resultaatindicatoren

Voor de betekenis van de resultaatindicatoren voor de agromilieumaatregelen wordt verwezen naar het jaarverslag 2007.

De cumulatieve waarde van het areaal dat bijdraagt tot de verschillende milieudoelinden is weergegeven in tabel 29. Voor de cumulatieve waarden wordt gerekend met het maximale areaal dat voor een bepaald contract in uitvoering is geweest in de periode 2007-2011. Het betekent dus niet noodzakelijk dat dat cumulatieve areaal gelijktijdig in uitvoering is geweest.

Er kan gesteld worden dat 127.271 ha van de agromilieumaatregelen (21% van de landbouwoppervlakte) bijdraagt tot de verbetering van de waterkwaliteit in Vlaanderen. Dit is in de eerste plaats te danken aan “groenbedekking” en op de tweede plaats aan “BO water”. Ook de nieuwe maatregel “verwarringstechniek” levert hier een bijdrage.

Zo’n 106.966 ha (17% van de landbouwoppervlakte) van de agromilieumaatregelen draagt bij tot een verbetering van de bodemkwaliteit in Vlaanderen. Dit is op de eerste plaats te danken aan “groenbedekking” en op de tweede plaats aan “BO water”.

47.290 ha (8% van de landbouwoppervlakte) draagt bij tot het voorkomen van de marginalisering van gronden. Dit is vooral te danken aan “groenbedekking” en “BO kleine landschapselementen”. “Groenbedekking” heeft een onrechtstreeks effect op het voorkomen

²² In dit cijfer zitten 5.740 unieke bedrijven die één of meer agromilieumaatregelen van beheersdiensten VLM of MIB uitvoerden, en 1.629 unieke bedrijven die een contract hoogstamboomgaarden of lokale veerassen hadden lopen (agromilieumaatregel van beheersdienst ADLO). Hierin zitten alleen PDPO II-contracten, omdat er in 2011 geen PDPO I-contracten meer liepen.

²³ Dit cijfer bestaat uit 2.588 bedrijven die een nieuw contract met beheersdiensten VLM of MIB afsloten, en 295 bedrijven die een nieuw contract hoogstamboomgaarden of lokale veerassen afsloten met beheersdienst ADLO.

²⁴ Dat areaal bestaat uit 27.216 ha nieuw afgesloten contracten met beheersdiensten VLM of MIB, en 198 ha nieuw afgesloten contracten hoogstamboomgaarden.

van landmarginalisatie, terwijl “BO kleine landschapselementen” een rechtstreeks effect heeft volgens de ex ante evaluator. Hierbij heeft de ex ante evaluator de redenering gemaakt dat “behoud en verbetering van landschappen” in rechtstreeks verband staat met het voorkomen van landmarginalisatie.

14.467 ha (2% van de landbouwoppervlakte) van de agromilieumaatregelen in Vlaanderen draagt bij tot de verhoging van de biodiversiteit. Hierbij dient wel rekening gehouden te worden met de bepaling van de totale landbouwoppervlakte. In de totale landbouwoppervlakte zijn ook de gronden in natuur- en bosreservaat opgenomen die onder strikte voorwaarden beheerd worden door landbouwers. In Vlaanderen werd, in tegenstelling tot sommige andere Europese regio’s, bepaald dat voor percelen die in natuur- en bosreservaat gelegen zijn en beheerd worden door landbouwers, geen beheerovereenkomsten aangevraagd kunnen worden. Dit kan evenmin voor percelen gelegen in de afgebakende uitbreidingszones voor natuurgebieden. Op deze percelen in natuur- en bosreservaat, of uitbreidingszones voor natuur- en bosreservaat, beheerd door landbouwers (meegeteld in de totale landbouwoppervlakte) worden echter ook maatregelen genomen die bijdragen tot de verhoging van de biodiversiteit in Vlaanderen, los van de PDPO-beheerovereenkomsten.

Op een totale oppervlakte van 14.467 ha dragen de maatregelen “BO kleine landschapselementen” en “vlinderbloemigen” het meest bij tot de biodiversiteit, hoewel “BO kleine landschapselementen” slechts een beperkt areaal inneemt. Ook de maatregelen “verwarringstechniek”, “hectaresteen biolandbouw”, “BO perceelsrandenbeheer” en “BO soortenbescherming” hebben hun aandeel.

De bijdrage tot het tegengaan van klimaatsverandering (3.188 ha of 0,5% van de landbouwoppervlakte) is volledig te danken aan een indirect effect van de agromilieuverbintenis “vlinderbloemigen”.

De cumulatieve cijfers zijn nauwelijks veranderd ten opzichte van vorig jaar omdat in 2011 de oppervlakte die bijgedragen heeft tot de verschillende milieudoelinden niet gestegen is. Uitzondering hierop is het areaal dat bijdraagt tot de waterkwaliteit en tot biodiversiteit. Dat is wel gestegen dankzij de nieuwe maatregel “verwarringstechniek”. Voor het cumulatieve areaal voor de periode 2007-2013 wordt het jaar genomen waarin het areaal van een bepaalde agromilieumaatregel het hoogst was. In de praktijk komt dit veelal neer op het areaal van 2007 of 2008.

Voor de volledigheid worden ook de arealen weergegeven die in 2011 bijgedragen hebben tot de verschillende milieudoelinden: biodiversiteit: 10.672 ha, waterkwaliteit: 43.532 ha, tegengaan van klimaatverandering: 2.496 ha, bodemkwaliteit: 27.355 ha, landmarginalisatie: 3.832 ha.

6.4.2.3.3 Targets

Tabel 28 geeft voor elke agromilieumaatregel het totale areaal en aantal contracten in de programmaperiode weer.

De cumulatieve waarde van het areaal dat bijdraagt tot de verschillende milieudoelinden is weergegeven in tabel 29.

Tabel 28 Targets voor de outputindicatoren voor maatregel 214 Agromilieumaatregelen (PDPO I en II samen)

Maatregel	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2011²⁵	Realisatiepercentage
214-A en N Mechanische onkruidbestrijding	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	8.500	8.197	96,4%
	Totaal aantal contracten	2.000	1.804	90,2%
214-C Lokale veerassen en hoogstamboomgaarden	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	NA (geen doelstelling beschikbaar incl. lokale veerassen)	1.132 (enkel hoogstamboomgaarden)	NA
	Totaal aantal contracten	3.239	3.096	95,6%
214-D Vlinderbloemigen	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	7.500	9.870	131,6%
	Totaal aantal contracten	2.300	2.730	118,7%
214-E Milieuvriendelijke sierteelt	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	1.500	2.216	147,7%
	Totaal aantal contracten	300	282	94%
214-F Hectaresteun biolandbouw	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	4.000	7.099	177,5%
	Totaal aantal contracten	375	503	134,1%
214-M Groenbedekking	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	80.000	75.958	94,9%
	Totaal aantal contracten	8.500	8.211	96,6%

²⁵ Wat het areaal betreft betekent dit niet dat dat areaal in de periode 2007-2011 effectief gelijktijdig aanwezig was op het terrein. Er wordt namelijk het maximale areaal bijgehouden dat in uitvoering was voor een bepaald contract in een bepaald jaar. Voor sommige agromilieumaatregelen is immers het jaarlijkse areaal dat in uitvoering is variabel. De maximale oppervlakte die in uitvoering geweest is voor een bepaalde agromilieumaatregel waarvan het contract afgelopen is (bv. omdat de periode van vijf jaar verstreken is of het contract stopgezet werd) wordt eveneens meegenomen tot 2013. Het weergegeven aantal contracten betekent eveneens niet noodzakelijk dat deze gelijktijdig op het terrein in uitvoering waren.

214-O Geïntegreerde pitfruitteelt	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	323	396	122,6%
	Totaal aantal contracten	71	46	64,8%
214-G BO Perceelsrandenbeheer	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	2.143	1.826	85,2%
	Totaal aantal contracten	2.567	1.875	73,0%
214-H BO Soortenbescherming	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	2.499	1.682	67,3%
	Totaal aantal contracten	568	504	88,7%
214-I BO Erosiebestrijding	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	4.171	5.306	127,2%
	Totaal aantal contracten	1.720	1.356	78,8%
214-J BO water	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	32.300	47.560	147,2%
	Totaal aantal contracten	3.615	2.928	81,0%
214-K BO kleine landschapelementen	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	243	209	86%
	Totaal aantal contracten	2.392	2.293	95,9%
214-P BO Botanisch beheer (inclusief BO Natuur)	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	1.600	1.604	100,3%
	Totaal aantal contracten	664	594	89,5%
214-B Verwarringstechniek	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	1.000	7.866	786,6%
	Totaal aantal contracten	500	620	124%

Tabel 29 Oppervlakte (ha) van agromilieumaatregelen die bijdraagt tot de verschillende milieudoelinden in vergelijking met de doelstellingen voor de gehele programmaperiode

Milieudoelstelling	Target (ha)	Behaald in 2007-2011 (ha)	Realisatie-percentage
Biodiversiteit en HNMF	18.657 ²⁶	14.467	77,5%
Waterkwaliteit	124.871	127.271	101,9%
Klimaatsverandering	3.712	3.188	85,9%
Bodemkwaliteit	111.524	106.966	95,9%
Landmarginalisatie	57.110 ²⁷	47.290	82,8%

Voor de methodologie voor de bepaling van de verschillende bijdragen tot de milieudoelinden wordt verwezen naar jaarverslag 2007 en hoofdstuk 5.7.1 van dit rapport.

6.4.2.4 216. Inrichtingsmaatregelen door landbouwers in kader van kaderrichtlijn water

De maatregel werd in 2011 op punt gesteld. Er werden twee projecten definitief goedgekeurd: één project in West-Vlaanderen en één in Antwerpen. De projecten gaan in uitvoering vanaf 2012.

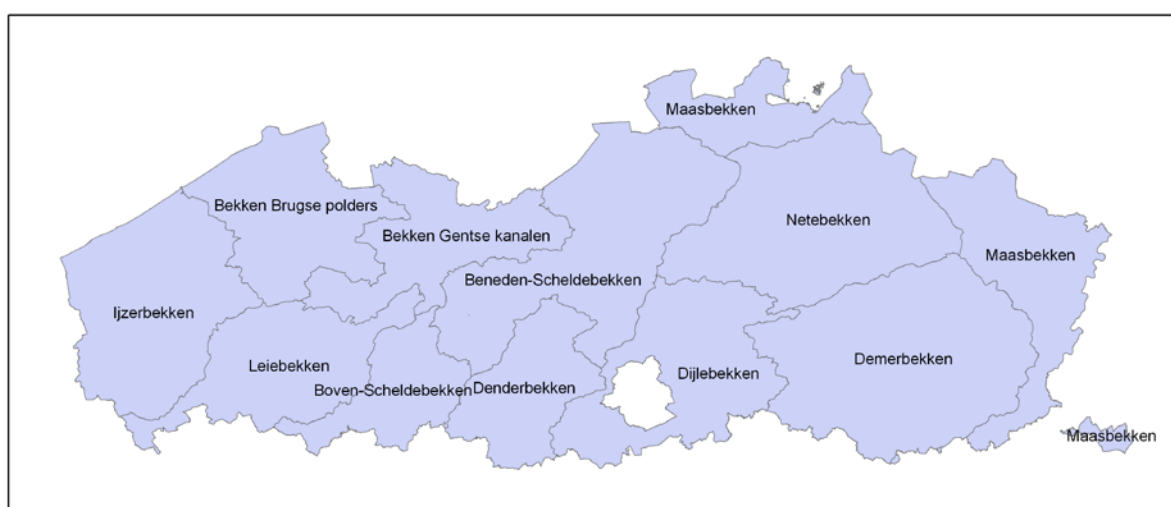
²⁶ In deze doelstelling wordt voor de oppervlakte van “BO kleine landschapselementen” gewerkt met de oppervlakte van het kleine landschapselement zelf, behalve voor het jaar 2007, waar nog met de perceelsoppervlakte gewerkt wordt.

²⁷ In deze doelstelling wordt voor de oppervlakte van “BO kleine landschapselementen” gewerkt met de oppervlakte van het kleine landschapselement zelf, behalve voor het jaar 2007, waar nog met de perceelsoppervlakte gewerkt wordt.

KADERSTUK

Landbouw en water

Water is zeer belangrijk voor de landbouw. Het is nodig voor groei van de gewassen, als drinken voor het vee, als proceswater voor de stallen of de melkmachines. Anderzijds oefent de landbouw ook een druk uit op water, zowel op vlak van kwaliteit als op vlak van kwantiteit. Danckaert et al (2012) bestudeerden de relatie tussen landbouw en water op bekkenniveau aan de hand van verschillende indicatoren. Onderstaande figuur geeft een overzicht van de verschillende waterbekkens in Vlaanderen.

Figuur: Overzicht van de waterbekkens in Vlaanderen

Bron: AMS op basis van VMM (2011)

Agromilieumaatregelen met impact op water

Eén van de indicatoren van Danckaert et al (2012) is het areaal agromilieumaatregelen met impact op water. Volgende agromilieumaatregelen worden verondersteld een positieve impact te hebben op de waterkwaliteit: groenbedekking, mechanische onkruidbestrijding, perceelsrandenbeheer, milieuvriendelijke sierteelt, botanisch beheer, erosiebestrijding, teelt vlinderbloemige gewassen, biologische productiemethode, geïntegreerde productie pitfruit, verwarringstechniek pitfruitteelt en beheerovereenkomst water.

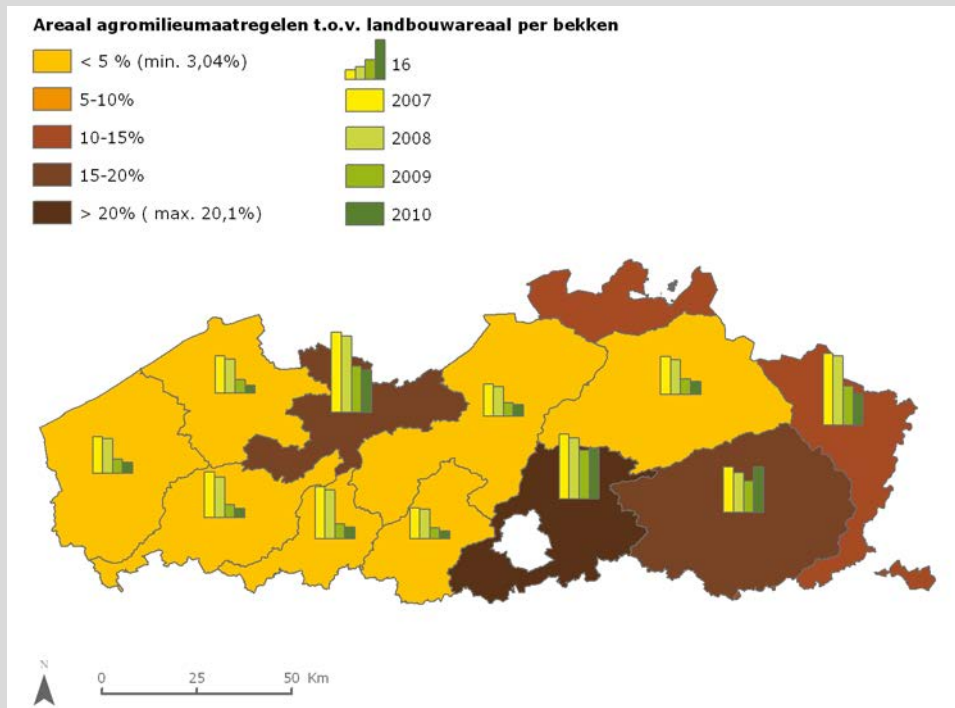
Op onderstaande kaart wordt het totale, unieke areaal van deze agromilieumaatregelen weergegeven ten opzichte van het totale landbouwgebruiksareaal per bekken. De balkjes geven de evolutie weer tussen 2007 en 2010.

In de meeste bekkens beslaat het landbouwgebruiksareaal onder agromilieumaatregel minder dan 5% van het totale landbouwgebruiksareaal van dat bekken. Alleen in het bekken van de Gentse Kanalen, het Maas-, het Demer- en het Dijlebekken is de verhouding groter. Dat is grotendeels te wijten aan de beheerovereenkomst water, beheerovereenkomst erosiebestrijding en verwarringstechniek die in deze bekkens vaak worden afgesloten.

In de meeste bekkens nam het areaal onder agromilieumaatregel af tussen 2007 en 2010. Vooral in 2008 en 2009 was de achteruitgang drastisch. Dat was vooral toe te schrijven aan de maatregel groenbedekking die sinds PDPO II niet meer kan worden afgesloten. 2010 was het laatste jaar waarin deze maatregel voorkomt. In 2010 was op ca. 5.000 ha een contract groenbedekking afgesloten. In acht van de elf bekkens zat deze maatregel bij de drie populairste agromilieumaatregelen met impact op water. Daarnaast zijn er heel wat

landbouwers die een groenbedekker inzaaien zonder dat ze hiervoor steun aanvragen. Dit blijkt uit de nateelt groenbedekkers die worden aangegeven bij het Agentschap voor Landbouw en Visserij: in 2008 werd 100.197 ha aangegeven, in 2009 was dit 77.338 ha en in 2010 60.341 ha.

In het Dijle- en het Demerbekken is het areaal onder agromilieumaatregel in 2010 opnieuw toegenomen, dankzij de maatregel verwarringstechniek in de pitfruitteelt.

Figuur: areaal onder agromilieumaatregel met impact op water ten opzichte van het totale landbouwareaal per bekken (Vlaanderen, 2007-2010)

Bron: AMS op basis van ALV (2007 t.e.m. 2010) en VMM (2011)

6.4.2.5 221. Bebossing van landbouwgronden

6.4.2.5.1 Outputindicatoren

In 2011 werden 20 dossiers voor bebossing van landbouwgrond onder PDPO II-regelgeving goedgekeurd voor 18 unieke begunstigden, onder wie 12 privé-eigenaars en 6 publieke autoriteiten.

De 20 goedgekeurde dossiers zijn goed voor een te bebossen landbouwoppervlakte van 22,06 ha, waarvan 1,45 ha in LFA-gebied is gelegen. Op deze 22,06 ha zal telkens een loofboomsoort als hoofdboomsoort worden geplant. 21,26 ha (96,4%) van de landbouwgrond zal bebost worden ter bevordering van de biodiversiteit, terwijl 0,8 ha (3,6%) eerder wordt ingezet in de strijd tegen de klimaatverandering. (Deze indeling in doelstelling gebeurt op basis van aangeplante boomsoorten.) De totale, onder PDPO II-regelgeving beboste of te bebossen oppervlakte landbouwgrond kwam in 2011 op 152,84 ha.

In 2011 werd voor de dossiers die eerder onder PDPO II-regelgeving werden goedgekeurd, 43.718 euro subsidie uitbetaald.

Voor dossiers van PDPO I, goed voor een oppervlakte van 523 ha, werd in 2011 nog 105.780 euro onderhouds- en aanplantsubsidie en inkomenscompensatie uitbetaald.

Het totale areaal landbouwgrond dat onder PDPO I- of PDPO II-regelgeving bebost of te bebossen is, bedroeg in 2011 675,8 ha. Daarvoor waren er 413 unieke begunstigden. Op 405,58 ha (60%) hiervan werd telkens één loofboomsoort als hoofdboomsoort aangeplant. 269,49 ha (39,9%) betrof een gemengde aanplant van verschillende boomsoorten, terwijl slechts 0,77 ha (0,1%) bestond uit uitsluitend één naaldboomsoort. Van het totale areaal had 559,84 ha (82,8%) als hoofddoelstelling de bevordering van de biodiversiteit en 116 ha (17,2%) het tegengaan van de klimaatverandering.

6.4.2.5.2 Resultaatindicatoren

Het bebossen van landbouwgrond draagt bij tot de strijd tegen de klimaatverandering, tot het behoud van biodiversiteit en tot de verbetering van de waterkwaliteit. Voor die bijdrage wordt de volledige oppervlakte gerekend waarop de maatregel correct werd uitgevoerd, gebaseerd op controlegegevens. Deze oppervlakte wordt doorgegeven bij betaling van de tweede schijf van de PDPO II-contracten. Het is pas bij de betaling van de tweede schijf dat voldoende controlegegevens beschikbaar zijn. In 2011 werd nog voor geen enkel PDPO II-contract de tweede schijf uitbetaald (zie tabel 31).

6.4.2.5.3 Targets

Tabellen 30 en 31 zetten per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 30 Targets voor de outputindicatoren voor maatregel 221 Bebossing van landbouwgronden

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2011	Realisatiepercentage
Output	Aantal begunstigden die steun krijgen voor bebossing van landbouwgronden	700	113	16,1%
	Aantal hectaren landbouwgrond die bebost werden	840	152,8	18,2%

Bovenstaande doelstellingen gelden enkel voor de aanvragen goedgekeurd tijdens de tweede programmaperiode (PDPO II).

In de midtermevaluatie worden enkele redenen opgesomd voor de relatief lage participatie aan deze maatregel (IDEA Consult, 2010).

Tabel 31 Targets voor de resultaatindicatoren voor maatregel 221 Bebossing van landbouwgronden

Milieudoelstelling	Target (ha)	Gerealiseerd in 2007-2011 (ha)	Realisatiepercentage
Biodiversiteit en HNMF	832	NA	NA
Waterkwaliteit	832	NA	NA
Klimaatsverandering	832	NA	NA
Bodemkwaliteit	NP	NP	NP
Landmarginalisatie	NP	NP	NP

Voor de methodologie voor de bepaling van de verschillende bijdragen tot de milieudoelstellingen wordt verwezen naar jaarverslag 2007.

6.4.2.6 227. Niet-productieve investeringen in bossen

6.4.2.6.1 Outputindicatoren

In totaal werden in 2011 151 aanvragen goedgekeurd waarvan 80 voor de submaatregel “bebossing/herbebossing” en 71 voor “ecologische bosfunctie”.

In 2011 werd voor de dossiers die eerder onder PDPO I- of PDPO II-regelgeving werden goedgekeurd, 372.698 euro steun uitbetaald. 83 unieke boscigenaars werden in 2011 gesteund voor de maatregel “bebossing/herbebossing” en 297 voor de “ecologische bosfunctie”. Voor de periode 2007-2011 komt dit neer op 361 unieke boscigenaars die steun ontvingen voor “bebossing/herbebossing” en 299 unieke boscigenaars voor “ecologische bosfunctie”. Voor beide submaatregelen samen zijn er 641 unieke boscigenaars in de periode 2007-2011.

6.4.2.6.2 Resultaatindicatoren

Van de submaatregel “ecologische bosfunctie” werd in 2011 2.981 ha succesvol uitgevoerd. Dit betekent dat voldaan wordt aan de subsidievoorwaarden en alles conform het uitgebreide bosbeheerplan is. Een gedeelte van de oppervlakte werd gecontroleerd, en die controles

brachten geen overtredingen aan het licht. Deze oppervlakte draagt bij tot de verbetering van de biodiversiteit in het bos. Van de submaatregel “bebossing/herbebossing” werd in 2011 40,6 ha succesvol uitgevoerd. Deze submaatregel draagt bij tot de biodiversiteit, waterkwaliteit en bestrijding van de klimaatverandering.

De cumulatieve oppervlaktes zijn weergegeven in tabel 33.

6.4.2.6.3 Targets

Tabel 32 en tabel 33 zetten per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Bij de berekening van het areaal succesvol uitgevoerde maatregelen, werd vastgesteld dat in 2008 een foutief cijfer is gebruikt voor de submaatregel “bebossing/herbebossing”. In dit jaarverslag werd een correctie doorgevoerd en zijn de juiste cumulatieve oppervlakten voor de resultaatindicatoren weergegeven.

Tabel 32 Targets voor de outputindicatoren voor maatregel 227 Niet-productieve investeringen in bossen

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2011	Realisatiepercentage
Output	Unieke aantal gesteunde bouseigenaars	1.050	641	61%
	Totale investeringsvolume (euro)	5.490.625	2.324.679	42,3%

Tabel 33 Targets voor de resultaatindicatoren voor maatregel 227 Niet-productieve investeringen in bossen

Milieudoelstelling	Target (ha)	Gerealiseerd in 2007-2011 (ha)	Realisatiepercentage
Biodiversiteit en HNVF	3.039	9.362	308,1%
Waterkwaliteit	35	171	488.6%
Klimaatverandering	35	171	488.6%
Bodemkwaliteit	NP	NP	NP
Landmarginalisatie	NP	NP	NP

Voor de methodologie voor de bepaling van de verschillende bijdragen tot de milieudoelen wordt verwezen naar jaarverslag 2007 en naar hoofdstuk 5.7.1 van dit rapport.

6.4.3 As 3 – De leefkwaliteit op het platteland en diversificatie van de plattelandseconomie

A - Diversificatie van landbouwactiviteiten naar niet-agrarische activiteiten

6.4.3.1 311-A. Investerings met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten

6.4.3.1.1 Outputindicatoren

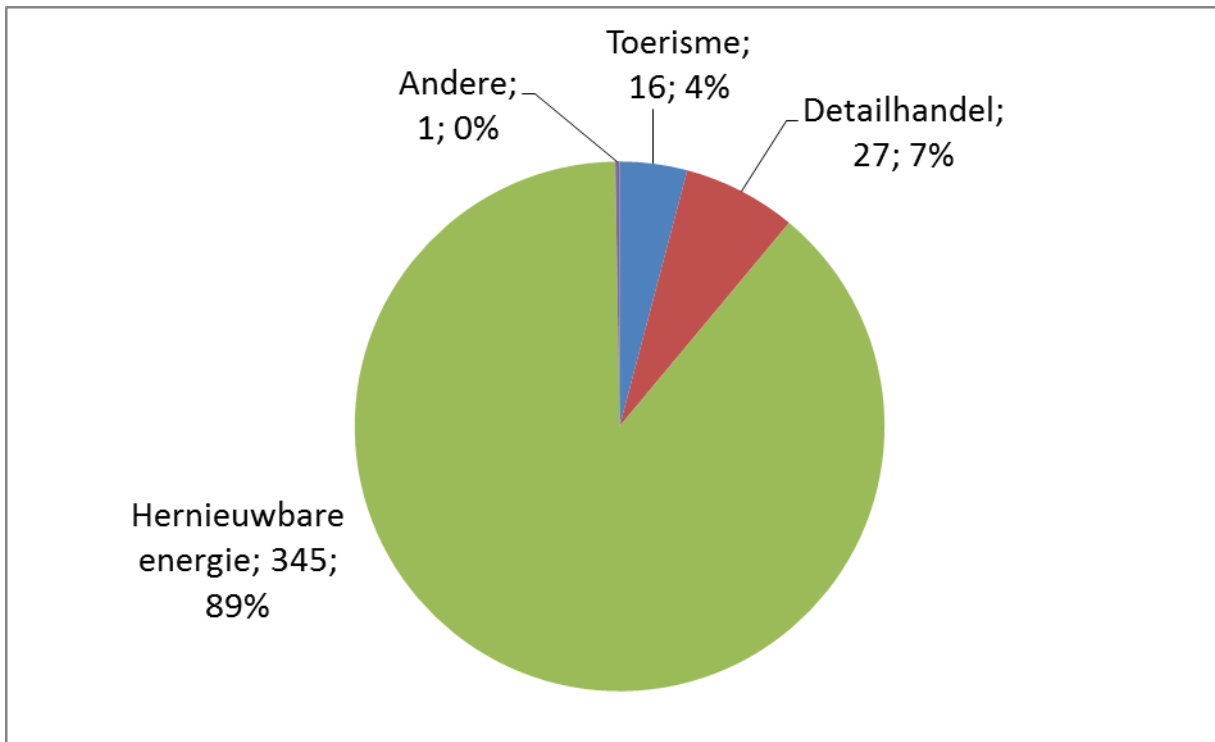
In 2011 werden 389 dossiers goedgekeurd, allemaal onder PDPO II-regelgeving. Dat zijn er 108 meer dan in 2010. Samen zijn deze dossiers goed voor een investeringsvolume van 35 miljoen euro. In 2010 bedroeg het investeringsvolume 26,9 miljoen euro.

Figuur 32 en figuur 33 geven een overzicht van respectievelijk het aantal goedgekeurde dossiers en het subsidiabele investeringsvolume over de verschillende categorieën van diversificatie. Uit beide figuren blijkt dat de investeringen in hernieuwbare energie, net zoals de vorige jaren, met voorsprong de belangrijkste vorm van diversificatie waren. Ook de stijging in de loop der jaren valt op: de totale investeringskost voor hernieuwbare energie is gestegen van 7,0 miljoen euro in 2008, over 17,6 miljoen euro in 2009 en bijna 25 miljoen euro in 2010, tot meer dan 33 miljoen euro in 2011.

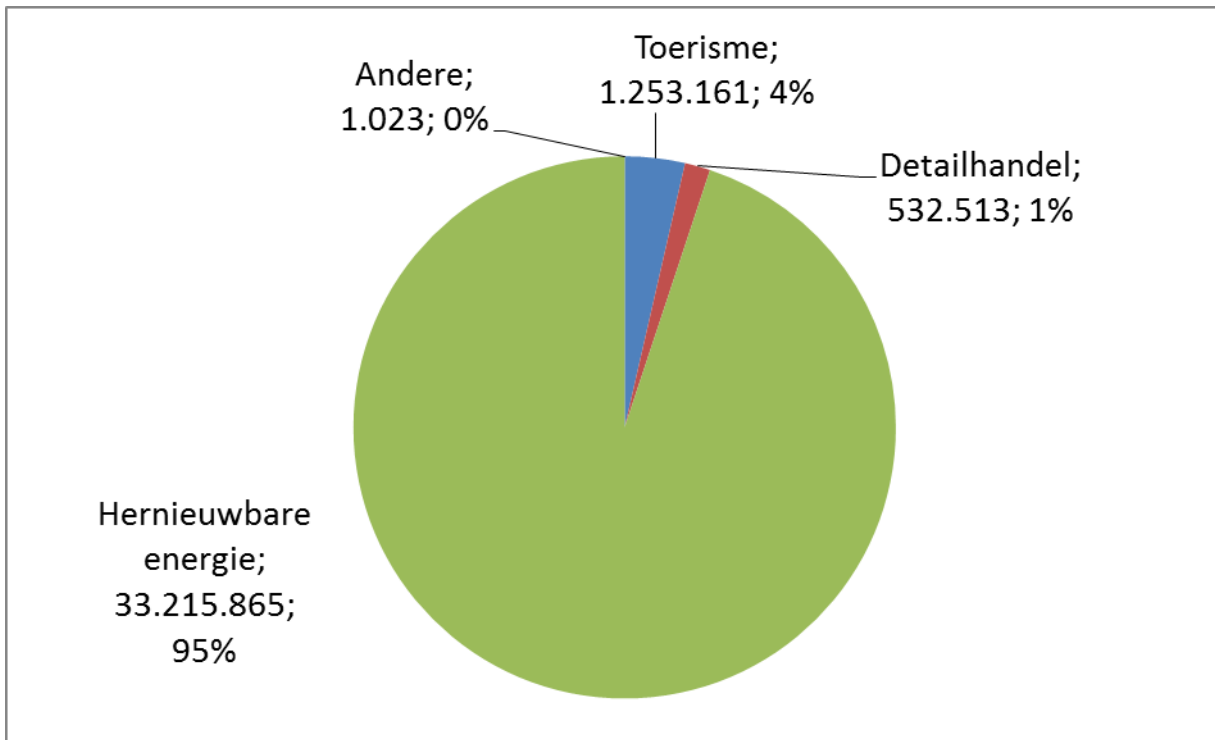
17,7% van de 389 goedgekeurde investeringsdossiers werd ingediend door een rechtspersoon, en 78% door een natuurlijk persoon. Van de dossiers ingediend door een natuurlijk persoon, werd 9,5% ingediend door een vrouw en 0,01% door een persoon jonger van 25 jaar.

In 2011 werd 8.943.920 euro uitbetaald aan diversificatie-investeringen die in 2011 of vorige jaren werden goedgekeurd. 76,4% van de uitbetaalde subsidies gebeurde onder de vorm van een kapitaalpremie (in 2010 was dat 72,3%), de rest onder de vorm van rentesubsidies.

In 2011 werden geen dossiers meer goedgekeurd die ingediend waren onder PDPO I-regelgeving.

Figuur 32 Absolute en procentuele verdeling van het aantal in 2011 goedgekeurde dossiers over de verschillende categorieën van diversificatie

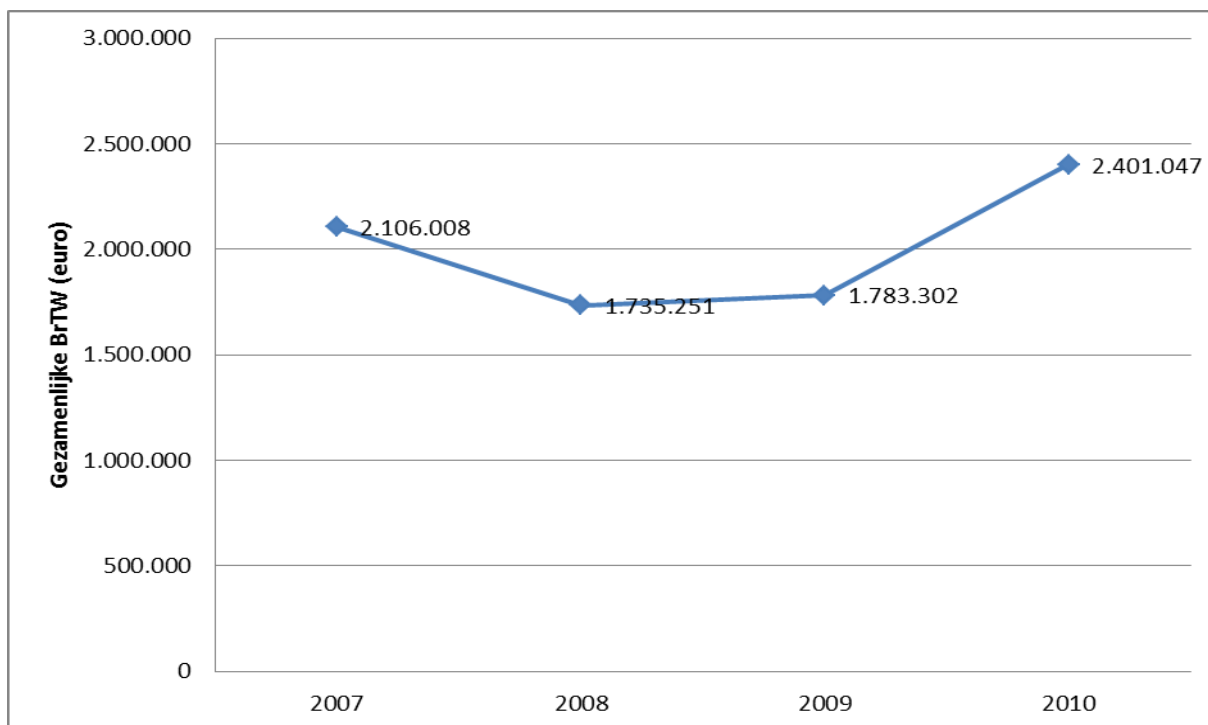

Figuur 33 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de investeringskost van de in 2011 goedgekeurde dossiers over de verschillende categorieën van diversificatie

6.4.3.1.2 Resultaatindicatoren

Op basis van de gegevens van het LMN kan een uitspraak gedaan worden over de BrTW van de gesteunde bedrijven. Op dit moment wordt in de LMN-boekhouding echter geen onderscheid gemaakt tussen landbouw- en niet-landbouwactiviteiten, zodat de niet-landbouw BrTW niet kan berekend worden. Er loopt een project voor de aanpassing van de boekhoudkundige software om dit onderscheid in de toekomst wel mogelijk te maken.

Als de BrTW van het gehele landbouwbedrijf geanalyseerd wordt, komen we tot de volgende cijfers. Van de 14 landbouwbedrijven waarvan in 2007 het dossier goedgekeurd werd, steeg de BrTW in 2010 ten opzichte van 2009 met 617.745 euro tot 2.401.047 euro (figuur 34).

Figuur 34 Evolutie van de gezamenlijke BrTW van 14 LMN-landbouwbedrijven waarvan het diversificatiedossier in 2007 werd goedgekeurd (AMS op basis van LMN)

Wat betreft het bruto aantal gecreëerde banen werd een voorlopig cijfer aangegeven. Deze bruto banen werden berekend op basis van het aantal dossiers per type investering. Aan elk type investering werd door experts van het VLIF het bruto aantal banen gekoppeld²⁸. In 2011 kwamen er op die manier 44 bruto banen bij.

6.4.3.1.3 Targets

Tabel 34 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

²⁸ Daar het slechts een eerste inschatting is van het aantal gecreëerde banen werd in de monitoringtabellen in bijlage 4 de waarde op 'NA' (not available) gezet.

Tabel 34 Targets voor maatregel 311-A Investerings met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2011	Realisatie-percentage
Output	Aantal begunstigden	2.500	961	38,4%
	Totaal investeringsvolume (euro)	100.000.000	88.729.065	88,7%
Resultaat	Niet-landbouw bruto toegevoegde waarde van de landbouwbedrijven (euro)	10% stijging ²⁹	NA	NA
	Bruto aantal banen gecreëerd	500	(163)	(32,6%)

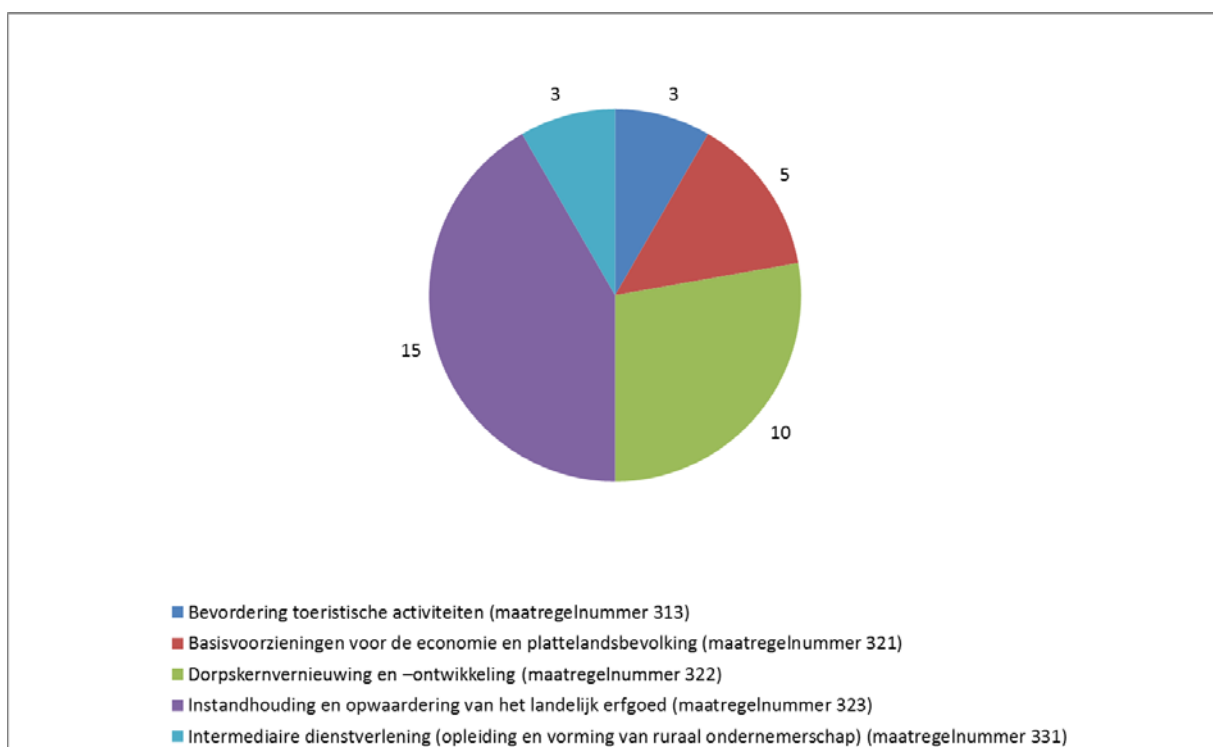
Wat betreft het totale investeringsvolume blijkt de uitvoering van maatregel 311 goed op schema te zitten, terwijl wat betreft het aantal begunstigden de realisatiegraad van de outputindicator laag is. In de midtermevaluatie (IDEA Consult, 2010) worden daarvoor enkele verklaringen aangehaald, waaronder:

- Door de afhandeling van het grote aantal dossiers in 2006 liepen ook de dossiers ingediend onder PDPO II in 2007 enige vertraging op;
- Het plafond werd in 2007 opgetrokken tot 1 miljoen euro per bedrijfsleider in plaats van 1 miljoen euro per bedrijf. Dat verklaart het hogere steunvolume per bedrijf.

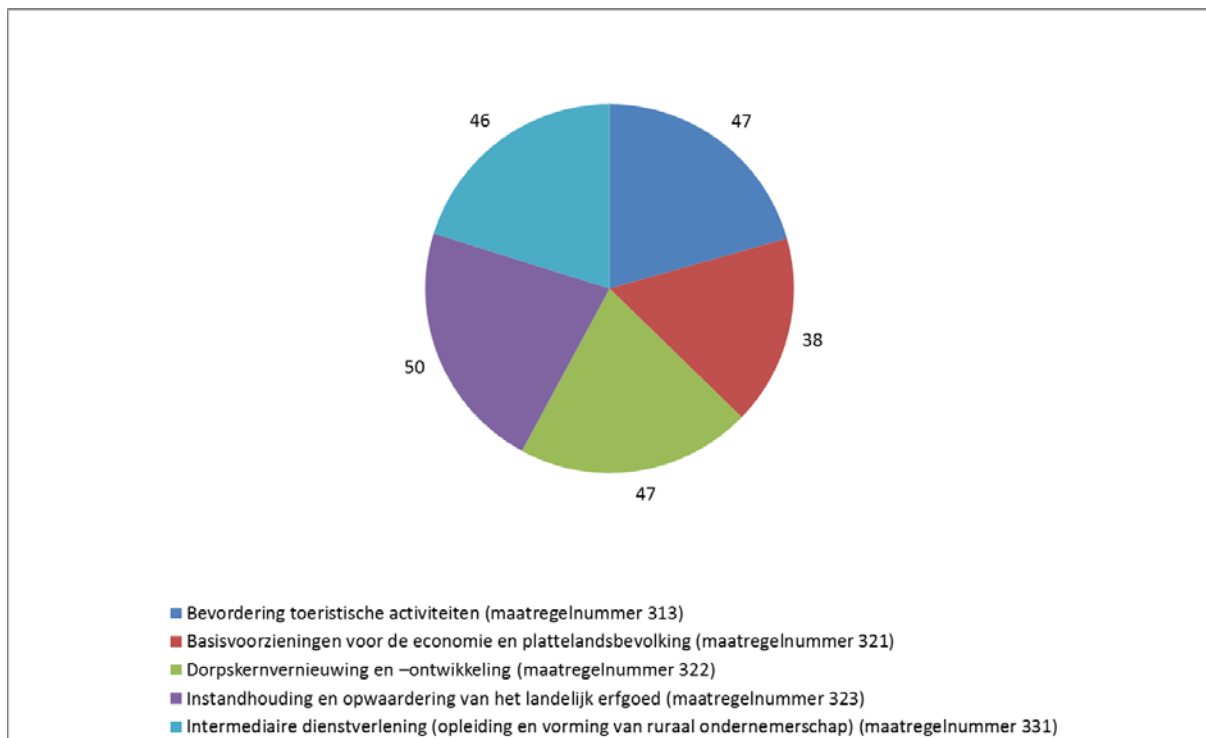
²⁹ In tegenstelling tot de huidige waarde van de BrTW van een groep bedrijven in het monitoringjaar n is de doelstelling te interpreteren als het verschil in BrTW voor de groep bedrijven in jaar n (jaar van toekenning PDPO-steun) en jaar n+7.

B - Gebiedsgerichte werking

Binnen de gebiedsgerichte werking van As 3 kaderen een vijftal maatregelen en twee submaatregelen. In totaal werden er voor deze maatregelen in 2011 36 nieuwe projecten goedgekeurd. Figuur 35 geeft een overzicht van het aantal goedgekeurde projecten per maatregel in 2011. Figuur 36 geeft een overzicht van het aantal goedgekeurde projecten per maatregel in de programmaperiode 2007-2011. De bespreking van de projecten per maatregel gebeurt in de hierna volgende tekst.

Figuur 35 Aantal nieuwe projecten in 2011 per maatregel van de gebiedsgerichte werking van As 3

Figuur 36 Aantal goedgekeurde projecten in 2007-2011 per maatregel van de gebiedsgerichte werking van As 3

6.4.3.2 313. Bevordering van toeristische activiteiten

6.4.3.2.1 Outputindicatoren

Deze maatregel wordt uitgevoerd door drie beheersdiensten: de Afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke rijkdommen (ALBON) voor landinrichtingsprojecten, het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) voor de natuurinrichtingsprojecten en de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) voor gebiedsgerichte projecten die worden goedgekeurd via de Provinciale Management Comit es (PMC).

In 2011 werden enkel projecten goedgekeurd of subsidies uitbetaald in opdracht van VLM.

De PMC's keurden in 2011 drie nieuwe projecten goed voor een totale projectkost van 486.998 euro. Twee daarvan hadden betrekking op de voorziening van kleinschalige infrastructuur (bijvoorbeeld infopunten en infoborden, een informatiecentrum). Het derde project was vooral gericht op de ontwikkeling en marketing van diensten op het gebied van plattelandstoerisme.

De totale uitbetaling voor projecten die eerder al werden goedgekeurd bedroeg in 2011 855.635 euro.

Voor meer informatie aangaande de projecten die goedgekeurd werden door de PMC's wordt verwezen naar de projectendatabank van het Vlaams Ruraal Netwerk op <http://www.ruraalnetwerk.be>.

6.4.3.2.2 Resultaatindicatoren

Van de in 2011 afgelopen projecten werden de resultaatindicatoren bepaald. De projecten trokken in totaal 32.197 nieuwe bezoekers aan. Er werden 15 nieuwe banen gecreëerd.

6.4.3.2.3 Targets

Tabel 35 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 35 Targets voor maatregel 313 Bevordering van toeristische activiteiten

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2011	Realisatiepercentage
Output	Aantal gesteunde nieuwe toeristische acties ³⁰	55	47	85,5%
	Totaal investeringsvolume (euro) ³¹	8.190.000	9.504.897	116,1%
Resultaat	Stijging van de niet-landbouw bruto toegevoegde waarde van de bedrijven	NA	NA	NA
	Bruto aantal banen gecreëerd	182	91	50%
	Bijkomend aantal toeristische bezoeken	181.000	170.883	94,4%

6.4.3.3 321. Basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking

6.4.3.3.1 Outputindicatoren

In 2011 werden binnen deze maatregel vijf projecten door de PMC's goedgekeurd, waarvan er drie draaien rond het opzetten van culturele en sociale infrastructuur, één rond kinderopvang en één rond mobiliteit. Deze goedgekeurde projecten zijn goed voor een totale projectkost van 813.358 euro.

De totale uitbetaling voor projecten die eerder al werden goedgekeurd bedroeg in 2011 395.455 euro.

Voor meer informatie aangaande de projecten die goedgekeurd werden door de PMC's wordt verwezen naar de projectendatabank van het Vlaams Ruraal Netwerk op <http://www.ruraalnetwerk.be>.

6.4.3.3.2 Resultaatindicatoren

Van de in 2011 afgelopen projecten werden resultaatindicatoren bepaald. Dankzij deze projecten hebben 1000 personen toegang gekregen tot internet en kunnen in totaal 27.557 personen van de basisvoorzieningen genieten. Het aantal bijkomende personen dat per project kan genieten van de basisvoorzieningen of toegang krijgt tot internet, verschilt sterk naargelang het project. Zo varieerde het aantal bijkomende personen dat kon genieten van

³⁰ Voor deze toeristische acties worden de 'lasten uit het verleden' (projecten van ANB en ALBON) niet geteld daar er gevraagd wordt naar 'nieuwe acties'.

³¹ Voor deze indicator worden zowel de huidige lasten (gebiedsgerichte werking via PMC's) als de lasten uit het verleden geteld.

toegang tot de basisvoorzieningen ten gevolge van de projecten afgesloten in 2011 tussen 37 en 17.820.

6.4.3.3 Targets

Tabel 36 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 36 Targets voor maatregel 321 Basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2011	Realisatie-percentage
Output	Aantal gesteunde acties	46	38	82,6%
	Totaal investeringsvolume (euro)	14.700.000	6.734.669	45,8%
Resultaat	Toename van het internetgebruik in ruraal gebied (aantal personen)	10.400	10.015	96,3%
	Aantal inwoners ruraal gebied dat van de basisvoorziening kan genieten	1.340.000	1.066.468	79,6%

6.4.3.4 321-B. Ontwikkeling van de paardenhouderij als economische drager op het platteland

Deze submaatregel werd in 2010 goedgekeurd. Er werden in 2011 nog geen projecten op deze submaatregel goedgekeurd.

6.4.3.5 322. Dorpskernvernieuwing en –ontwikkeling

6.4.3.5.1 Outputindicatoren

In 2011 keurden de PMC's tien projecten goed in verband met dorpskernvernieuwing, goed voor een totaal investeringsvolume van 3.681.533 euro. Zeven van deze projecten hebben betrekking op fysieke wijzigingen en drie projecten op de bevordering van de sociale activiteit in de dorpen. Projecten aangaande bevordering van sociale activiteiten hebben vooral tot doel om de functie van het dorp als ontmoetingsplaats en locatie voor sociaal contact te bevorderen. Het opfleuren van dorpspleinen en het aanleggen van groenvoorzieningen om zodoende meer dorpelingen samen te brengen, zijn daar voorbeelden van. Onder economische projecten wordt bijvoorbeeld het creëren van parkeerplaatsen voor het beter bereikbaar maken van de middenstand verstaan. De fysieke wijzigingen slaan op het visueel aantrekkelijker maken van het dorp door restauratie, herinrichting en onderhoud van openbare voorzieningen en het restaureren van dorpshuizen. Sommige projecten zijn een combinatie van sociale activiteiten en fysieke wijzigingen. In totaal waren in de jaren tussen 2007, en 2011 50 unieke deelgemeenten betrokken bij de uitvoering van dorpskernvernieuwingsprojecten.

In 2011 werden op deze maatregel uitbetalingen gedaan voor projecten die vroeger werden goedgekeurd. De totale uitbetaling in 2011 bedroeg 607.625 euro.

Voor meer informatie aangaande de projecten die goedgekeurd werden door de PMC's wordt verwezen naar de projectendatabank van het Vlaams Ruraal Netwerk op <http://www.ruraalnetwerk.be>.

6.4.3.5.2 Resultaatindicatoren

Dankzij de in 2011 afgelopen projecten kunnen in totaal 43.144 personen genieten van de verbeterde voorzieningen. Dat aantal personen verschilt sterk afhankelijk van het project. Voor de projecten afgesloten in 2011 varieerde het aantal inwoners dat van de verbeterde voorzieningen kan genieten tussen 500 en 15.000 personen.

6.4.3.5.3 Targets

Tabel 37 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 37 Targets voor maatregel 322 Dorpskernvernieuwing en -ontwikkeling

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2011	Realisatiepercentage
Output	Uniek aantal (deel)gemeenten waar acties plaatsvonden	112	50	44,6%
	Totaal investeringsvolume (euro)	15.225.000	14.025.289	92,1%
Resultaat	Inwonerstal van de plattelandsgebieden die profiteren van verbeterde voorzieningen	1.365.925	212.583	15,6%

In het Strategisch Monitoringsrapport (2010) wordt de relatief lage realisatiegraad van het aantal goedgekeurde projecten als volgt verklaard. De projecten van de gebiedsgerichte as 3-maatregelen volgen allemaal dezelfde administratieve weg (indienen door lokale promotor en goedkeuring door PMC). Er werden echter meer projecten ingediend onder maatregel 331 dan onder andere maatregelen zoals maatregel 322. De populariteit van de verschillende maatregelen kon bij aanvang van de programmaperiode niet worden ingeschat, maar leidt er wel toe dat de vooropgestelde doelstelling voor het aantal gesteunde acties onder maatregel 322 mogelijks niet zal gehaald worden.

Bovendien zijn de projecten rond dorpskernvernieuwing die wel werden goedgekeurd eerder grote projecten. Daardoor wordt de doelstelling voor totaal investeringsvolume wel gehaald (Strategisch Monitoringsrapport, 2010).

6.4.3.6 323. Instandhouding en opwaardering van het landelijke erfgoed

6.4.3.6.1 Outputindicatoren

Deze maatregel wordt uitgevoerd door drie beheersdiensten: Afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke rijkdommen (ALBON) voor landinrichtingsprojecten, Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) voor de natuurinrichtingsprojecten en de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) voor gebiedsgerichte projecten die goedgekeurd worden via PMC's.

In 2011 werden enkel projecten goedgekeurd of subsidies uitbetaald in opdracht van VLM.

De PMC's keurden voor deze maatregel in 2011 15 projecten goed voor een totale projectkost van 2.236.537 euro. Van deze projecten hadden er zeven projecten betrekking op cultureel erfgoed en acht op natuurlijk erfgoed³².

Er werd in 2011 519.103 euro steun uitbetaald aan eerder goedgekeurde projecten.

Voor meer informatie aangaande de projecten die goedgekeurd werden door de PMC's wordt verwezen naar de projectendatabank van het Vlaams Ruraal Netwerk op <http://www.ruraalnetwerk.be>.

6.4.3.6.2 Resultaatindicatoren

Dankzij de in 2011 afgelopen projecten kunnen 14.450 personen genieten van de verbeterde voorzieningen.

6.4.3.6.3 Targets

Tabel 38 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 38 Targets voor maatregel 323 Instandhouding en opwaardering van het landelijke erfgoed

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2011	Realisatie-percentage
Output	Aantal gesteunde acties	193	54 ³³	28,0%
	Totaal investeringsvolume (euro)	6.128.840	7.479.509 ³⁴	122,0%
Resultaat	Aantal inwoners van de plattelandsgebieden die profiteren van verbeterde voorzieningen	2.353.828	591.681	25,1%

In het Strategisch Monitoringsrapport (2010) wordt de lage realisatiegraad van het aantal goedgekeurde projecten als volgt verklaard. De projecten van de gebiedsgerichte as 3-maatregelen volgen allemaal dezelfde administratieve weg (indienen door lokale promotor en goedkeuring door PMC). Er werden echter meer projecten ingediend onder maatregel 331 dan onder andere maatregelen, zoals maatregel 323. De populariteit van de verschillende maatregelen kon bij aanvang van de programmaperiode niet worden ingeschat, maar leidt er wel toe dat de vooropgestelde doelstelling voor het aantal gesteunde acties onder maatregel 323 waarschijnlijk niet zal gehaald worden.

Bovendien zijn de projecten die wel werden goedgekeurd eerder grote projecten. Daardoor wordt de doelstelling voor totaal investeringsvolume wel gehaald (Strategisch Monitoringsrapport, 2010).

³² Voor de indeling van cultureel / natuurlijk erfgoed werd de afspraak gemaakt dat natuurlijke elementen die bij een cultureel erfgoed horen, ook als cultureel erfgoed beschouwd dienen te worden (bvb kasteelvijvers, stuk groengebied rond kloosters). Natuurlijk erfgoed staat volledig los van het culturele voorwerp (bvb stukken natuur- of bosgebied).

³³ Dit zijn 50 VLM-projecten, 3 ALBON-projecten gestart onder PDPO I en 1 ANB-project gestart onder PDPO I.

³⁴ Dat bestaat uit 7.116.598 euro voor VLM-projecten, 225.813 euro voor ALBON-projecten gestart onder PDPO I, en 137.098 euro voor ANB-projecten gestart onder PDPO I.

6.4.3.7 331. Intermediaire dienstverlening (opleiding en vorming van ruraal ondernemerschap)

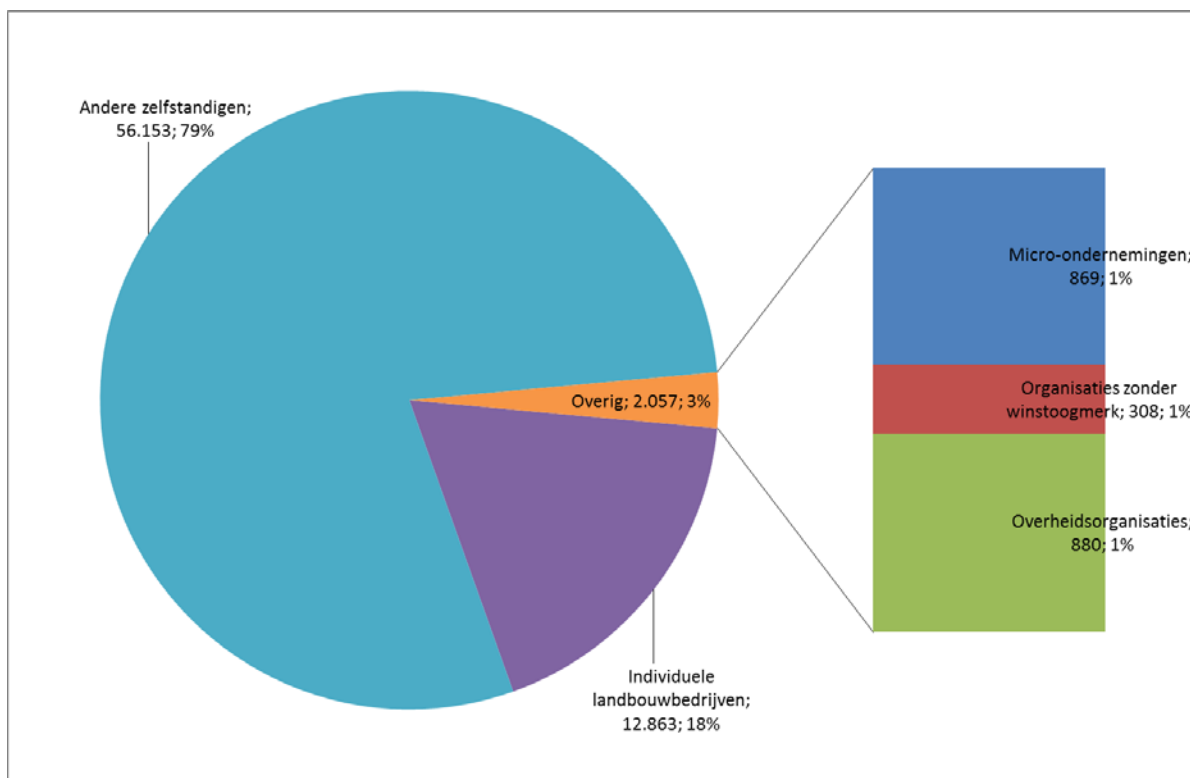
6.4.3.7.1 Outputindicatoren

In 2011 werden drie nieuwe projecten rond opleiding en vorming van ruraal ondernemerschap goedgekeurd.

Er werden in 2011 op deze maatregel uitbetalingen gedaan voor projecten die eerder werden goedgekeurd. De totale uitbetaling in 2011 bedroeg 737.563 euro.

In 2011 eindigden de projecten die in 2009 werden goedgekeurd en konden een aantal bijkomende gegevens worden verzameld. Aan de beëindigde projecten in het kader van “behoud en verbetering van landschap en milieubescherming” hebben 408 personen deelgenomen. In totaal werden daaraan 296 opleidingsdagen besteed. Voor de categorieën “ICT” en “management, administratie (boekhouding) en marketingvaardigheden” zijn er geen projecten beëindigd in 2011.

In figuur 37 wordt het unieke aantal gesteunde economische actoren van de projecten beëindigd in 2009, 2010 en 2011 uitgesplitst naar de verschillende types actoren. Er waren 880 overheidsorganisaties betrokken bij de projecten, 308 organisaties zonder winstoogmerk en 869 bedrijven. Daarnaast werden 12.863 landbouwbedrijven gesteund. De overige deelnemers (56.153) kunnen niet tot een van de eerder genoemde actoren gerekend worden en hun deelname was dus op zelfstandige basis.

Figuur 37 Absolute en procentuele verdeling van de unieke deelnemers aan alle beëindigde projecten van intermediaire dienstverlening volgens type actor

Van de deelnemers die niet toegewezen kunnen worden aan ondernemingen, non-profit organisaties of overheidsorganisaties is het geslacht en de leeftijdscategorie gekend. Bij deze

deelnemers wordt een onderscheid gemaakt tussen landbouwers en niet-landbouwers. Van de landbouwers was 4,3% jonger dan 25 jaar en was 40,0% een vrouw. Van de niet-landbouwers was 5,5% jonger dan 25 en was 82,7% een vrouw. Deze percentages zijn zeer vergelijkbaar met vorig jaar.

Voor meer informatie aangaande de projecten die goedgekeurd werden door de PMC's wordt verwezen naar de projectendatabank van het Vlaams Ruraal Netwerk op <http://www.ruraalnetwerk.be>.

6.4.3.7.2 Resultaatindicatoren

In totaal waren bij de afgesloten projecten de voorbije vier jaar 73.522 unieke personen betrokken. Hierbij worden niet alleen de landbouwers en de 'zelfstandige' niet-landbouwers gerekend, maar ook de personen die behoren tot vzw's, overheidsorganisaties en KMO's. Deze personen hebben allen met succes deelgenomen aan het project (opleidingsactiviteit). Van deze personen was 5,7% jonger dan 25 en was 71,4% een vrouw.

6.4.3.7.3 Targets

Tabel 39 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

In het vorige jaarverslag werd een aantal doelstellingen bijgesteld. Daarbij moet er mee rekening gehouden worden dat in 2007 met één project (televisie-uitzending) veel meer mensen bereikt werden dan met een gemiddeld project uit deze maatregel. Dat project werd dan ook niet meegenomen bij het opstellen van de nieuwe doelstelling, maar maakt wel dat de realisatiegraad al hoog is.

Tabel 39 Targets voor maatregel 331 Intermediaire dienstverlening (opleiding en vorming van ruraal ondernemerschap)

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2011	Realisatiepercentage
Output	Aantal deelnemende economische actoren aan gesteunde activiteiten (niet-uniek)	78.800	73.363	93,1%
	Aantal dagen opleiding voor alle deelnemers	64.000	59.844	93,5%
Resultaat	Aantal unieke deelnemers die met vrucht de opleidingsactiviteit volbrachten	81.500	73.522	90,2%

6.4.3.8 331-B. Verhoging van de omgevingskwaliteit via sensibiliserende en informatieve acties

Deze submaatregel werd in 2010 goedgekeurd. Er werden nog geen projecten goedgekeurd op deze submaatregel.

6.4.4 As 4 – Leader

6.4.4.1 413. Lokale ontwikkelingsstrategieën leefkwaliteit / diversificatie

6.4.4.1.1 Outputindicatoren

In 2011 werden 101 verschillende Leaderprojecten door de Plaatselijke Groepen (PG's) goedgekeurd. Voor de periode 2007-2011 komt dit neer op een totaal van 433 goedgekeurde Leaderprojecten. Een overzicht daarvan is te vinden op de website van het Vlaams Ruraal Netwerk (www.ruraalnetwerk.be).

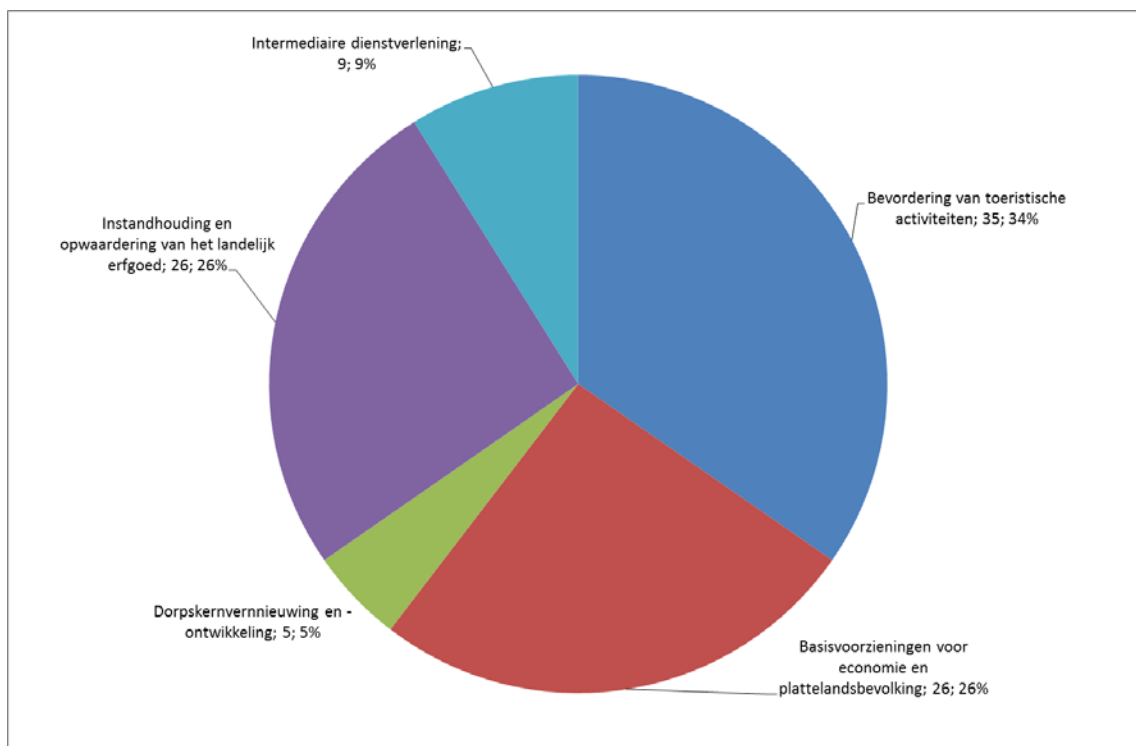
In figuur 38 worden de 433 goedgekeurde Leaderprojecten in de periode 2007-2011 onderverdeeld in de verschillende types maatregelen van As 3. Figuur 39 doet hetzelfde voor 2011. Dit is enkel bedoeld om een onderscheid te kunnen maken in de types projecten (bv. toeristische activiteiten of landelijk erfgoed), maar betekent niet dat de financiering gebeurt via de reguliere werking van As 3³⁵. Uit de analyse blijkt dat in de periode 2007-2011 de meeste Leaderprojecten kaderden in de “bevordering van toeristische activiteiten” (28%), “basisvoorzieningen voor economie en plattelandsbevolking” (23%), en “instandhouding en opwaardering van het landelijk erfgoed” (23%). Ook in 2011 waren die drie categorieën de grootste wat betreft aantal projecten.

De 433 goedgekeurde projecten hebben in totaal 680 financieel begunstigden, van wie 376 uit de privésector en 299 uit de openbare sector.

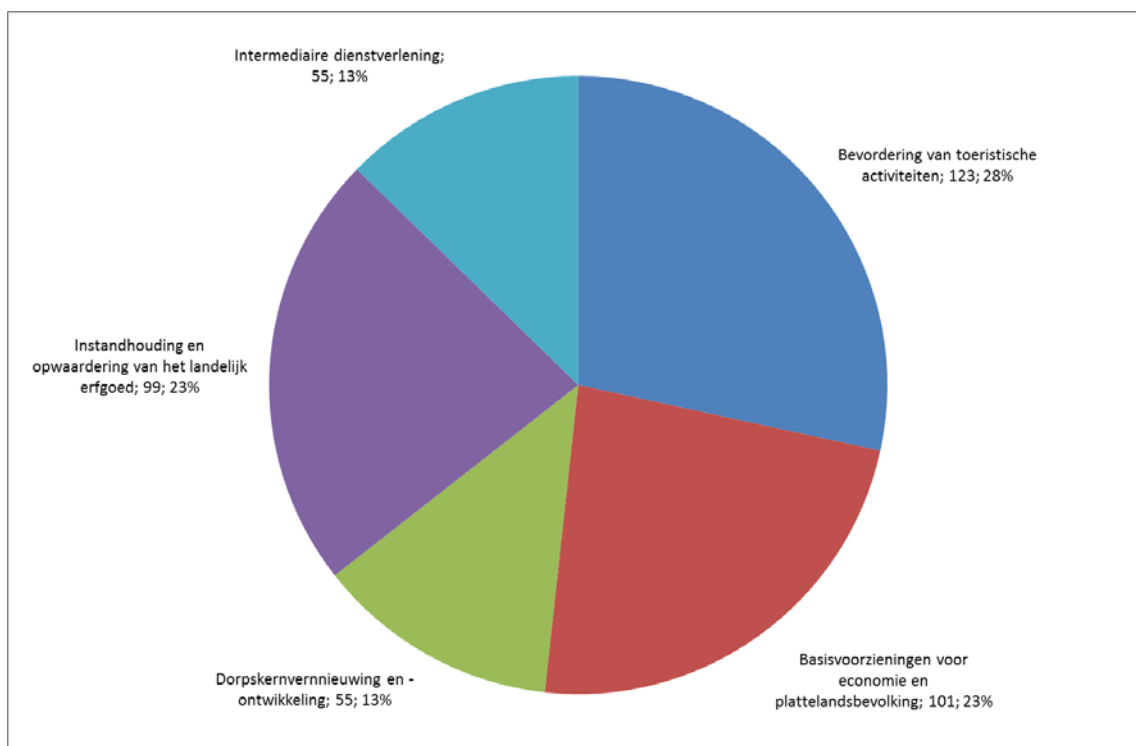
In 2011 werd er in totaal 6.104.221 euro uitbetaald aan goedgekeurde Leaderprojecten.

---

³⁵ In Vlaanderen kunnen de Leadergroepen enkel projecten indienen die passen binnen de doelstellingen van de gebiedsgerichte werking van As 3. Daarenboven kunnen subsidies voor As 3-maatregelen binnen een Leadergebied enkel gegeven worden bij toepassing van de Leadermethodologie, dus via de PG's. Reguliere subsidiëring via de gebiedsgerichte werking van As 3 (toegekend door de PMC's) is niet mogelijk.

Figuur 38 Absolute en procentuele verdeling van het aantal goedgekeurde Leaderprojecten over de verschillende maatregelen van de gebiedsgerichte werking van As 3 in 2011

Figuur 39 Absolute en procentuele verdeling van het aantal goedgekeurde Leaderprojecten over de verschillende maatregelen van de gebiedsgerichte werking van As 3 in de periode 2007-2011

6.4.4.1.2 Resultaatindicatoren

Met de 166 projecten die reeds beëindigd zijn, werden in totaal 56 bijkomende banen gecreëerd. Daarvan werden er 30 ingevuld door een vrouw en 14 door een persoon jonger dan 25 jaar.

6.4.4.1.3 Targets

Tabel 40 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 40 Targets voor maatregel 413 Lokale ontwikkelingsstrategieën leefkwaliteit/diversificatie

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2011	Realisatie-percentage
Output	Aantal gesteunde Plaatselijke Groepen (PG's)	10	10	100%
	Totale oppervlakte PG-gebied (km ²)	3.500	5.821	166%
	Totale bevolking in PG gebied	900.000	1.191.884	132%
	Aantal projecten gefinancierd door PG's	500	433	86,6%
	Aantal gesteunde begunstigen	700	680	97,1%
Resultaat	Aantal banen gecreëerd	Geen doelstelling	56	NA

6.4.4.2 421. Samenwerkingsprojecten met andere plattelandsgebieden

6.4.4.2.1 Outputindicatoren

In april 2009 werd een oproep voor samenwerkingsprojecten gelanceerd. In 2011 kregen vijf nieuwe projectaanvragen goedkeuring. Eén project kadert in de doelstelling “bevordering toeristische activiteiten”, twee hebben er betrekking op “basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsontwikkeling”, een project betreft de “instandhouding en opwaardering landelijk erfgoed”, en een laatste project heeft betrekking op “intermediaire dienstverlening”. In de periode 2010-2011 werden zeven projecten goedgekeurd. In totaal werken er 16 niet-unieke PG's, zowel Vlaamse als andere, aan deze projecten.

Aan deze maatregel werd in 2011 32.187 euro uitbetaald.

6.4.4.2.2 Resultaatindicatoren

Gegevens over gecreëerde banen worden verzameld bij het afsluiten van de projecten. Binnen de maatregel samenwerkingsprojecten werden tot nog toe geen projecten afgesloten. Zodus zijn er nog geen cijfers over aantal gecreëerde banen beschikbaar.

6.4.4.2.3 Targets

Tabel 41 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 41 Targets voor maatregel 421 Samenwerkingsprojecten met andere plattelandsgebieden

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2011	Realisatie-percentage
Output	Aantal projecten	20	7	35%
	Aantal gesteunde Plaatselijke Groepen (PG's)	10	7	70%
Resultaat	Aantal banen gecreëerd	Geen doelstelling	0	NA

In bovenstaande tabel is voor het aantal gesteunde PG's het aantal gesteunde Vlaamse PG's opgegeven.

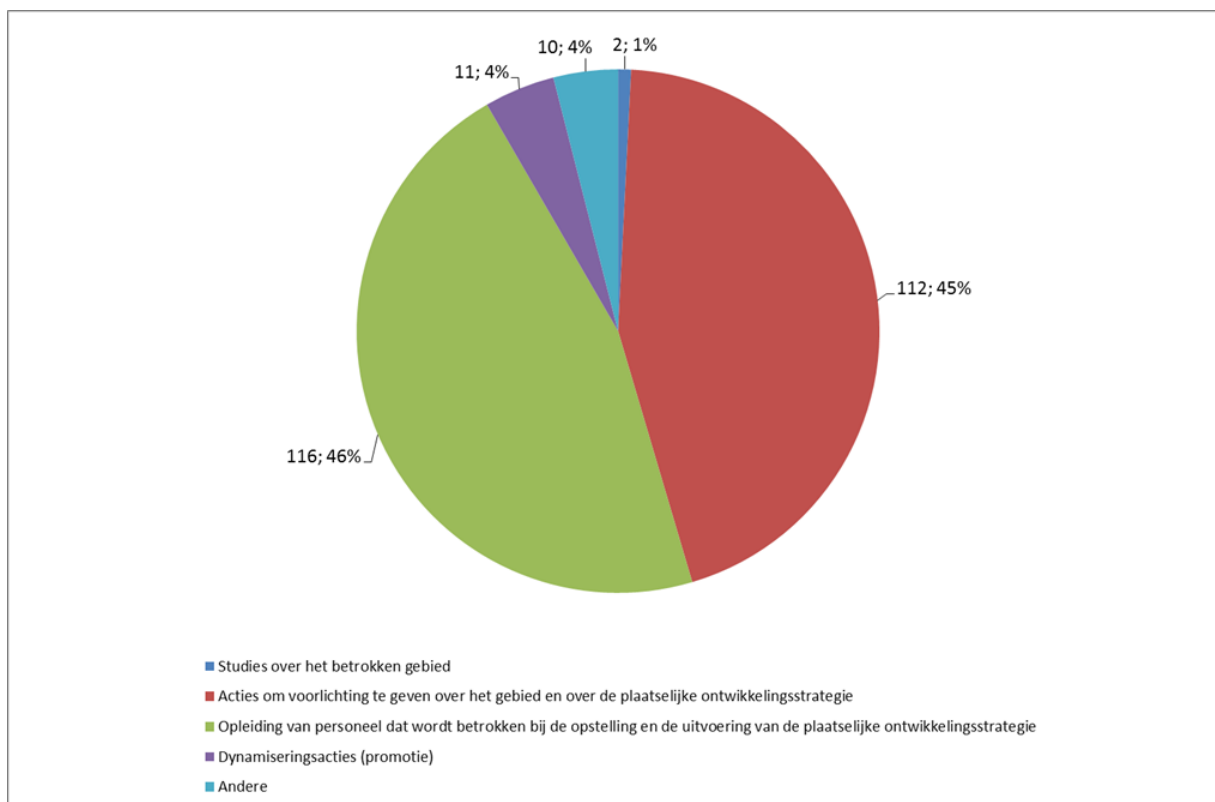
6.4.4.3 431. Werking Plaatselijke Groepen

6.4.4.3.1 Outputindicatoren

Binnen deze maatregel wordt steun verleend voor het beheer van de Plaatselijke Groepen, de verwerving van vakkundigheid en het dynamiseren van het gebied. Het gaat voornamelijk om kortlopende vormingsactiviteiten.

In 2011 werden 251 activiteiten gesteund. Voor de periode 2007-2011 komt dat neer op 1.148 activiteiten. Aan deze activiteiten werd in totaal 766.580 euro uitbetaald in 2011.

In figuur 40 wordt een overzicht gegeven van deze activiteiten per type activiteit in 2011. Iets minder dan de helft (45%) van de activiteiten bestond uit een informatiesessie over het Leadergebied en het bekendmaken van de lokale ontwikkelingsstrategieën. Deze omvatten het uitgeven van artikels en folders, het verspreiden van persberichten en het organiseren van studiedagen en infomomenten. Ongeveer evenveel activiteiten (46%) draaide rond het opleiden van het personeel dat de lokale ontwikkelingsstrategie moet voorbereiden en uitvoeren. Via 4% van de activiteiten werd promotie gevoerd. Een beperkt aantal acties is onder te brengen in de categorie "studies over het betrokken gebied". Onder de categorie "andere" worden de secretariaats- en personeelskosten van de PG-coördinatoren en administratieve krachten gerekend van de tien PG's in Vlaanderen. Hiervoor werden tien "activiteiten" geteld overeenkomende met de tien Leadergebieden.

Figuur 40 Absolute en procentuele verdeling van de activiteiten rond Werking Plaatselijke Groepen per categorie in 2011

6.4.4.3.2 Resultaatindicatoren

In de periode 2008-2011 hebben 1.869 unieke personen succesvol deelgenomen aan één of meerdere opleidingsactiviteiten. 36,4% van de deelnemers waren vrouwen en 6,3% was jonger dan 25 jaar. Alle deelnemers die aanwezig waren op de opleiding worden als 'geslaagd' beschouwd in de zin dat ze het geleerde zullen toepassen in de praktijk.

6.4.4.3.3 Targets

Tabel 42 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 42 Targets voor maatregel 431 Werking Plaatselijke Groepen

Type indicator	Indicator	Doel 2007-2013	Gerealiseerd in 2007-2011	Realisatiepercentage
Output	Aantal gesteunde acties	1.700	1.148	67,5%
Resultaat	Aantal deelnemers dat met succes de opleiding volbracht	Geen doelstelling	1.869	NA

KADERSTUK

Winnaars Prima Plattelandsproject 2010

In het voorjaar 2010 werd de wedstrijd “Prima Plattelandsproject 2010” gelanceerd. Daarbij ging het Vlaams Ruraal Netwerk op zoek naar de beste PDPO II-projecten en -activiteiten, in vier verschillende categorieën.

De winnaar binnen het thema “Zorg voor natuur en biodiversiteit” was het LEADER-project “Stenuilen in de Vlaamse Ardennen”. Voor de steenuil is het typische landschap van de Vlaamse Ardennen van groot belang. De steenuil, de kleinste uil van Vlaanderen, broedt in boomholtes of in oude schuurtjes en voedt zich met muizen, grote insecten, slakken en/of regenwormen die hij op akkers en weiden vindt. In Vlaanderen zouden 6.000 tot 10.000 broedparen van de steenuil voorkomen. En toch wordt hij bedreigd, onder andere door dalend voedselaanbod ten gevolge van insecticidegebruik, het omzetten van weiland naar akkers, het verdwijnen van kleine landschapselementen door schaalvergroting.

Het Steenuilproject van het Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen vzw wil de steenuil beschermen. Daartoe plaatste de organisatie 400 nestbakken op strategische plaatsen, die ook worden gemonitord. Via de jaarlijkse boomplantactie spoort het Regionaal Landschap mensen bovendien aan om knotwilgen en fruitbomen aan te planten. Om de steenuil meer bekendheid te geven, werd een mobiele tentoonstelling opgezet, een educatieve brochure voor scholen en geïnteresseerden verspreid en een artisanal streekbier Het Steenuilke gebrouwen.

Foto Steenuil

Meer informatie:

- Website Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen:
<http://www.leadervlaamseardennen.be/project%2022.html>
- Brochure genomineerden Prima Plattelandsproject 2010:
http://www.ruraalnetwerk.be/sites/default/files/publicatie_files/Brochure%20Prima%20Plattelandsproject%202010.pdf
- Verslag activiteiten met prijsgeld: <http://ruraalnetwerk.be/activiteitenverslagen/verslagen-winnaars-wedstrijd-prima-plattelandsproject-2010>

6.5 Indicatoren per as: specifieke monitoring Health Check en Economisch Herstelplan

6.5.1 Inleiding

2010 was het eerste jaar van uitvoering van het Health Check-programma of de tussentijdse bijsturing van het landbouwbeleid. Europa voorzag met de Health Check-verordening (verordening (EG) Nr 74/2009) extra financiële middelen voor de volgende prioriteiten: hernieuwbare energie, klimaatverandering, waterbeheer, biodiversiteit en herstructurering van de zuivelsector. Ook vanuit het Economisch Herstelplan kwamen vanaf 2010 extra middelen ter beschikking van landbouw en platteland, voor dezelfde doelstellingen als die van de Health Check aangevuld met breedband. Zoals in onderstaande tekst wordt toegelicht, heeft Vlaanderen op al deze prioriteiten ingezet, behalve op breedband omdat Vlaanderen reeds een volledige bedekkingsgraad heeft.

6.5.2 As 1

Vlaanderen koos er binnen As 1 voor om in te zetten op de Health Check-prioriteiten via de bestaande maatregelen “investerings in landbouwbedrijven” en “verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten”. Voor de laatste maatregel werden in 2010 en 2011 nog geen Health Check-uitgaven gedaan.

6.5.2.1 121. Investerings in landbouwbedrijven

6.5.2.1.1 Outputindicatoren

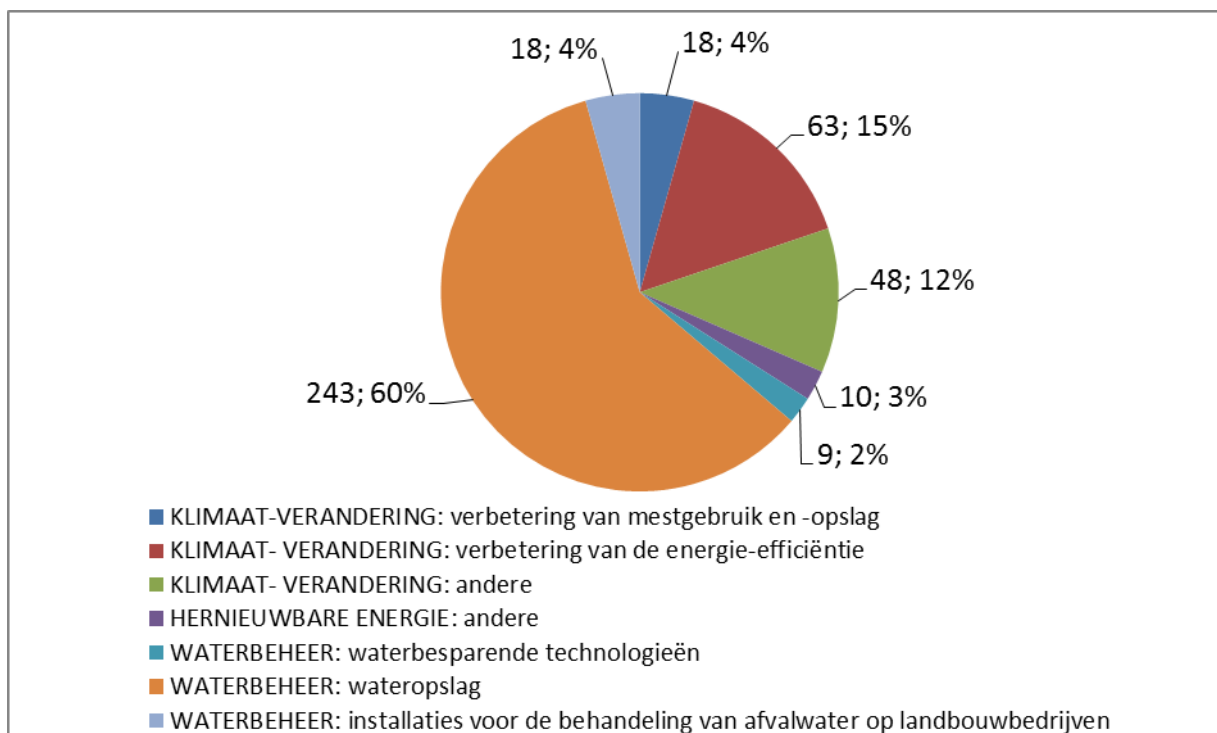
In 2011 werden 409 aanvragen voor investeringen in het kader van de Health Check goedgekeurd. Samen vertegenwoordigen zij een investeringsvolume van 14,6 miljoen euro. In 2011 werd er 3.633.577 euro overheidssteun uitbetaald.

Verschillende VLIF-investeringen worden toegewezen aan de specifieke acties, die kaderen in de door Europa vooropgestelde prioriteiten. Zo bestaat de prioriteit waterbeheer uit de acties “waterbesparende technologieën”, “wateropslag” en “installaties voor de behandeling van afvalwater op landbouwbedrijven”. Voor de prioriteit klimaat werd ingezet op de acties “verbetering van mestgebruik en –opslag”, “verbetering van de energie-efficiëntie” en “andere”.

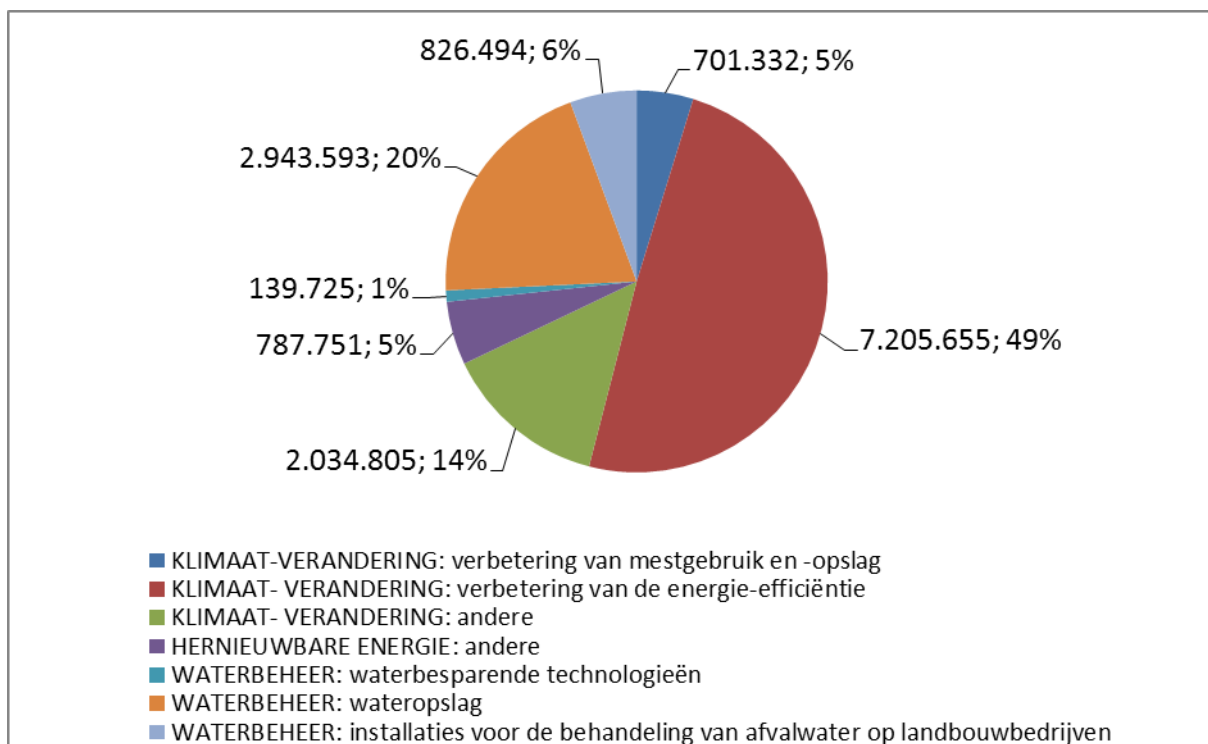
De investeringstypes die ondergebracht werden bij “verbetering van de energie-efficiëntie” zijn vooral investeringen die toepasbaar zijn binnen de glastuinbouw, namelijk energieschermen, warmtebuffer, rookgascondensor, energiebesparende kasomhulling, warmtepomp, micro-WKK, maar ook energiezuinige ventilatiesystemen voor de veeteeltsector. Binnen de actie “verbetering van mestopslag en –gebruik” zitten investeringen in mestopslag en mestdroging. Onder “hernieuwbare energie: andere” hoort het VLIF-investeringstype “verwarming op hernieuwbare energie”. Onder “klimaatverandering: andere” horen de VLIF-investeringstypes rookgasreiniging en luchtwassers. Het VLIF-investeringstype “opslag van regenwater” werd ondergebracht bij “waterbeheer: wateropslag”. Onder “waterbeheer: installaties voor de behandeling van afvalwater” werden de VLIF-investeringstypes waterzuiveringsinstallaties, phytobak en opslag van verontreinigd water/vetafscheider ingedeeld. Ten slotte kunnen de VLIF-investeringstypes “investerings in hergebruik van beregenings- en regenwater”, “waterbehandeling (ontsmetting, ontziltig)” en

waterdampstoomspoeling tot de actie “waterbeheer: waterbesparende technologieën” gerekend worden.

In figuur 41 en figuur 42 worden respectievelijk de goedgekeurde aanvragen en het totale investeringsvolume weergegeven voor investeringen die onder de Health Check-prioriteiten kunnen worden ondergebracht. Het aantal goedgekeurde aanvragen voor investeringstypes in het kader van de actie “wateropslag” (prioriteit waterbeheer) is het hoogst (60%), gevolgd door goedgekeurde aanvragen voor investeringstypes onder de actie “verbetering van de energie-efficiëntie” (prioriteit klimaatverandering). Vanuit het totale investeringsvolume van de goedgekeurde dossiers bekeken is “verbetering van de energie-efficiëntie” veruit de belangrijkste actie (49%), gevolgd door “wateropslag” (20%).

Figuur 41 Aantal goedgekeurde aanvragen (absoluut en procentueel) in 2011 voor investeringen die onder de Health Check-prioriteiten vallen, onderverdeeld per prioriteit (hoofdletters) en actie (kleine letters)

Figuur 42 Totale investeringsvolume (euro) en procentuele verdeling van de goedgekeurde aanvragen in 2011 voor investeringen die onder de Health Check-prioriteiten vallen, onderverdeeld per prioriteit (hoofdletters) en actie (kleine letters)

6.5.2.1.2 Targets

Tabel 43 zet voor de outputindicatoren de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 43 Targets van maatregel 121 Investerings in landbouwbedrijven

Type indicator	Indicator	Doel 2009-2013	Gerealiseerd in 2009-2011	Realisatie-percentage
Output	Aantal gesteunde bedrijven	1.172	660	56,3%
	Totale investeringsvolume (euro)	45.400.000	24.334.285	53,6%

6.5.3 As 2

Vlaanderen koos er binnen As 2 voor om op de Health Check-prioriteiten in te zetten door middel van een aantal bestaande agromilieumaatregelen en de nieuwe maatregel “verwarringstechniek in de pitfruitteelt”. Pas bij de uitbetaling van de agromilieumaatregelen wordt duidelijk of hiervoor al dan niet Health Check-middelen gebruikt worden. Het is dus niet per definitie zo dat een contract dat vorig jaar is uitbetaald op Health Check-budget, dit jaar ook met Health Check-middelen zal worden uitbetaald. In 2011 werden contracten en arealen uitbetaald die in 2010 of vroeger via de verzamelaanvraag werden aangevraagd.

6.5.3.1 214. Agromilieumaatregelen

6.5.3.1.1 Outputindicatoren

In 2011 zijn onder het Health Check-programma 5.426 agromilieumcontracten (aangevraagd in 2010) uitbetaald. In totaal werd dat jaar 6.696.878 euro uitbetaald (waarvan 1.770.083 euro top-up) voor een oppervlakte van 13.778 ha.

Vlaanderen zet door middel van een aantal agromilieumaatregelen in op de Europese prioriteiten klimaatverandering, waterbeheer en biodiversiteit. Aan de Europese prioriteit klimaatverandering werden door Vlaanderen de agromilieumaatregelen “vlinderbloemigen”, “BO water” en “BO erosiebestrijding” toegewezen. De maatregelen “BO kleine landschapselementen: poelen” en “mechanische onkruidbestrijding” worden verondersteld bij te dragen tot de prioriteit waterbeheer. Aan de prioriteit biodiversiteit wordt gewerkt via de maatregelen “verwarringstechniek”, “BO perceelsrandenbeheer”, “BO soortenbescherming” en “BO kleine landschapselementen: niet-poelen”.

Figuur 43 tot figuur 45 geven de verdeling (absoluut en procentueel) van het totale areaal, het totale aantal contracten en de totale uitgaven over de verschillende prioriteiten en acties van het Health Check-programma in 2011.

Meer dan de helft (60%) van de totale oppervlakte droeg bij aan de prioriteit “aanpassing aan en mitigatie van klimaatverandering”. Op de prioriteiten “waterbeheer” en “biodiversiteit” werd ingezet op respectievelijk 26% en 14% van de totale oppervlakte.

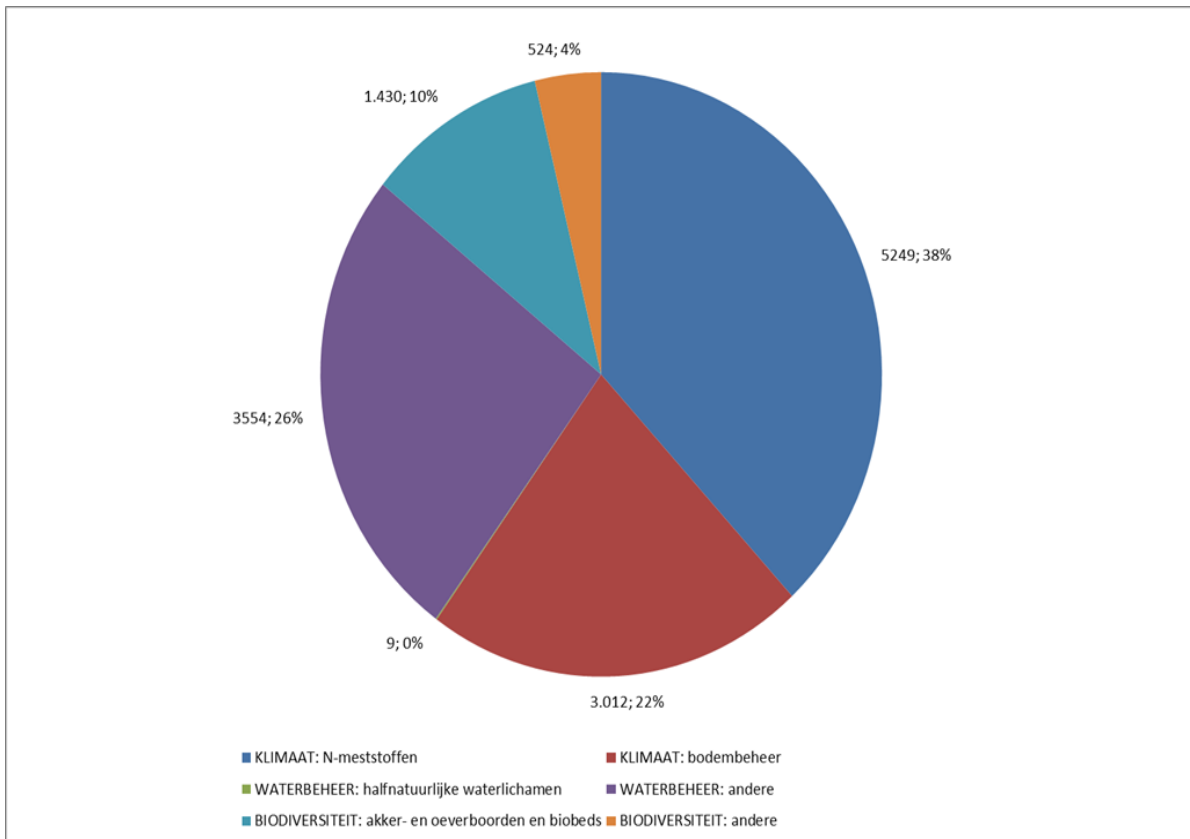
De prioriteit “biodiversiteit” was goed voor zo’n 46% van de contracten, terwijl 33% van de contracten aan de prioriteit “aanpassing aan en mitigatie van klimaatverandering” gewijd was en 21% aan “waterbeheer”.

Wat betreft uitgaven was de prioriteit “biodiversiteit” de grootste budgetpost (48%), gevolgd door “aanpassing aan en mitigatie van klimaatverandering” (40%) en “waterbeheer” (12%).

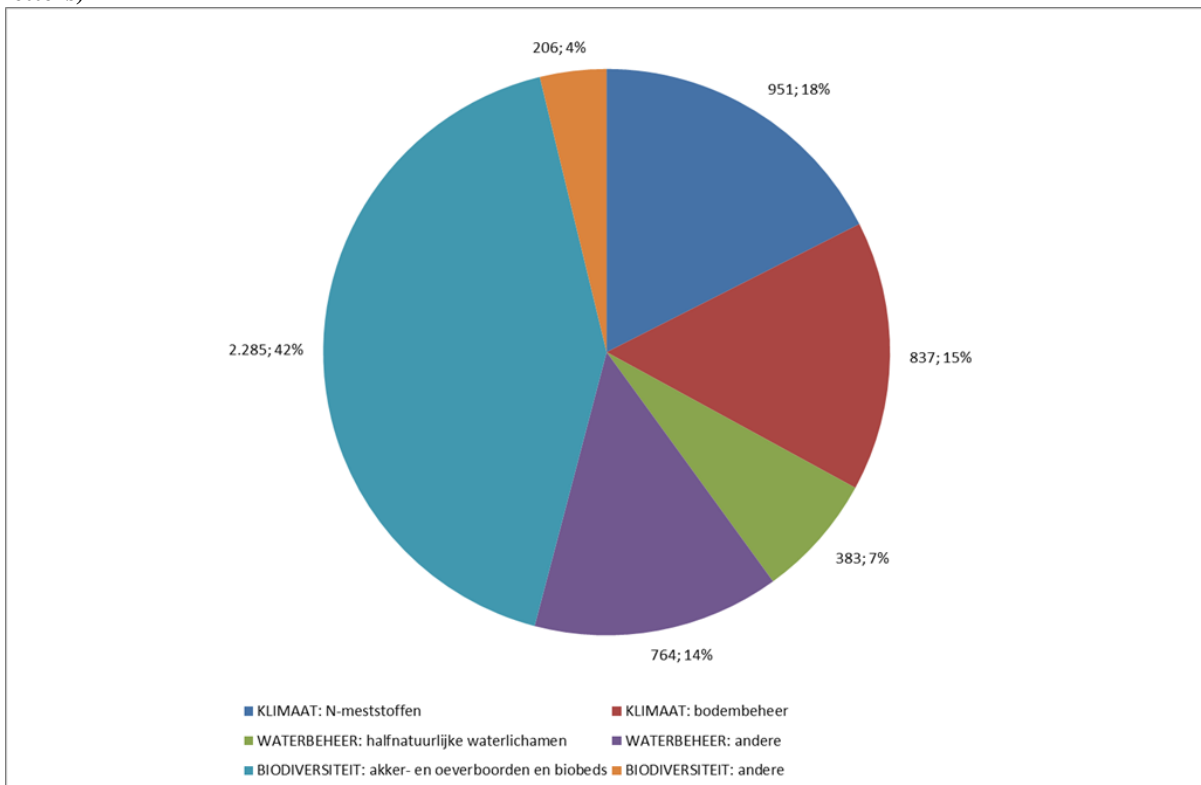
Deze verhoudingen zijn gelijkaardig aan die van vorig jaar.

In 2011 besloeg het unieke areaal waarop agromilieumaatregelen onder Health Check werden uitbetaald 14.951 ha. 3.797 unieke bedrijven hadden één of meerdere contracten lopen die in 2011 werden uitbetaald onder het Health Check-programma.

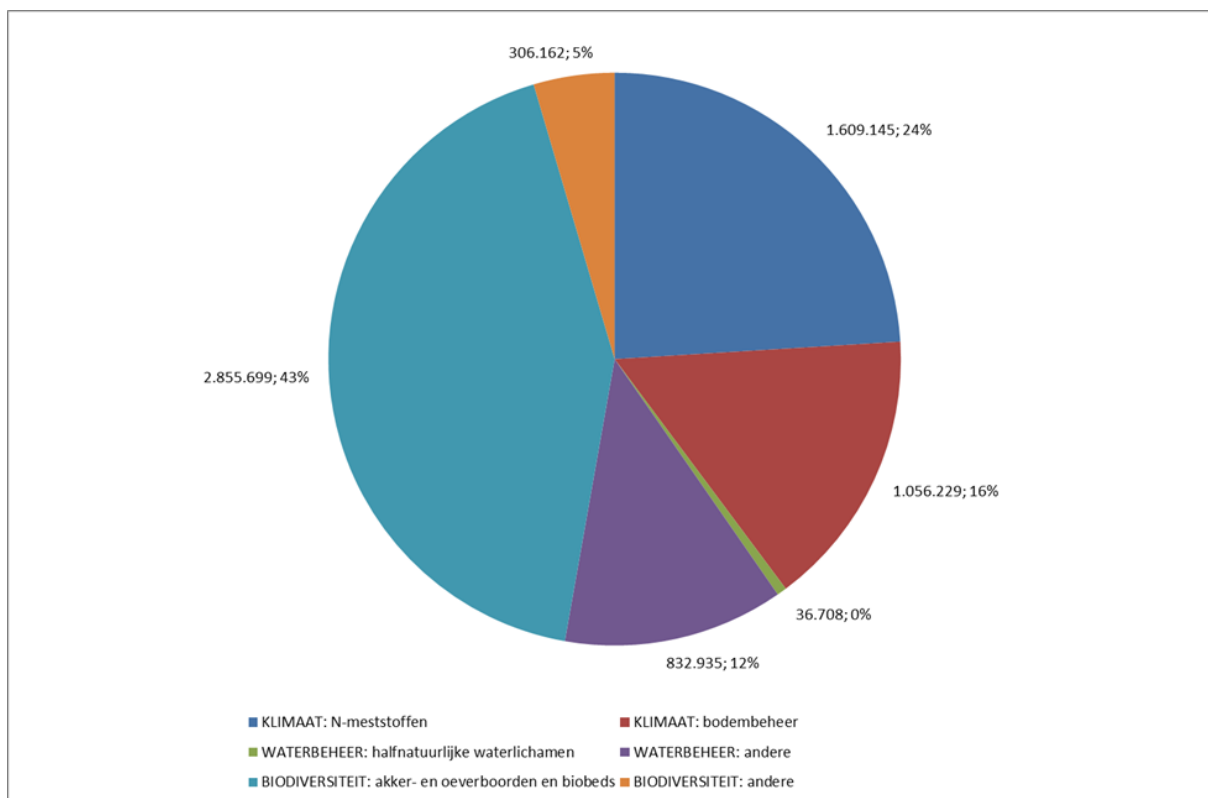

Figuur 43 Absolute (ha) en procentuele verdeling van de in 2011 uitbetaalde arealen agromilieumaatregelen onder Health Check, onderverdeeld per prioriteit (hoofdletters) en actie (kleine letters)

Figuur 44 Absolute en procentuele verdeling van het aantal contracten van de in 2011 uitbetaalde agromilieumaatregelen onder Health Check, onderverdeeld per prioriteit (hoofdletters) en actie (kleine letters)

Figuur 45 Absolute (euro) en procentuele verdeling van de uitgaven in 2011 voor agromilieumaatregelen onder Health Check, onderverdeeld per prioriteit (hoofdletters) en actie (kleine letters)

6.5.3.1.2 Targets

Tabel 44 zet voor de outputindicatoren de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 44 Targets voor maatregel 214 Agromilieumaatregelen onder Health Check

Type indicator	Indicator	Doel 2009-2013	Gerealiseerd in 2009-2011	Realisatiepercentage
Output	Aantal gesteunde unieke bedrijven	2.084	4.511	216,5%
	Totale oppervlakte (ha)	18.283	13.879	75,9%
	Unieke areaal (ha)	16.820	14.951	88,9%
	Aantal contracten	3.920	6.023	153,6%

De doelstellingen voor aantal gesteunde bedrijven en aantal contracten blijken niet goed ingeschat te zijn. Toch zullen deze niet aangepast worden, omdat een passende inschatting niet mogelijk is gezien de uitvoeringswijze van deze maatregel. De contracten die met Health Check-budget worden uitbetaald, kunnen immers jaarlijks variëren. Pas bij de uitbetaling van de contracten (uiteeraard enkel die binnen de voor de Health Check geselecteerde agromilieumaatregelen) wordt beslist of hiervoor al dan niet Health Check-middelen worden gebruikt. Daarom is het niet mogelijk hiervan voordien al een adequate inschatting te maken.

6.5.4 As 3

Vlaanderen koos er binnen As 3 voor om in te zetten op de Health Check-prioriteiten via de bestaande maatregel “investerings met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten”.

6.5.4.1 311. Investerings met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten

6.5.4.1.1 Outputindicatoren

Alle goedgekeurde dossiers binnen deze maatregel vallen onder de actie “installaties/infrastructuur voor hernieuwbare energie op basis van biomassa en andere hernieuwbare energiebronnen (zonne- en wind-energie, geothermische energie)”, ingedeeld onder de Europese prioriteit “hernieuwbare energie”.

Meer in detail werden onder deze maatregel binnen Health Check 183 dossiers goedgekeurd voor fotovoltaïsche cellen/zonneboilers. Samen zijn deze dossiers goed voor een investeringsvolume van 20,8 miljoen euro.

Van de natuurlijke personen die een dossier ingediend hebben zijn 8,5% vrouwen. Alle natuurlijke personen waren ouder dan 25 jaar. 18,6% van de begunstigen betrof een rechtspersoon.

In 2011 werd aan deze maatregel 5.106.270 euro van het Health Check-budget uitgegeven.

6.5.4.1.2 Targets

Tabel 45 zet voor de outputindicatoren de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen. Hieruit blijkt dat de vooraf ingeschatte doelstelling voor investeringsvolume bijna gehaald is, terwijl die voor aantal begunstigen nog niet gerealiseerd is. Dat wijst erop dat de gemiddelde investeringskost per dossier in werkelijkheid hoger is dan aanvankelijk was voorspeld.

Tabel 45 Targets voor maatregel 311 Investerings met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten onder Health Check

Type indicator	Indicator	Doel 2009-2013	Gerealiseerd in 2009-2011	Realisatie-percentage
Output	Aantal begunstigen	1.000	364	36,4%
	Totale investeringsvolume (euro)	40.000.000	39.588.166	99%

7 Samenvatting

Het PDPO II Jaarverslag 2011 geeft een beeld van de eerste vijf uitvoeringsjaren van het tweede Vlaamse Programma voor Plattelandsontwikkeling (PDPO II, 2007-2013). Het rapport schetst eerst kort de toezichts- en evaluatieactiviteiten van het voorbije jaar en de uitvoeringsomstandigheden waarin die plaatsvonden, maar de meeste aandacht gaat naar de monitoringsgegevens van de verschillende maatregelen. Deze samenvatting is enkel gericht op die monitoringinformatie.

Financiële voortgang

Tijdens de eerste vijf jaren van PDPO II werd in totaal 545,3 miljoen euro uitgegeven. Dat is 72,3% van de geplande uitgaven voor de ganse programmaperiode. De totale overheidsuitgaven bedroegen in 2011 118.631.839 euro (incl. top-up) voor de verschillende PDPO II-maatregelen en de technische bijstand. Van die overheidsuitgaven in 2011 ging 66% naar As 1, 18% naar As 2, 10% naar As 3 en 6% naar As 4. Budgettair gezien waren de belangrijkste maatregelen in 2011 “investeringen in landbouwbedrijven (VLIF)” (52,8%), “BO water” (8,3%), “diversificatiesteun (VLIF)” (7,6%) en “vestigingssteun voor jonge landbouwers (VLIF)” (6,1%).

In 2010 en 2011 deed Vlaanderen ook uitgaven in het kader van het Health Check-programma en het Economisch Herstelplan. Europa voorzag met de Health Check en het Economisch Herstelplan extra middelen voor de volgende prioriteiten: hernieuwbare energie, klimaat, waterbeheer, biodiversiteit en herstructurering van de zuivelsector. In totaal ging daar in 2011 15,4 miljoen euro (incl. top-up) overheidssteun naartoe. Daarvan was 43% bestemd voor agromilieumaatregelen (As 2), 33% voor VLIF-steun voor diversificatie (As 3) en 24% voor VLIF-steun voor modernisering van landbouwbedrijven (As 1).

As1

Binnen de eerste As verdeelde VLIF 89,5% van de uitgaven (investerings- en vestigingssteun). 5,4% van de uitgaven ging naar opleiding en 2,7% naar bedrijfsadvies.

In het kader van opleiding wordt een onderscheid gemaakt tussen cursussen (starters- en vormingscursussen), korte vorming, en sensibiliserings- of demoprojecten.

De cursussen draaiden in 2011 vooral rond management- en marketingvaardigheden en ICT. In totaal hebben 5.807 (niet-unieke) landbouwers en loonwerkers in 2011 één of meerdere cursussen of stages gevolgd en werden er 5.011 diploma's en getuigschriften uitgereikt. In de eerste vijf jaren van PDPO II namen 12.990 unieke personen deel aan minstens één cursus of stage en werden 24.899 diploma's en getuigschriften uitgereikt. 36% van de deelnemers aan cursussen en stages in de periode 2007-2011 was een vrouw en 51% was jonger dan 40 jaar.

De korte vormingssessies trokken in 2011 156.410 (niet-unieke) geïnteresseerden. De thema's management/marketing (15%), landschapsbehoud/milieubescherming (11%) en ICT (2%) konden op de meeste deelnemers rekenen.

De sensibiliseringsprojecten duurzame landbouw (demoprojecten) telden in 2011 7.270 deelnemers. Het grootste aantal van hen (71%) nam deel aan demoprojecten die vallen onder de categorie “productkwaliteit”, terwijl 29% van de deelnemers een demoproject rond “landschapsbehoud en -verbetering / milieubescherming” volgde.

Voor de maatregel “vestiging van jonge landbouwers” werd in 2011 7,2 miljoen euro uitbetaald. 167 dossiers kregen dat jaar goedkeuring, waarvan 19,2% in het kader van vervroegde pensionering. De meeste vestigingsdossiers hadden betrekking op gemengde bedrijven, melkvee-, tuinbouw- en varkensbedrijven.

Onder de maatregel “bedrijfsadviesystemen” vallen zowel bedrijfsadviezen conform de regelgeving van PDPO I (de “milieumodule” en het “bedrijfsleidingsadvies”), als de adviezen conform de regelgeving van PDPO II (het zogenaamde “nieuwe BAS”). De betalingen in 2010 gingen naar 1.251 bedrijfsadviezen onder het nieuwe BAS en 1.019 adviezen conform PDPO I-regelgeving. Van de 1,78 miljoen euro voor de nieuwe BAS-adviezen ging 52% naar adviezen waarbij de milieucomponent het belangrijkste onderdeel was. Voor de adviezen onder PDPO I-regelgeving werd 0,34 miljoen euro uitgegeven, verdeeld over de milieumodule (42%) en het bedrijfsleidingsadvies (58%).

Binnen de maatregel “modernisering van landbouwbedrijven” werd in 2011 62,5 miljoen euro uitbetaald voor dossiers die in 2011 of vorige jaren waren goedgekeurd. 2.212 dossiers, ingediend onder PDPO II-regelgeving, kregen in 2011 een goedkeuring. De meeste dossiers hadden betrekking op gemengde, tuinbouw- en melkveebedrijven. Bijna 22% van de dossiers werd ingediend door een rechtspersoon. 13% van de goedgekeurde investeringsdossiers betreft naast mogelijke andere investeringen een investering voor een nieuwe techniek of product op sectorniveau (bv. WKK-installatie). 1,7% van de goedgekeurde dossiers was afkomstig van een biologisch landbouwbedrijf.

Van 33 agrovoedingsbedrijven die een projectvoorstel indienden binnen de oproep van begin 2011, werd de aanvraag goedgekeurd. Alle projecten kaderen binnen het thema milieu en energie. De meeste projecten situeren zich in de vleeswarenssector (34%). In totaal ontvingen de investeringen die de vorige jaren goedkeuring kregen in 2011 1,3 miljoen euro.

As 2

Binnen de tweede As was “BO water” goed voor bijna de helft (46%) van de uitgaven. Daarna volgen de agromilieumaatregelen “BO perceelsrandenbeheer” (10%), “verwarringstechniek” (9%) en “vlinderbloemigen” (8%).

In 2011 ontvingen 856 unieke landbouwbedrijven een vergoeding natuur. Samen bestreken ze een oppervlakte van 2.609 ha, waarvan 1.145 ha in Natura 2000-gebied. Sinds de start van PDPO II werd aan 2.115 unieke landbouwbedrijven een “vergoeding natuur” uitbetaald. Voor deze maatregel werd in 2011 362.799 euro overheidssteun uitgegeven.

De uitgaven voor agromilieumaatregelen bedroegen 20,56 miljoen euro in kalenderjaar 2011. 48% daarvan ging naar “BO water” en 10% naar “BO perceelsrandenbeheer”.

In 2011 waren 9.125 PDPO II-contracten voor agromilieumaatregelen lopende en samen bestreken die een areaal van 50.266 ha. Daarenboven liep nog een aantal PDPO I-contracten door in 2011, contracten die allemaal eindigden in de loop van 2011. Deze laatste, aflopende PDPO I-contracten zijn niet meer meegenomen in de cijfers voor 2011.

“BO water” was goed voor zo’n 46% van het areaal in 2011. Daarna volgden de maatregelen “verwarringstechniek” (17%), “vlinderbloemigen (10%), “mechanische onkruidbestrijding” (9%), “hectaresteen biolandbouw” (7%) en “BO erosiebestrijding” (7%). De oppervlakte van de maatregelen “BO soortenbescherming”, “hectaresteen biolandbouw”,

“verwarringstechniek”, “BO erosiebestrijding” en “hoogstamboomgaarden” nam toe ten opzichte van 2010.

In 2011 hebben 7.369 unieke begunstigten één of meerdere agromilieumaatregelen uitgevoerd, op een totale unieke oppervlakte van 50.066 ha. Van dat unieke areaal is 3.328 ha (6,6%) gelegen in Natura 2000-gebied, 766 ha (1,5%) in VEN-gebied, en 490 ha (1,0%) in LFA-gebied.

Binnen de maatregel “bebossing van landbouwgronden” werden in 2011 20 dossiers goedgekeurd. Deze dossiers zijn goed voor een te bebossen landbouwoppervlakte van 22,06 ha. Het totale areaal landbouwgrond dat in de periode 2007-2010 bebost is of zal worden, bedraagt 675,8 ha. Aan eerder goedgekeurde dossiers werd in 2011 43.718 euro subsidie uitbetaald.

Voor de maatregel “niet-productieve investeringen in bossen” werden in 2011 151 nieuwe aanvragen goedgekeurd, waarvan 71 voor “ecologische bosfunctie” en 80 voor “bebossing/herbebossing”. Aan eerder goedgekeurde dossiers werd in 2011 0,37 miljoen euro steun uitbetaald.

As 3

In 2011 kregen 389 nieuwe dossiers voor diversificatie-investeringen goedkeuring. Zowel uit het aantal dossiers als uit de subsidiabele investeringskost blijkt dat investeringen in hernieuwbare energie veruit de belangrijkste vorm van diversificatie zijn. Aan diversificatiedossiers die eerder waren goedgekeurd werd 8,9 miljoen euro steun uitbetaald.

In het kader van de gebiedsgerichte werking van As 3 werden door de provinciale managementcomités in 2011 36 nieuwe projecten goedgekeurd. Daarmee komt het totale aantal goedgekeurde projecten voor de periode 2007-2011 op 228. De maatregel “instandhouding en opwaardering landelijk erfgoed” nam er daar 50 van voor zijn rekening. 47 projecten kaderden in de maatregel “bevordering van toeristische activiteiten”, een andere 47 projecten investeerden in “dorpskernvernieuwing en –ontwikkeling”, 46 projecten draaiden rond “intermediaire dienstverlening” en 38 projecten verbeterden de “basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking”.

As 4

Met 101 nieuwe Leaderprojecten goedgekeurd in 2011, komt het totale aantal voor de periode 2007-2011 op 433 projecten goedgekeurd door de Plaatselijke Groepen. Aan die projecten werd in 2011 6,1 miljoen euro overheidssteun uitbetaald. De 433 projecten hebben in totaal 680 financieel begunstigten, van wie 299 uit de publieke sector en 376 uit de private sector. Van de nieuwe projecten kaderden er 35 in “bevordering van toeristische activiteiten”, 26 in het verbeteren van de “basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking” en nog eens 26 in de “instandhouding en opwaardering van het landelijk erfgoed”. Voor “dorpskernvernieuwing en –ontwikkeling” werden 5 nieuwe projecten goedgekeurd en voor “intermediaire dienstverlening” 9 nieuwe projecten.

In 2011 werden vijf nieuwe samenwerkingsprojecten tussen Leadergebieden opgestart, wat het totaal op zeven projecten binnen deze maatregel brengt. Aan projecten binnen deze maatregel werd in 2011 32.187 euro uitbetaald.

Onder de noemer “Werking Plaatselijke Groepen” kregen in 2011 251 activiteiten steun, waarmee het totaal voor de periode 2007-2011 op 1.148 gesteunde activiteiten komt. Iets minder dan de helft (45%) van de activiteiten had betrekking op het geven van informatiesessies over het Leadergebied en het bekendmaken van de lokale ontwikkelingsstrategieën. 46% van de activiteiten draaide rond het opleiden van het personeel dat de lokale ontwikkelingsstrategie moet voorbereiden en uitvoeren. Via 4% van de activiteiten werd promotie gevoerd. Deze activiteiten ontvingen in totaal 766.580 euro in 2011.

8 Bronnen

Administratie Land- en Tuinbouw (2000) Programma voor Plattelandsontwikkeling in Vlaanderen (PDPO), periode 2000-2006.

Danckaert S., Carels K., Van Gijseghe D. & Hens M. (2009) Indicatoren voor het opvolgen van de hoge natuurwaarden op landbouwgrond in het kader van de PDPO-monitoring. Een verkennende analyse, Beleidsdomein Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Danckaert S. & Van Zeebroeck M. (2012) Landbouw en water: indicatoren op bekkenniveau, Departement Landbouw en Visserij, Afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Departement Landbouw en Visserij (2008) Programma voor Plattelandsontwikkeling in Vlaanderen (PDPO), periode 2007-2013 <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?fid=72>

Dumez L. & Van Zeebroeck M. (2011) Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013, Jaarverslag 2010, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Dumortier M., De Bruyn L., Hens M., Peymen J., Schneiders A., Van Daele T. & Van Reeth W. (red.) (2007) Natuurrapport 2007. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek nr. 4, Brussel.

European Commission (2009) Common indicators for monitoring and evaluation of rural development programmes 2007-2013. Part I: Explanatory guidelines; Part II: Common indicator tables.

Europese Commissie (2006). Handboek voor een gemeenschappelijk toezicht- en evaluatiekader. Richtsnoer en Bijlagen http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/eval/index_en.htm

IDEA Consult (2006) Ex ante evaluatie van het PDPO 2007-2013, Brussel.

IDEA Consult, UGent, Soresma & VUB (2010) Mid term evaluatie van het Vlaams Programmadoel voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013, Brussel <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=2046>.

Strategisch Monitoringsrapport voor België, 2010. http://lv.vlaanderen.be/nlapps/data/docattachments/rapport_strategique_be_2010.pdf.

Van Zeebroeck M., Carels K. & Samborski V. (2008) Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013, Jaarverslag 2007, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Van Zeebroeck M., Carels K., Samborski V. & Danckaert S. (2009). Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013, Jaarverslag 2008, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Van Zeebroeck M. & Maertens E. (2010) Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013, Jaarverslag 2009, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

9 Lijst afkortingen

ADLO	Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling
AEA	Ammoniakemissiearm
ALBON	Afdeling Land- en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke rijkdommen
ALV	Agentschap voor Landbouw en Visserij
AMM	Agromilieumaatregel
AMS	Afdeling Monitoring en Studie
ANB	Agentschap Natuur en Bos
AOSB	Afdeling Organisatie en Strategisch Beleid
BAS	Bedrijfsadviesstelsel
BGA	Beschermde Geografische Aanduiding
BO	Beheerovereenkomst
BOB	Beschermde Oorsprongsbenaming
BrTW	Bruto Toegevoegde Waarde
CCEP	Coördinerende Cel Europees Plattelandsbeleid
EENRD	European Evaluation Network for Rural Development
ELFPO	Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling
EU	Europese Unie
FADN	Farm Accountancy Data Network
FOD	Federale Overheidsdienst
GIS	Geografisch Informatiesysteem
GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
GTEK	Gemeenschappelijk toezichts- en evaluatiekader
GTS	Gegarandeerde Traditionele Specialiteit
GVE	Grootvee-eenheid
ha	Hectare
HNVF	High Nature Value Farmland
INBO	Instituut voor Natuur- en bosonderzoek
KMO	Kleine en middelgrote ondernemingen
LAG	Lokale Actie Groep
Leader	Liaisons Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale
LFA	Less Favoured Area
LMN	Landbouwmonitoringsnetwerk
MAP	Mestactieplan
MIB	Afdeling Markt- en Inkomensbeheer
NA	Not Available
NARA	Natuurrapport
NP	Not applicable
PDPO	Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling
PG	Plaatselijke Groep
PMC	Provinciaal Management Comité
SFC	Structural Funds Common system
SI	Afdeling Structuur en Investerings
UGent	Universiteit Gent

VEN	Vlaams Ecologisch Netwerk
VLIF	Vlaams Landbouwinvesteringsfonds
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VMM	Vlaamse Milieumaatschappij
WKK	Warmtekrachtkoppeling

10 Lijst contactpersonen

Coördinerende Cel Europees Plattelandsbeleid (CCEP)

Patricia de Clercq
Els Soenen
Belinda Cloet
Nele Vanslembrouck

Vlaams Betaalorgaan

Kris Heyse

De leden van het Uitvoeringscomité PDPO II

Stemgerechtigde effectieve leden:

Jules Van Liefferinge (voorzitter)
Patricia De Clercq (secretariaat)
Els Soenen
Johan Verstrynghe
Koen Wellemans
Jos De Smedt
Lieven Van Waes
Luc Uytdewilligen
Daniël De Laender
Bert Van Wambeke
Nadine Vantomme
Martine Swerts Tom Neels

Stemgerechtigde plaatsvervangende leden:

Belinda Cloet
Jean Steenberghen
Hilde Villé
Anja Bockstal Johan De Schryver
Rudy Geerts
Anneleen Vandenberghe
Davy De Dobbeleer
Petra Deproost
Carl De Schepper

Bijkomende effectieve leden:

Linn Dumez
Stéphane Desmet
Nele Vanslembrouck
Daniël Ketels
Hendrik De Vriese

Bijkomende plaatsvervangende leden:

Dirk Van Gijseghem
Kris Heyse
Anita Dumon

Afdeling Monitoring en Studie

Linn Dumez

Michael Van Zeebroeck

Ellen Maertens

Beheersdiensten

Dienst	Maatregel-nummer	PDPO-maatregel	Contact
ADLO	111A	Opleiding in de landbouw	Steenberghen Jean
ADLO	111C	Sensibiliseringsprojecten duurzame landbouw	Lapage Els
SI	112	Vestiging van jonge landbouwers	De Kelder Peter, De Laender Daniel
SI	114	Bedrijfsadviessysteem voor land- en tuinbouwers	Windels Jozef
SI	121	Investerings in landbouwbedrijven	De Kelder Peter, De Laender Daniel
SI	123	Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten	Geerts Rudy
ADLO	123B	Steun voor samenwerking bij de ontwikkeling en afzet van landbouwproducten met een innovatief karakter	De Smit Lieve, Ryckaert Ivan
ADLO	132	Deelname door landbouwers aan voedselkwaliteitsregelingen	Bockstal Anja (MIB)
ADLO	133	Voorlichting en afzetbevordering van Vlaamse producten erkend als BOB/BGA/GTS	Bockstal Anja (MIB)
VLM	212	Vergoeding natuur buiten Natura 2000	Vandenberghe Günther, Bockstal Anja (MIB)
VLM	213	Vergoeding natuur binnen Natura 2000	Vandenberghe Günther, Bockstal Anja (MIB)
MIB	214A	Introductie van technieken die het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen verminderen waaronder mechanische onkruidbestrijding	Bockstal Anja, Van Waes Lieven
MIB	214B	Introductie van de verwarringstechniek in de pitfruitteelt	Bockstal Anja, Van Waes Lieven
ADLO	214C	Behoud van met uitsterven bedreigde lokale veerassen en variëteiten van hoogstamboomgaarden	Nijs Katrien
MIB	214D	Introductie van vlinderbloemige gewassen in het silagevoeder voor een meer grondgebonden Vlaamse veehouderij	Bockstal Anja, Van Waes Lieven
MIB	214E	Reductie van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen in de sierteelt	Bockstal Anja, Van Waes Lieven
MIB	214F	Hectaresteen voor biologische landbouwproductie	Bockstal Anja, Van Waes Lieven
VLM	214G	Beheerovereenkomst perceelsrandenbeheer	D' Hoker Isabel, Vandenberghe Anneleen
VLM	214H	Beheerovereenkomst soortenbescherming	D' Hoker Isabel, Vandenberghe Anneleen
VLM	214I	Beheerovereenkomst erosiebestrijding	D' Hoker Isabel, Vandenberghe Anneleen
VLM	214J	Beheerovereenkomst water	D' Hoker Isabel, Vandenberghe Anneleen
VLM	214K	Beheerovereenkomst Herstel, Ontwikkeling en Onderhoud van Kleine Landschapselementen	D' Hoker Isabel, Vandenberghe Anneleen
MIB	214M	Groenbedekking	Bockstal Anja, Van Waes Lieven
MIB	214N	Mechanische onkruidbestrijding gecombineerd met rijbespuiting	Bockstal Anja, Van Waes Lieven
MIB	214O	Geïntegreerde productiemethode voor pitfruit	Bockstal Anja, Van Waes Lieven

VLM	214P	Beheerovereenkomst botanisch beheer	D' Hoker Isabel, Vandenberghe Anneleen
VLM	216	Inrichtingsmaatregelen door landbouwers in kader van kaderrichtlijn water	Michiel Karolien
ANB	221	Bebossing van landbouwgronden	Neels Tom
ADLO	222	Boslandbouwsystemen	Bockstal Anja (MIB)
ANB	227	Niet-productieve investeringen in bossen	Neels Tom
SI	311A	Investeringen mbt diversificatie van landbouwactiviteiten	De Kolver Peter, De Laender Daniel
VLM	313	Bevordering van toeristische activiteiten	Vantomme Nadine
VLM	321	Basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking	Vantomme Nadine
VLM	321B	Ontwikkeling van de paardenhouderij als economische drager op het platteland	Vantomme Nadine
VLM	322	Dorpskernvernieuwing- en ontwikkeling	Vantomme Nadine
VLM	323A	Instandhouding en opwaardering van het landelijk erfgoed	Vantomme Nadine
VLM	331	Intermediaire dienstverlening (opleiding en vorming van ruraal ondernemerschap)	Vantomme Nadine
VLM	331B	Verhoging van de omgevingskwaliteit via sensibiliserende en informatieve acties	Vantomme Nadine
VLM	413	Lokale ontwikkelingsstrategieën leefkwaliteit / diversificatie	De Dobbeleer Davy
VLM	421	Samenwerkingsprojecten met andere plattelandsgebieden	De Dobbeleer Davy
VLM	431	Werking Plaatselijke groepen	De Dobbeleer Davy

11 Bijlage 1: Lijst artikel 82

Artikel uit de Kaderverordening	Pagina
Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82 a)	4
Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82 b)	35
Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82 c)	21
Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82 d)	16
Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82 e)	8
Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82 f)	7
Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 82 g)	34

12 Bijlage 2: Lijst aangepaste targets

Hieronder volgt de lijst van aangepaste targets. In het jaarverslag van een bepaald jaar wordt telkens bij de maatregel zelf het probleem met het streefdoel beschreven en wordt een nieuw streefdoel om het probleem op te lossen aangegeven. De nieuwe target vervangt in het jaarverslag erop automatisch de oude. De aanpassingen van de targets worden ook gemeld aan de Europese Commissie via de procedures voor aanpassing programmadocument en Nationale Strategie.

Monitoring - jaar vaststelling probleem target	Maatregel-nummer	Oorspronkelijke waarden	Nieuwe waarden	Verantwoording
2007	111A	1) Totaal aantal dagen opleiding: 32.669 2) Aantal unieke deelnemers die succesvol een opleiding gevolgd hebben: 28.000	1) 519.750 2) 34.000	1) Er werd bij opmaak target niet vermenigvuldigd met het aantal deelnemers. 2) Slaagpercentage voor korte vorming 100% (geleerde vaardigheden in praktijk brengen) i.p.v 80%.
2007	111D	1) Aantal unieke deelnemers: 490 2) Totaal aantal dagen opleiding voor alle deelnemers: 420 3) Aantal unieke deelnemers die succesvol een opleiding gevolgd hebben= 3	1) 14 2) 14 3) 14	Targets moeten aangepast worden daar maatregel in uiteindelijk programmadocument een uitdovend karakter heeft gekregen.
2007	114	Aantal gesteunde landbouwers: 11.900	18.634	De beheersdienst heeft vastgesteld dat de target van 11.900 gesteunde landbouwers enkel slaat op de bedrijfsadviessystemen conform EG 1782/2003 en niet op de landbouwers die uitbetaald worden voor de milieumodule en bedrijfsleidingadvies. Om deze reden werd een nieuwe target voor het “aantal gesteunde landbouwers” voorgesteld, die bestaat uit de

				som van de target voor bedrijfsadviessystemen (11.900), bedrijfsleidingadvies (2.367) en milieumodule (4.367): 18.634.
2008	111A	Aantal deelnemers (niet-uniek): NA	1.200.000	Doelstelling werd bepaald op basis gegevens 2007-2008.
2008	111C	Aantal deelnemers (niet-uniek): NA	106.000	Doelstelling werd bepaald op basis gegevens 2007-2008.
2008	111D	Aantal deelnemers (niet-uniek): NA	17	Doelstelling werd bepaald op basis gegevens 2007-2008.
2008	121	Stijging bruto toegevoegde waarde: 0%	10%	Deze nieuwe inschatting is gebaseerd op FADN data van de periode 2000-2006.
2008	123A	Stijging van de bruto toegevoegde waarde: 20 %	155.000.000 euro	Deze doelstelling is tot stand gekomen op basis van informatie aangaande BrTW van agrovoedingsbedrijven die steun gekregen hebben tijdens PDPO 2000-2006 (zie ex post evaluatie PDPO 2000-2006) te koppelen aan de outputindicatoren voor maatregel 123 voor PDPO 2007-2013.
2008	123A	Totale investeringsvolume: 1.015.000.000	414.000.000 euro	Oorspronkelijke target werd opgemaakt op basis van een onrealistisch ingeschat budget.
2008	132	Waarde van de landbouwproductie onder kwaliteitslabel: 2,5% stijging per jaar	344.000.000 euro	Omzet biosector (zonder producenten en import): 289,3 miljoen euro in 2006. Stijging van 2,5% per jaar, dus omzet eind 2013: 344 miljoen euro.
2008	214K	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt: 13.977 ha	243 ha	Vanaf M2008 is het niet meer mogelijk het areaal kleine landschapselementen te koppelen aan de percelen. De nieuwe doelstelling geeft enkel de oppervlakte van de kleine landschapselementen op zich aan.
2008	214P	1) Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt: 203 ha 2) Aantal contracten: 74	1) 1.600 ha 2) 664	De doelstellingen van subpakket "beweiding zonder beperking van weidedatum" (BO Natuur) werden toegevoegd
2008	311	Stijging niet-landbouw bruto toegevoegde waarde: 0%	10%	Deze nieuwe inschatting is gebaseerd op FADN data van de periode 2000-2006.

2008	321	1) Bevolking die voordeel haalt uit een verbeterde dientverlening: NA 2) Bevolking toegang tot internet: NA	1) 60.000 2) 2000	Schatting op basis van preliminaire gegevens M2007 en M2008.
2008	331	Aantal deelnemers die succesvol een trainingssessie beëindigd hebben: NA	500	Schatting op basis van preliminaire gegevens M2007 en M2008.
2008	413	Aantal begunstigden: 200.000	700	Verkeerde interpretatie van begunstigden bij opstelling target
2008	431	Aantal gesteunde acties: 250	1.700	Te enge interpretatie van het aantal acties bij het opstellen van de target
2010	313	1) Aantal gesteunde nieuwe toeristische acties: 182 2) Bijkomend aantal toeristische bezoeken: 16.000	1) 55 2) 181.000	Geen goede inschatting (gebaseerd op cijfers uit monitoringjaar 2007)
2010	321	1) Aantal gesteunde acties: 147 2) Toename van het internetgebruik in ruraal gebied: 2.000 3) Aantal inwoners in ruraal gebied die van de basisvoorziening genieten: 60.000	1) 46 2) 10.400 3) 1.340.000	Geen goede inschatting (gebaseerd op cijfers uit monitoringjaar 2007)
2010	331	1) Aantal deelnemende economische actoren aan gesteunde activiteiten	1) 78.800 2) 64.000 3) 81.500	Verkeerde interpretatie van de indicatoren bij het opstellen van de targets

		(niet-uniek): 70 2) Aantal dagen opleiding voor alle deelnemers: 210 3) Aantal unieke deelnemers die met vrucht de opleidingsactiviteit volbrachten: 500		
--	--	--	--	--

13 Bijlage 3: Tijdreeks van aantal contracten, areaal en uitgaven van de agromilieumaatregelen

Tabel Overzicht van de oppervlakte (ha) van de verschillende agromilieumaatregelen voor de campagnejaren 2000-2011

Areaal (ha)												
kalenderjaar	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Mechanische onkruidbestrijding	151	1.298	2.033	2.627	4.966	5.973	6.207	6.191	5.969	4.616	3.931	3.877
Verwarringstechniek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7.485	7.866
Hoogstamboomgaarden	0	0	0	0	0	232	388	482	567	649	646	677
Vlinderbloemigen	0	0	0	0	1.057	3.018	4.766	5.751	6.472	5.902	5.364	5.057
Milieuvriendelijke sierteelt	375	344	668	767	748	748	1.102	920	965	1.133	1.232	1.192
Hectaresteen biolandbouw	1.350	1.584	1.839	2.861	2.735	2.689	2.645	2.704	2.674	2.795	3.270	3.569
BO perceelsrandenbeheer	35	89	210	308	370	530	1.222	1.204	1.280	1.395	1.266	653
BO soortenbescherming	165	251	443	499	620	816	961	732	728	774	601	953
BO erosiebestrijding	0	0	0	0	0	920	1.736	2.091	2.469	3.241	3.427	3.455
BO water	17.526	29.665	32.019	30.709	27.210	27.800	29.300	29.384	28.385	28.135	28.013	22.847
BO kleine landschapselementen	426	1.183	4.437	5.602	6.486	7.158	7.392	4.634	118	129	124	120
Groenbedekking	5.655	27.132	34.330	39.582	68.275	72.103	78.031	75.958	71.339	16.096	5.323	0
Hectaresteen geïntegreerd pitfruit	5.157	8.478	9.408	10.058	6.749	4.941	888	396	0	0	0	0
BO botanisch beheer	0	0	0	0	17	81	203	201	197	197	156	0
BO natuur	1.372	1.597	1.726	1.934	2.130	2.628	1.397	1.403	1.216	987	869	0
Steun biovarkens	0	0	6	6	6	6	6	6	0	0	0	0
TOTAAL AREAAL	32.212	71.621	87.119	94.953	121.369	129.643	136.244	132.057	122.379	66.049	61.707	50.266
RAMING UNIEK AREAAL	29.554	65.711	79.930	87.117	111.354	118.945	125.001	121.513	119.555	64.898	60.085	50.066

Tabel Overzicht van het aantal contracten voor de verschillende agromilieumaatregelen voor de campagnejaren 2000-2011

Aantal lopende contracten												
kalenderjaar	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Mechanische onkruidbestrijding	22	177	298	424	892	989	1.068	1.365	1.422	980	862	807
Verwarringstechniek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	586	611
Hoogstamboomgaarden	0	0	0	0	0	515	854	1.133	1.385	1.641	1.694	1.494
Lokale veerassen	321	443	533	550	332	390	267	285	266	276	292	292
Vlinderbloemigen	0	0	0	0	379	1.005	1.594	1.894	2.053	1.780	1.378	1.007
Milieuvriendelijke sierteelt	90	71	109	131	107	107	134	127	144	139	150	139
Hectaresteen biolandbouw	88	100	101	175	173	173	174	205	201	208	223	239
BO perceelsrandenbeheer	51	141	280	446	430	715	1.130	871	1.068	1.153	1.162	863
BO soortenbescherming	28	46	94	114	123	190	163	128	128	171	228	349
BO erosiebestrijding	0	0	0	0	0	127	579	486	608	788	855	710
BO water	1.551	3.077	3.385	3.429	3.260	3.760	2.048	1.707	1.609	1.726	1.522	1.204
BO kleine landschapselementen	71	186	415	607	664	916	914	713	946	1.171	1.303	1.410
Groenbedekking	971	3.310	4.238	3.906	7.534	7.910	8.378	8.211	7.929	1.995	731	0
Hectaresteen geïntegreerd pitfruit	336	599	656	715	473	344	87	46	0	0	0	0
BO botanisch beheer	0	0	0	0	10	33	76	73	71	71	50	0
BO natuur	590	731	789	874	929	1.150	588	521	449	400	355	0
Steun biovarkens	0	0	2	2	2	2	2	2	0	0	0	0
TOTALE AANTAL CONTRACTEN	4.119	8.881	10.900	11.373	15.308	18.326	18.056	17.767	18.279	12.499	11.391	9.125

Tabel Overzicht van de uitgaven per boekjaar voor de verschillende agromilieumaatregelen in de periode 2003-2011

Uitgaven (x 1000 euro)									
boekjaar	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Mechanische onkruidbestrijding	254	323	528	613	640	745	902	857	846
Verwarringstechniek									1.841
Hoogstamboomgaarden/lokale veerassen	148	153	366	423	447	476	273	529	750
Vlinderbloemigen	0	0	541	1.882	2.677	2.870	2.952	2.423	1.757
Milieuvriendelijke sierteelt	3	12	56	139	0	502	247	281	244
Hectaresteen biolandbouw	444	740	694	684	737	700	662	707	909
BO perceelsrandenbeheer	169	380	194	770	1.135	1.172	2.455	1.961	2.031
BO soortenbescherming	118	141	132	241	189	137	188	208	290
BO erosiebestrijding	0	0	0	223	592	529	1.074	1.093	1.032
BO water	10.117	8.770	7.126	6.206	9.080	11.281	11.556	11.291	11.426
BO Kleine landschapselementen	128	199	118	345	202	157	405	536	788
Groenbedekking	1.548	1.866	3.190	3.499	3.771	3.666	3.465	780	233
Hectaresteen geïntegreerd pitfruit	2.133	1.750	1.042	525	84	28	0	0	0
BO botanisch beheer incl BO natuur	455	617	601	479	365	520	485	400	335
Steun biovarkens	0	5	5	5	5	5	0	0	0
TOTALE UITGAVEN	15.518	14.957	14.593	16.034	19.924	22.788	24.664	21.065	22.482

14 Bijlage 4: Indicatorentabellen (Excel)

Europese tabellen met gemeenschappelijke output- en resultaatindicatoren voor het toezicht op en de evaluatie van de programma's voor plattelandsontwikkeling.